

310096 ప్రతిదినము ప్రకటింపబడును.

Vol. 8.

జెన్నవట్టణము 1921 వ సం॥ సెప్టెంబరు నెల 10 తేది శనివారము

No. 33.

సంపుటము ౮

దుర్మతి జాతు సంవత్సర భాద్రపద మాస శుద్ధ పంచమి.

నంచిక. ౧౩౩

ఇండియా ప్రభుత్వమువారి అనుమతికొందిన మైసూరు ప్రభుత్వపు 1921 సం॥ రము ఋణముల పాన్వెన్యనున వయచేసి చదివిచూడుడు

పై ఋణపత్రములకు 1921 సం॥ రం అక్టోబరు నెల 31 వ తేది వరకు డబ్బు చెల్లించవచ్చును.

బాండ్లకు దరఖాస్తుచేసి ఈ క్రింద వివరించబడిన ప్రైజరీలలో గాని, బ్యాంకులలో గాని వానిని విక్రయమునకు తీసుకొనవచ్చును:—

- (1) మైసూరు సంస్థానమునందు అన్ని ప్రైజరీలు.
- (2) మైసూరు బాంకు, దాని బ్రాంచీలు.
- (3) ది ఇంపీరియల్ బాంకు ఆఫ్ ఇండియా, కలకత్తా, బాంబాయి, మద్రాసు, బ్రాంచీలు.
- (4) ది నేషనల్ బాంకు ఆఫ్ ఇండియా, బాంబాయి, మద్రాసు.
- (5) ది ఈస్టర్న్ బాంకు, బాంబాయి, కలకత్తా.
- (6) ది అల్యుయన్స్ బాంకు ఆఫ్ సిల్హా, బాంబాయి, కలకత్తా, లక్నో, సిల్హా.
- (7) ది సెంట్రల్ బాంకు ఆఫ్ ఇండియా, బాంబాయి.

(8) ది మర్కెంటైలు బాంక్, ఆఫ్ ఇండియా, బాంబాయి, మద్రాసు.

(9) ది తాతా ఇండస్ట్రీయల్ బాంక్, హైదరాబాద్, బాంబాయి,

(10) ది బాంకు ఆఫ్ ఇండియా, బాంబాయి.

[మద్రాసు.

(11) ది ఇండియన్ బాంకు మద్రాసు.

(12) ది చార్టర్డ్ బాంకు ఆఫ్ ఇండియా, ఆస్ట్రేలియా, చీనా,

(13) ది కలకత్తా ఇండస్ట్రీయల్ బాంకు, కలకత్తా.

[మద్రాసు,

(14) ది పి. ఓ. బాంకింగ్ కార్పొరేషన్ కలకత్తా, బాంబాయి,

కరాచి, మద్రాసు.

(15) ది అలహాబాద్ బాంకు, అలహాబాద్, బాంబాయి, కలకత్తా.

కొద్ది వాయిదాల బదుల్లకును, హెచ్చు వాయిదాల బదుల్లకును కూడ వరతులు చాల అనుకూలముగ నున్నవి.

చాల హెచ్చువడ్డీ:— నెం 1 రు ఋణమునకు వడ్డీ నూటికి సం॥ రము 1 కి రు 7. ఆదాయపు పన్ను లేదు. నెం 2 రు ఋణమునకు వడ్డీ నూటికి సం॥ రము 1 కి రు 6 2/3 ఆదాయపు పన్ను లేకపోవుటయేగాక అసలు తీర్పునప్పుడు నూటికి రు 2 1/2 లు చొప్పున బోనసుకూడ యివ్వబడును.

బడులు తీర్మానపు పూచీ:— ఈ రెండు బదుల్లును తీర్చబడును. అసలు వృద్ధులను తీర్చుటకు బోటుభక్తి నిమిత్తము నిధులు (సింకింగుఫండు) ఏర్పరుపబడును. రు. 7 ల వడ్డీగల 10 సం॥ రముల వాయిదాగల ఋణపత్రములకు 1931 లోను, 6 1/2 వడ్డీగల 20 సం॥ రముల వాయిదాగల ఋణపత్రములకు 1941 సం॥ రములోను 6 1/2 వడ్డీగల 30 సం॥ రముల వాయిదాగల ఋణపత్రములకు 1951 సం॥ రములోను సొంతా చెల్లించబడును.

ఆదాయపు పన్ను లేదు:— పైన తెలుపబడిన రెండు ఋణపత్రముల వడ్డీ మీద మైసూరు ప్రభుత్వములోను ఇండియా ప్రభుత్వములోను ఆదాయపు పన్ను ఇవ్వ నవసరములేదు.

వడ్డీ యివ్వబడు స్థలములు:— మైసూరు సంస్థానమునందు అన్ని ప్రైజరీలలోను, ఇండియా ప్రభుత్వపు ప్రైజరీలన్నిటిలోను, లేక బాంబాయి, మద్రాసునందును ఇంపీరియల్ బాంకు ఆఫ్ ఇండియాలోను వడ్డీ యివ్వబడును.

సొమ్ముకు నమ్మకమైన హామీ:— మైసూరు దొరతనమువారి ఆదాయమును, ఆస్తులును ఈ బదుల్లకు పూచీగా నుండును.

బదులీయ గోరువారు సొమ్మిచ్చువిధము:— పై ఋణపత్రములకు ఇండియా ప్రభుత్వపు 5%, 6 వడ్డీ బాండ్లు సరికిసరిగా,

నగదుకు బదులుగా పుచ్చుకొనబడును. ఇతర వివరములు తెలియగోరువారు 1921 సం॥ రము ఆగస్టు మొదటితేది నెం 585 క్రకటనను చూడవలెను. పదరు కాపీలుపైన తెలుపబడిన అన్ని ప్రైజరీలలోను, బాంకులలోను దొరకును,

బంటిపాళములోనూ తుపాకీ ముద్రపెట్టకుండు కంపెనీవారిచే

వానావిధములగు రివాల్వర్లు, ఆటలేక వియత్ లాలు యె

నుబుడ్డది.

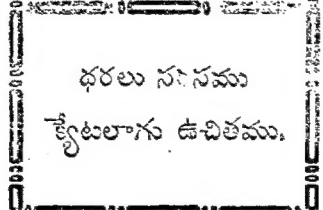
(8028)

క్యూ.నెం.

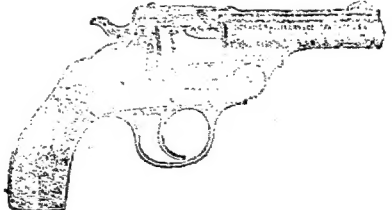
[స్టాంపితము ౧౮౬౩ సం.

౧౨ నెంబరు.

ధరలు నవనము
కేటలాగు ఉచితము.

హాళము- 3౨, 3౪, 3౬ ఆంగుళములలో దొరకును.

చిన్నవి. జేబులో పెట్టుకోగలిగినవి కూడ దొరకును.

యక. వి. రామానుజం శెట్టి అందు కంపెనీ, నెం. ౧౨, బ్రాడ్వే, మద్రాసు.

ఓటో మోటో

28౦౩

మీరు ఇంటికిందలిను వచ్చువడికి వాటి భారా బడలికయందును ఇంజనీరులలో పైచేతి పెట్టిండ్లు నిండును. పనిచేయుటలో వైకము ఈ ఆర్కెసు యంత్రయంత్రంపైన చుంతి తోవొత్తునపుడు బాధించు యెక్కి చుట్టపడె అనందమును ముఖమునకు కాలి నిచ్చును.

రోబినియా లైలుము

శ్రీమతి కామలలో శ్రీశబ్దాగింతుకూ శక్తివ శక్తిగలవలెను సాంకేతికమును యెక్కిం. అనేక స్త్రీలు ఈవలెగొనించుచున్నాను. ప్రపంచములో ఈ రెండువలె (౪౦) క్రితంబులులోని ఆవశ్యకము. ఎల్లవోల్లము విక్రయించబడును.

ఓటోమోటో ధర బుడ్డి 1.౧ రూ 2, 1, 0-12-0, 0-౩-0

రోబినియా లైలుము ధర బుడ్డి 1.౧ రూ 1.0-0

Shyam & Co, 9, Bander st, Madras. పి.యం కంపెనీ, 6 బండరువిధి, మద్రాసు.

ఆరోగ్యములకు గాను

మీరు—

219

తత్వము

ప్రాచీన తత్వము ఇప్పుడు కూడను అనేమీసక ఇప్పుడే మీకు ఒక ప్రతి "కామేశాస్త్రము" కంపెదము.

త్వరపడుడు!

వైద్యశాస్త్రి మణిశంకర్ గోవిందజీ,

అలంకరిత హయావధాలయము, 26, బ్రాడ్వే, మద్రాసు.

మొత్తము గమనింతు.

దేశాగ్యతాకు తక్కువ.

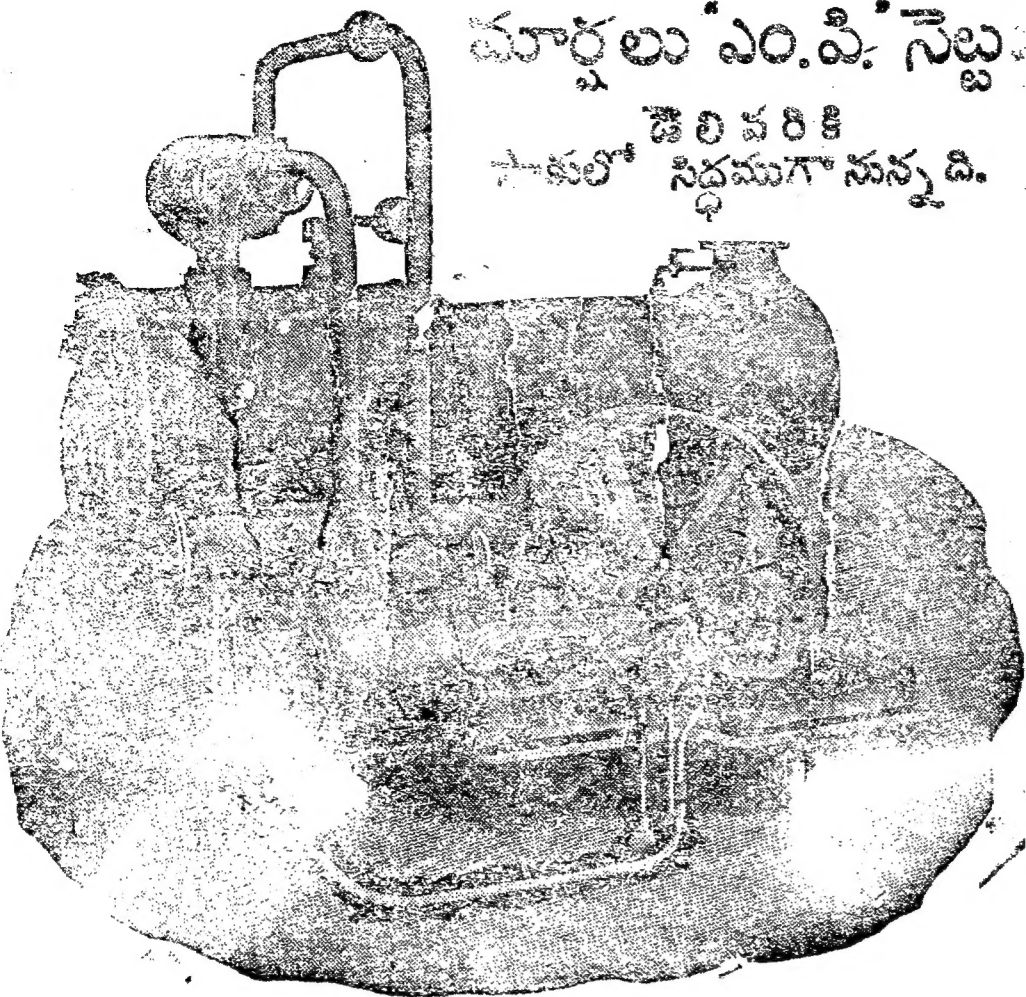
2942

(8) కాశీలోనందు, దర్గా తెదీర్ హామీలకి అహం మాత్రమునాటి వాడె అక్కర్చుకలెగ నుడను నిక్కరితి. ఇప్పుడు వా కాబ్యాధి లేదు. ఇందుకై వాకి శేష వా స్మృతకా భూగోళమునకు కంపెదము చేయించుచున్నాను.

కె. బాన్ సెన్.

బాంబాయి, 28-8-10

Post

మార్వలు 'ఎం.పి.' నెట్టు
జేలి వరికి
సాకులో సిద్ధముగా నున్నది.

బాయిలర్లు, ఎంజిను, సూపర్ హీటరు, స్టీం, వాటర్ వైవింగు
మొదలగువాటిలో వయిన ఉండునది మార్వలు 'ఎం. పి.' మార్తి నెట్టు
యొక్క వివరణము ధరలకు ఇతర వివరములకు ఈ దిగువ చిరునా
మాకు దరఖాస్తు లంపుకొనవలెను.

1806

మార్వలు సన్ను టి కో (ఇండియా) లిమిటెడ్

కాన్టాక్: బెజవాడ, కంభాపూడి.

నెం. 9, సెకండు లైను బీచ్, మదరాసు.

అమృతాంజనము

తలనొప్పులకు ప్రసిద్ధి కెక్కినది.
ఇతర ఏవిధమైన నొప్పులను కూడ
మా అమృతాంజనమును వాడి
నంత మాత్రమున నయముగనును.
సులభ వల 0-10-0 అణాలు

మోహిని తైలము

సీసా 1-కి 0-12-0

తామర తైలము

కబ్బి 1-కి 0-6-0

వండ్ల పొడి

కబ్బి 1-కి 0-2-0

అమృతాంజనం డిపో,

బొంబాయి - మదరాసు.

మిక్కిలి పుష్ట చేయును యిండియా జేకమునందు మెదడునకు చలన గలుగుటకు
మనచూడ్యము వదలుటకును జ్ఞాపకశక్తి హెచ్చుటకును తల వెండ్రుకల పుష్కల
ముగ నిగనిగలాడుచుండుటకును ప్రతి స్త్రీయూను పులిపు కుసుమును ముఖ్యముగా

కామినియా ఆయిలు (రిజర్వెడ్)

తల వెండ్రుకలకు నూతన సౌందర్యమును కలిగించి దానిని బాగుగా పెంచుటకు
తగిన శక్తి తలనూనెయందు కలవు. చుండును పోగొట్టును. శిరోజములకు పట్టు
వంటి మెత్తదనము నిచ్చును. మెదడునకు చాలచల్లదనమును కలిగించును. పని మెండు
గుటలకు కండ్లకు కలుగు మాలివ్యమును పోగొట్టి నూతన కాంతిని కలిగించును

కామినియా ఆయిలు తలనూనె అన్నిటిలోను శ్రేష్ఠమైనది. స్త్రీలకును పురుషు
లకును పెట్టవలసిందికి మహావశ్యకము మొనరించింది.

నేడు మీ నువ్వయ్యగించుచుండు.

వల ఒకబుడ్డి 1.0-0 ని. పి. చార్జి 0.6-0 అణాలు.

మాడుబుడ్డు 2-10-0 ని. పి. చార్జి 0-12-0 అణాలు

సోల్ ఏ శెంట్లు.

ని. పి. మణియార్దర కమిషను రూ 0.2-0 ప్రత్యేకము.

ఆంగ్లోయిండియను డ్రగ్ అండు కెమికలు కంపెనీ.

D 126 W 100.

155 జామ్నామనీడు, బొంబాయి.

వనోపధిసరస్వరిల్లా

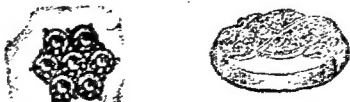
కర్తవీసరస కర్తవీయోక్త- అంకిత శ్రీరమ సోగొట్టు
అంకిత శ్రీరమ కర్తవీయోక్త. ధర 1-12-0

ఇండియా సీల్డ్ బుక్ ఎచ్చటి డ్రెస్సు ఉపాధిభాగ్య
ప్రతిభాగా వంతులగును. (2978)

విలాసము పి. డి. సావంత్.

నెం 144 ఫ్లో నిక్ బొంబాయి.

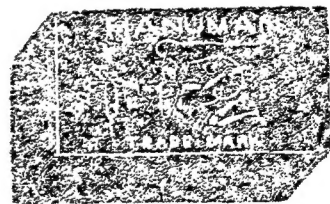
ఇదే మంచినమయము

సీమకమలాల పుష్పరాగముల కెంపుల బం
గారునగలున్న వెల సరసముగాను పని శుద్ధ
ముగాను దొరుకును. ఒకసారి కొనిచూడండి.

కోటా మునిరత్నం శెట్టి అండు సమస్త
8078 217, చైసాబాద - మదరాసు.

హనుమాన్
బోరక్కు నబ్బు

దీనియందు సంతో

కు బుద్ధులను వర్ణించు

చేయబడింది. ఇది మ

బంధులను భరించు, ద

రక, గడ్డి, పొడి అ.

మొదలగు, చర్మ వ్యా

ధుని ఆత్మార్థకరతగా కాగనను, చర్మమందే నన్నుదక్క

మును, నునుపును, నానెమును ఇచ్చును,

అన్ని పోటును క్రయమునకు దొరకును. (కరి రిక్లై

మామనూనా గుర్తు కాగితగా గమనింపుము.

ఎస్. రంగనాథం శెట్టి అండు బ్రదర్స్, మదరాస్

"అమృత భవిష్యత్ ఫలదర్శిని"

ఇది మంచి ఆశ్చర్యకరమైన పుస్తకము. ఈ పుస్తకము
ప్రతి మనుజునకును ప్రతిదినమును మిక్కిలి పుష్కలముగా
ఇది చూచుకొనుటకు చాలకము, పుట్టికేడి, నక్షత్రము,
మొదలగునవి అపునరములేదు, నులభమైన తెలుగులో వ్రాయ
బడినవి. గొప్ప పద్ధిపేళ్లులను పొందినది. వెల 1 రూ
ప్రస్తుతం ఏలూరు సబ్ జడ్జిగారకు అతి సారాంశరావు
పంతులు. బి. ఏ. బి. ఎల్. గార్లిట్టు వ్రాసిరి. "రాగల దానిని
తెలిసికొన గోరువారికి యీ భవిష్యత్ ఫలదర్శిని సంతోషము
కలిగించునని నా నిశ్చయము." పుస్తకములు వలయువారు యీ
దిగువ చిరునామాకు వ్రాయవలయును.

తాతా బోక్స్ లిమిటెడ్ వలయును.

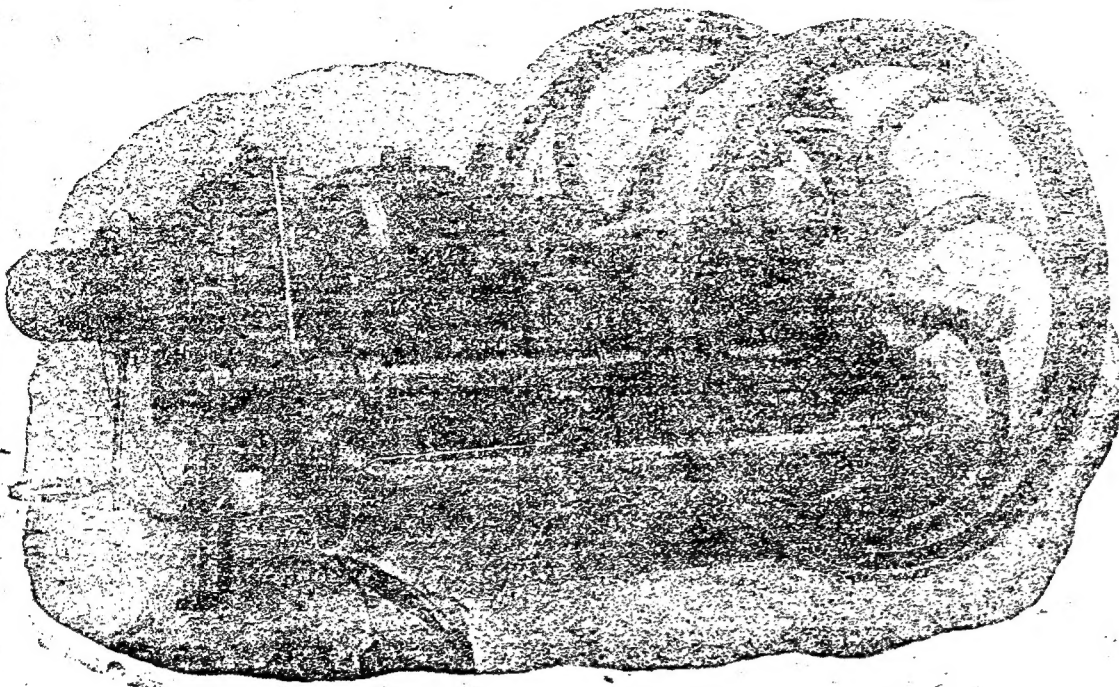
గోడవరం, విశాఖపట్నం, బెల్లా

2868

నేషనల్ క్రాడు ఆయిల్ ఎంజినులు
అన్ని పరిశ్రమలకు

ఈ క్రింద తెలుపబడిన చిత్ర పటము
ప్రకారము 2 వైచక్రములు గలది.

డెలీవరీ ఎంజిన్ - స్పాకు

టైపు	హార్జి నెట్ బి. హెచ్. ఓ.	డెల్టా ఫర్మ్
ఎస్. ఓ.	7	18 X 6 అంగుళములు
పి. ఓ.	18	24 X 10 "
ఆర్. ఓ.	17	30 X 12 "
ఎస్. ఓ.	20 1/2	30 X 12 "
టి. ఓ.	27	40 X 12 "
పి. ఓ.	28	42 X 14 "
డెల్టా. ఓ.	40	54 X 14 "
ఎక్స్. ఓ.	47	54 X 16 "

ఎక్స్‌సెస్ టైపు అనగా అది బయటికి వంపే గొట్టము, చదురు పోషిది, గాలిగొట్టము, నీటి గొట్టము, ఇవి, గాలిపోకుండా బిగించుగొట్టములు పునాది బోల్టులు మాత్రమే ఈ మెషిన్ లో యివ్వబడును.

మిగతా శ్రేష్ఠమైనది, నమ్మకముగలది, సులభముగా ఉపయోగించవచ్చుది, తక్కువ ధర గలది.
మామూలుగా పోటీకి వంపబడు వాటి అన్నిటిలోను దీనిని పోలిచి చూచినప్పుడు ఇది చాల శ్రేష్ఠమైనదని తెలిసినది.
జేవేలు నేషనల్ ఎంజినులు ప్రపంచమునందు అన్ని స్థలములందును వాడుకలో నున్నది.
ఇతర వివరములు ఈ దిశవ కంపెనీకి వ్రాసినను, లేక కుద్దక పోయినను తెలుపబడును.

డాగ్ లాన్ ఆండు గ్రాన్టు లిమిటెడ్

(స్కాట్‌లాండుల్ ఇంకార్పొరేటు చేయబడినది.)

బియ్యముమిల్లు, జనరల్ ఎంజిన్స్ - తంబుకెట్టిపేట్, మదరాసు.

మద్రాసుకు మేనేజింగ్ ఏజెంట్లు:— మెస్సర్స్ షావాలేస్ ఆండు కో.,
తంజివిలాసము "డెన్ట్రాన్"

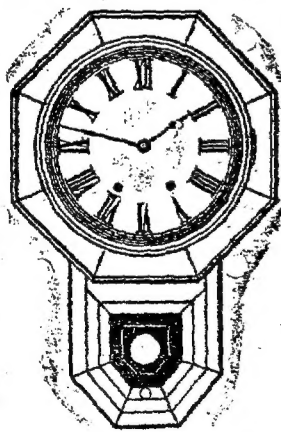
అలిపోను నెం. 177.

హాస్టల్ నెం. 14.

అన్ని కార్యములకును నమ్మకమైన గడియారములు

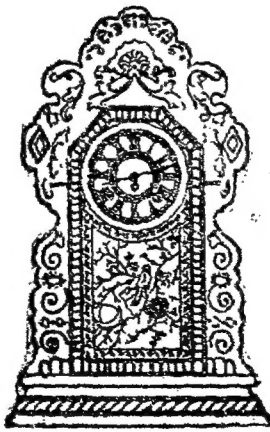
మీరు ఒక గడియారమును కొనుటకు మునుపు, అడిసన్ వారు 1883 సం॥ రమునుండి వాటిని విక్రయించుచున్నారనుట జ్ఞప్తియందుంచుకొనవలెను. వారి అనుభవమే మీకు ఎక్కువ లాభకారిగా నుండును. మరియు వారు సలహా ఉచితముగా నిచ్చెదరు. అడిసన్ వారిలో వ్యాపారము చేయుటకులగు గొప్పలార్థము గలదు.

సెల్ టామస్ డ్రాఫ్ట్ ఆర్కెన్ గడియారము.

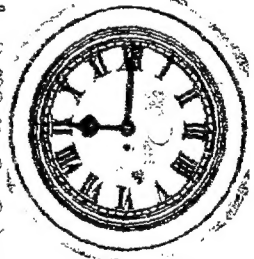
నెం. 1112. సెల్ టామస్
8 దినముల కొకసారి బీగ్ ము
యివ్వవలెను. గంటలు కొట్టును.
12 అంగుళములు దేయలు చుహా
గదికేసు గలది.
1-కి ధర రూ. 55-0-0.
నెం. 1113. 10 అంగుళ
ములు దేయలు గలది.
1-కి ధర రూ. 50.

ది "కె" గడియారము, వాటర్ బర్.

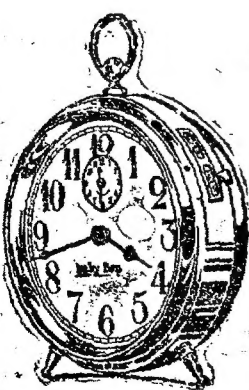
"కె" గడియారము
వాటర్ బర్ కంపెనీవారిచే
బ్రహ్మకణ్ణుల తయారుచేయ
బడినది. 8 దినముల కొక
సారి బీగ్ మివ్వవలెను.
గంటలు కొట్టును. 6 అంగు
ళములు దేయలు, 22 అంగు
ళముల యెత్తు గలది. వైశా
ల్యము 14 1/2 అంగుళములు.
1-కి ధర రూ. 27-8-0.

ది "గ్రామస్"

వాస్తవముగా
ఇది సరియైన కాల
మును చూపునట్టి
గడియారము. గ్రా
మస్ అన్ సోని
యా కంపెనీవారి
ది. 8 దినముల కొక
సారి బీగ్ మివ్వవలెను. 12 అంగుళముల దేయ
లు, పెంచులము గలది. గంటలు, అంగుళం
లను కొట్టును.
1-కి ధర రూ. 40-0-0.

"బిగ్ బెన్"

అన్ని విషయములందును
"బిగ్ బెన్" కు
సమానమైనదియే.
8 అంగుళములు ఎత్తుగలది.
1-కి ధర రూ. 15.

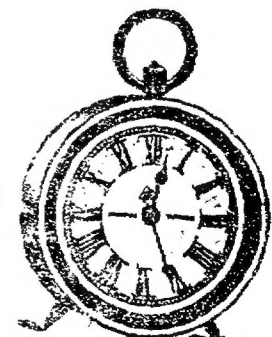
ఇన్ జెన్ స్టాల్ "రెవల్"

రేడియో క్లక్ అలారము గడియారము.

ఈ గడియారము పూర్తిగా నిక్కలు లోహములతో
తయారుచేసి, చూపునకు "బిగ్ బెన్" కు సమానమైనదిగా
నుండును. దినమున కొకసారి బీగ్ మివ్వవలెను. గంట పెనుక
భాగమునందు గలదు. రేడియో దేయలు గలది. దేయలు వైశా
ల్యము 4 1/2 అంగుళములు. 1-కి ధర రూ. 18-8-0.

ది "ట్రాక్" అలారము మైముఫీసు. 2 1/2 అంగుళము
దేయలు గలది. పెనుకభాగమునందు గంటగలదు. నికితో
చేయబడినది. సరియైన కాలమును చూపును.
1-కి ధర రూ. 12-8-0.

"బి"

నిష్కలంకమైన
"బి"

అన్ సోనియాకంపెనీవారిచే తయారుచేయ
బడినది. ది "బి" టైమ్స్ కును ప్రతినిముష బీగ్
మివ్వవలెను. నికితోకేసు గలది. ధర 9-8-0.

ADDISON & Co, Ltd., Mount Road, MADRAS

అవశ్యము.

230

- 2-10-0
 2-8-0
 4-12-0
 7-0-0

ధర్మవర్ము తాలూకా, రామసిరియందు శ్రీయత కోన
వేంకటరాయశర్మగారు ఆగస్టునెల ౨౯ వ తేదీ సాయంత్రా
లము ౧౯ గంటల కొక గొప్పసభ గావించి మద్యసాననిషేధము
ను గూర్చి యుక్తియుక్తముగ నుపదేశించిరి. గ్రామములలో త్రా
గుట కలవాలుపడిన వారు చాలమందే తమ దుర్వృత్తిని వదిలి
బాగుపడినారు. సెప్టెంబరునెల ౨ వ తేదీ మధ్యాహ్నము ౪
గంటలకు గ్రామప్రముఖులను వెంటివీసికొని దేశభక్తులగు వేంక
టరాయశర్మగారు కల్లు అగణిడికి ఫర్లాంగుమూరములలో నిలు
చుండి పురుషులకును స్త్రీలకును త్రాగుడునలన కలుగుచున్న
నష్టములనుగూర్చియు కష్టములను గూర్చియు జెప్పచు నీతికిని
త్రాగుడునకును ఎంతవఱకు సంబంధముగలదో సోదాహరణ
ముగ వివరించిరి. ఆసయమున కల్లునుతెచ్చునట్టి స్త్రీలకు నీ
బోధించుచు పాంచాలస్త్రీలకు జరిగిన మానభంగమునుగూర్చి
కున్నీరు గార్చుచు జెప్పినపుడు కల్లును తెచ్చునట్టి స్త్రీలందరు
కంటిసీరుగార్చుచు మేము యీదుర్వృత్తినివదలుకొనెదమనిచెప్పిరి.
పురుషులెల్లరు దేవునియెదుట ప్రమాణముచేసి ఒట్టుపెట్టు
కొనిరి. తులకట నేర్యాలుజేసికొనిరి.

ఈ ఆపూర్వ గ్రంథములో జర్మనీ గారడీ, యోగద్వైపా
నాస్రలానునము, ఇంగ్లీషు ఇంద్రకాలము, మద్రాస్ రాష్ట్రము,
భూత దైత్యము, యంత్రములు, అమెరికావారి చీట్ల పేజీ
మేలు విచిత్ర వినోదవిద్యలు గలవు. ఇంతే కాక మనుష్యుని
మాయముచేయుట, మామిడిచెట్టును పుట్టించుట, తపనతో
సమాధియగుట, కరీరములేని తలకాయుచేరి మాటలాడించుట,
ధూమి వైన గజములెత్తన గాలిలో మనుష్యుని నిరాధారముగా
నిల్పుట మొదలగు విచిత్రములు అనేకము లున్నవి. ఈ గ్రంథ
మును చదివిన అత్యద్భుతముగా మేజిక్ జేయగల రవి క్షారంజి
యియ్యచున్నాము. తీసికెల రూ 4-0-0 లు. (2118-688)
పి. ఆర్. జనార్దనం నాయుడు, ఇంగ్లీషు. గుంటూరు జిల్లా

1880 203

నూతన బట్టలు

చీరము	రవివల్లు	అంగవస్త్రములు	వస్తుజుట్టులు	ధోవతులు	జువయ్యలు
పాదజ్యోతి	కోటులు	పుష్పములు	కోటులు	అంగవస్త్రములు	మచ్చులు
పాదజ్యోతి	కోటులు	పుష్పములు	కోటులు	అంగవస్త్రములు	మచ్చులు
పాదజ్యోతి	కోటులు	పుష్పములు	కోటులు	అంగవస్త్రములు	మచ్చులు
పాదజ్యోతి	కోటులు	పుష్పములు	కోటులు	అంగవస్త్రములు	మచ్చులు

జనాను నిజాను - హాను 44. రతన్ జబారు రోడ్డు, మదరాసు

హోమామూర్తాను సాధించుట

మహర్షి నిన్నటిదినము గోక్షేమందిరమున ౧౦:30 గంటలకు గోవిందరాఘవయ్యగారి యధ్యక్షతలకొండ బెసంతుమ్మగారు ప్రసంగించుచు ఇట్లునుడివెరి:—రిఫారంఆర్ట్స్, సంస్కరణచట్టము మొదట ప్రకటించబడినపుడు మేము కొన్ని ఆక్షేపణలను జేసితిమి. పార్లమెంటు సంఘమువారు మరొకన్ని సౌకర్యములను కలుగజేయుటకు 10 ఏండ్లు వ్యవధినిచ్చిరి. ఆ కాలనిష్ఠ యమునాల ఆలస్యము. పార్లమెంటుపరీక్ష మనకెందులకు? భారతీయులు తమదేశమును పాలించుకొన గల్గులా అన్నట్లు అనునిమయమును నిర్ణయించుటకు పార్లమెంటువా చెను? వారికేమి ఆర్హతగలదు? అట్లుజరుగుట భారతదేశమునకు అగౌరవహీన ఆక్షేపించినారము. రిఫారం బిల్లుప్రకారము మనము రిజర్వ్ డిప్టమెంట్—స్వాతంత్ర్యాభివృద్ధియములను—ప్రభుత్వముగ జేయుట కెట్టి యభ్యంతరములేదని మాంటాగూ గారు నుడివెరి. పార్లమెంటువారికి క్రొత్త దరఖాస్తు వెల్లుకొనకనే పార్లమెంటు సహాయము లేకనే స్వాతంత్ర్య భావియముల నన్నిటిని ప్రభుత్వముగ జేసికొనుటయే సంపూర్ణ రాష్ట్రీయ స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించుకొన్న వారమగుదుము. దీనికి సభ్యులును, మంత్రులమును ఏకీభవించి ప్రయత్నింపవలయును. రాష్ట్రీయస్వాతంత్ర్యము విషయమున మాత్రము స్వాతంత్ర్య మిట్టిదని ఏకాత్మము నిర్ణయించియుండలేదు. కకాచెక్ మను ప్రకారము ఆచారముగ రావలయును. పదేపదే అనుబంధ బెట్టిన అదే చట్టమగును. చట్టముప్రకారము అధికార మంతయు సభ్యుల హక్కుమన గలదు.

ఇంగ్లాండు స్వపరిపాలనాయంతముగు అధినివేశములకు గల ఆర్థికస్వాతంత్ర్యమే ఇండియాకు గూడ నుండవలయునని జాయింటు కమిటీవారు చెప్పియుండిరి. మనకు స్వాతంత్ర్యము చట్టములు ఈయజాలపు మనమే సంపాదించుకొనవలయును. సంపూర్ణభాద్యతాయంత పాలనమును బడయుటకు సాధనముగ మనకు ద్వంద్వప్రభుత్వ మియబడినని మాంటాగూ చెప్పియున్నాడు. మనకు ఆర్థికస్వాతంత్ర్యము వచ్చినది. (పిన్కెట్ ఆటనాది. అందువలననే మాంచెట్టరు ప్రకటనపై నూటికి 11 వాగ సన్నును విధించగలిగితిమి మాంచెట్టరుసంఘమువారు ఇండియాకువచ్చి మనలను పూర్వోదాహారమైనపన్నును వీనివేయుడని గోచెదరు. మియమాత్రము మిలాభములను జారవిడువగూడదు. లంకామైదు సరకులు ఇండియాకు వచ్చుటకై ఇండియామిల్లులపై సరకుల మీద ఎక్కడలేని పన్నులను విధించి ఇండియాలో తక్కువమునూలుపరిశ్రమను అణగద్రొక్కిన సంగతి మరచిపోవడు. వంగ రాష్ట్రమున కాసనసభ్యులు విజయమును గాంచిరి. నూటిమాటికి ప్రభుత్వము కాసనసభతో తగవుబెట్టుకొన్న ఆ ప్రభుత్వము జరుగదు. కార్యమంతయు కాసనసభలమీద ఆధారపడియున్నది. ప్రజాప్రతినిధులగు వీరందరను ఏకగ్రీవముగ మిమ్ముల నెన్నుకొన్న ప్రజల వాంఛితములు జరుగవలయునని గట్టిపట్టు పట్టుకలయును. ప్రభుత్వమువారు నిరాకరించినను మీ పట్టును విడువరాదు. అట్లు సదా మీరు పోరన ప్రభుత్వమువారు తమ ఆట సాగదని గ్రహించి మీకోర్కెలను కొనసాగించెదరు.

కేంద్రప్రభుత్వమున మొదట సంపూర్ణభాద్యత యుండవలయును. పిదప రాష్ట్రీయస్వాతంత్ర్యము పూర్తి నుండవలెను. ఇదంతయు కకాచెక్ మనుప్రకారము జరుగవలయును. ఈ కకాచెక్ మనే కాసనముగ చెల్లు అధికారము గల్గియుండవలయును. ఏజాలియు ఒరుల దాక్షిణ్యమును ఆధారము జేసికొని స్వాతంత్ర్యమును గడించవలెను. స్వాతంత్ర్యము ఒరులు మనకిచ్చునదిగాదు. మనము పట్టుదలతో తెనవతో పనిజేసిన స్వాతంత్ర్యమును బడయగల్గుదుము. ఒరులు నేడిచ్చిన మరల మరునాడు ఆ స్వాతంత్ర్యమును తీసికేసెదరుకాన మీరు కృతనిష్ఠులులేరేని ప్రపంచములో ఎంతటి బలాధ్యులైనను పురోవృద్ధిని ఆరికట్టజాలరు. మిప్రతినిధులబాధ్యతనుసాంచి తమ ప్రశ్నలుడిడిపోయినపుడు ప్రభుత్వమువారు మిప్రతినిధులతిర్మాములను నిరాకరించినపుడు అందరును తమపదవులను త్యజించిన ఆత్మజ్ఞులు ప్రభుత్వమువారు మీరు చెప్పినది చేసెదరు. సంస్కరణకాసనములన నైస్యములయందు భారతీయులకుగూడ పాశ్చాత్యులలోపాటు సమాన ప్రతిపత్తి గల్గినది. ఎవరుకమిటీ నివేదికమును ముట్టుకొనుటకు కాసనసభ్యుల కధికారము లేదు. కాని సంస్కరణకాసనము ప్రకారము సాంతముగ మిమర్పించిరి. కార్యసిద్ధులై. మీ ప్రతినిధులకోర్కెలను ప్రభుత్వమువారు త్రోసివేసెనట్లయెదరును కలిసి తీవ్రముగ ఆర్థిక రక్షణతమ లేక ఆందోళనము జరిపిన కార్య సిద్ధమును. నేను నూచించు హోమూరూలు ఫలానా తేడిక వచ్చునని చెప్పెను. అనుమతిమీద కేంద్రప్రభుత్వమున బాధ్యతను, రాష్ట్రమున స్వాతంత్ర్యమును బడయ బ్రయత్నింపుడు.

తత్వము పీనుకొడు క్రిమినల్ ప్రాసీజరు కోడును మార్చి నేరముల విషయమును గూర్చి భాకతీయులకును, పాశ్చాత్యులకును ఒకే మోస్తరు విచారణతీయించునట్లుల జేయవలయును. తెల్లవారు నల్లవారును విభేదముండరాదు. ఇది త్వరలోనే జరుగును. మొన్న యిచ్చిన రాజప్రతినిధిగారి యాపన్యాయము ఈసంగతిని బలపరచగలదు.

124 ఏ 153 సెక్షనులు పీనుకు కోడునుండి ఎత్తివేయవలయును. పులికా కాసనము త్వరలో రద్దుజేయబడును. హిందూజాతీయతాకాసనము రాలకు కాసనములు రద్దుజేయబడును.

స్వాతంత్ర్యమునకై రాజులను, చక్రవర్తులను మీరు ప్రార్థించరాదు. అదంతయు మిషన్ నే ఆధారపడియున్నది. (పిన్కెట్ ఆట) వేల్పు మీకు హోమూరూలుగాని, స్వాతంత్ర్యముగాని ఇచ్చునని ఆశించకుడు. అట్టి వరములను మీరు యేషేషించుట ఇండియాకు అగౌరవము, కళంకము. భారతదేశము ఉచ్చదేశయందున్నది. ఇట్టి వరముల నడుగుట మర్యాదకు లోపము. మీ స్వాతంత్ర్యము మీ హృదయమున పేదస్పృహయందు గలదు. కాన పట్టుదలతో క్రైత్యముతో ఆందోళనము జేసి-బాధ్యతను వహించిక్రికృషిలప్పుము.

అధ్యక్షులు బెసంతుమ్మగారి యభిప్రాయములలో ఏకీభవించిరి.

అధ్యక్షులకు ఉపన్యాసకరాలునకు వందనములతో సభముగి నెను.

ఉపన్యాసాంతమున కొన్ని ప్రశ్నలు వేయబడెను. బెసంతుమ్మగారు ప్రత్యుత్తర మియలేదు. సభ్యులు తమ యసంతృప్తిని తెలిపుచిరి. బెసంతుమ్మ గోవిందరాఘవయ్యగారి క్లియర్ ప్రాయములతో (సంస్కరణ లాభకరములు) ఏకీభవించలేదు.

మావలాల విప్లవము

9 వ తేదీ చెన్నపురి ప్రభుత్వ పకటనము
8 వ తేదీ క్రొత్తగా ఏమియును క్రితాయదగినది లేదు. నేనలు సంచారము జేయుచున్నది. పాన్సానిలో కొంతనందిని పట్టుకొనుచున్నాడు. అది 8 వ తేదీతో పూర్తి కావెను. వై నాడులో నెమ్మదిగా నున్న దని నేనాని 8 వ తేదీని తంబి వార్త నంపెను.

9 వ తేదీ పాలఘాటు తంతి వార్త
9 వ తేదీన వుదయము 10 గంటలకొక నేన పండికాడు నుండి మన్నారఘాటుకు వచ్చెను. యూనియన్ పట్టణము జన కూసముగా నున్నది. భిలాఫతు కార్యదర్శి చయకరాం అనామదు నైసికులకు లోబడెనుగాని ధానికేరు అహమదు మున్నగు ప్రధాన నిష్పవకారులు అడవులకు పారిపోయిరి. మన్నారఘాటు నాయకు శ్రుటుంబమునకు చేరిన చెరియకృష్ణశర్మను నాయకును, విద్యాధికు డగు యువకుని 9 వ తేదీ యుదయమున కుట్టి కంకరపన్నికారుగారు పట్టుకొని బాయంటుమేజిస్ట్రేటు బెట్టిగారి యొద్దకు తీసికొనివెళ్లగా నతడాయువకుని నలుజయిలలో నుంచుట కాజ్ఞాపించెను. నేనలు తరుచుగా మాపలాలు మన్నారఘాటునుండి పాలఘాటుకు పారిపోవుచున్నారేమో అనితలచి బెట్టిగారును మరొకందరును 9 వ తేదీ మధ్యాహ్నము మోటారు బండ్ల లో చవరిలుకు పోయిరిగాని వారికి మాపలా రెవ్వరును కనబడలేదు. వారు మరల ఆ నాడు రాత్రి 8 గంటలకు తిరిగి వచ్చిరి. తానూరు తిరుంగండులలో యిద్దరు ముసలీరులను యొక పశానును పట్టుకొనిరి.

పోలీసు యిన్స్పెక్టరు నాట్లనుగారు.
ఇతడు మలబారు పోలీసు సూపర్వైజరుగా నుండి చాలనంది మాపలాలు పట్టుకొనెను. ఇపు డెత్తని కూనూరుకు యిన్స్పెక్టరుగా పంపిరి. ఇద్దరు భిలాఫతు ప్రచారకులు వచ్చి యావప్రసంగం ననుమతిగోప్రచారము జరుప పిలువెదని వాల్చున గారు నిష్కర్షగా చెప్పెను. కొందరు వొమ్మడివాళ్లలో కొయవాళ్లలో (బిష్టిలు) కూనూరు రాగా వారి ననట నిలుకనియతంద నతడు పారవోలెను. కూనూరులోని మహమ్మదీయుల సభ చేసి వారెల్లు నడచుకొనవలెనో అతడు స్పష్టపరచెను.

తెనాలితాలూకాలో నందివెలుగు, మోరంపూడి, అనంతవరం, కుచ్చళ్లపాడుగ్రామములలో పంచాయతీస్వామిస్థానము లేర్పాటుజేయబడినది.

పాలకొల్లులో ఉక్రమేఅతీసా కమిషనరు అసహాయాద్యమమును గురించి గతనెల 31, ఈనెల 1 తేదీలయందు ఉపన్యాసము లాసంగిరి.

ముత్తుకూరులో 2 తేదీన జరిగిన కల్లపాటలలో నెవ్వరు సాదలేదని ఒకరు వ్రాయుచున్నారు.

చేతిమగ్గుములు కైకలూరుతాలూకా
అయ్యవారి కడవరము గ్రామములలో 10. 8. 1921 తేదీన శ్రీ గాంధీ నేతపరిశ్రమకాల యనుపేరిట శాకచేతిమగ్గుముల సంఘము ముగ్రామజనులచే రు 1000 వెయ్యిరూపాయల మూలధనముతో నేర్పాటుజేయబడినది. ఈ మొత్తమును మారుమేర్లుగా విభజింపబడి ప్రస్తుతము 80 షేర్ల మొత్తము రు 600 అరువం దల రూపాయలు వసూలైనది. ఇప్పటికి రు 400 రెండువందల రూపాయల వడుకునూలును కొంటిమి. ఇంకను గొనుచున్నాము. కాని మంచి నేతగాళ్లు దొరకమచే నేత యొకను ప్రారంభింపలేదు. మంచి నేతగాళ్లు ఎవరైనను ప్రస్తుతము ఆయిదుగురు లభించేయెడల వంటనే పని ప్రారంభింపబడును. కాబట్టి దేశాభిమానులైనవారు మాప్రయత్నములను కొనసాగింప జేయుటకై ఎక్కడనుండియైనను నేతగాళ్లను పంపించే యెడల చాలాసంతోషింతుము. ఈ క్రంద సంతకముచేసినవారికి న దరువిషయమును గూర్చిన అన్ని సంగతులు తెలుపవచ్చును. ఎక్కడనుండి ఉత్తరమువ్రాసిన అక్కడకు మేము వచ్చెదము. సంగతిసందర్భములను మాట్లాడెదము. ఈ కార్యము వెంటనే నేత వేర్పరచియున్నది. కాబట్టి త్వరలో తెలుపగలరున్నాము. గుడిపాటి నుండ రామయ్య శ్రీ గాంధీ నేతపరిశ్రమకాల కార్యదర్శి అయ్యవారి కడవరము, కైకలూరు తాలూకా.

చెన్నపురి స్థానికాజు కోర్టులో

నూటు నెం 8176/1921
వాది: సాదానూక్ సావుకారు, వ్యయముగ నియమించిన ఏజంటు జోగ రాజు.
ప్రతివాదులు: జి.ఎస్.ఆర్. కృష్ణయ్య, మరియొకరు.
మొదటి ప్రతివాది జి. ఎస్. ఆర్. కృష్ణయ్య వాడికి వ్రాసి యిచ్చిన ప్రామిసనోటు బాబట్టు రూప 190-1-0 లకు గాను మద్రాసు స్థానికాజు రెండవ జడ్జికోర్టులో దావాచేయబడియున్నదని తెలియబరచడ మైనది. నెప్తుంబరు నెల 20-వ తేదీ రోజున విచారణ జరుగును. ప్రతివాది ఆదినము ఉయదము 10-30 గంటలకు హాజరుకాని యెడల కేసులో ఎక్కువార్తి డిక్రీ యియ్యబడును. పాన్ను స్వామి అయ్యగారు, నారాయణస్వామి అయ్యగారు, వాది స్టేడల్లు.
(3123)

నెలము అమ్మకము

యాదాళ్ల వెంకటసుబ్బయ్యగారి సుబ్బయ్య శెట్టి గారి యొక్కయు, సారా వెంకటస్వామి నాయుడు గారియొక్కయు ఇన్ సాల్ వేన్సి (వెటిషన్ నెం 82/1921) సందర్భమున మెన్సర్సు డౌడన్ కంపెనీవారు కడవజిల్లా కోడూరులో నుండు గృహములు, భూములు, తోటలు మొదలగు ఆస్తులను ఆయా భవనములు, స్థలములవద్ద 1921-వ సంవత్సరము నెప్తుంబరు నెల 20-వ తేదీ మంగళవారమునాడు నుభావ్నాము 2 గంటలకు, అదే ప్రకారముగా తరువాతి దినములందును

బహిరంగ నెలము వేసి

విక్రయించెదరు.
క్యాటలాగు నలయువారు మద్రాసు సుంక్సు రామ శెట్టి వీధిలో 21-వ నెంబరు భవనమున నుండు ఆక్ష నర్లుకు వ్రాసిన బడయగలరు. 3129

832 మహాత్త గాంధీ 3084
WRITING LETTER PAPER.
100 కాగితములు చేర్చి అట్టబెండు చేసిన ప్యాకు 1-కి 10 అ. ప్యాకు 12-కి రూప 6. వి. పి. చార్జి వేరు.
తిలక్, కాంధి, లజపతిరాయ, చాన్, అలీసాదగల్లు పటములు 2½ అణా స్టాంపులకు పంపుమును.
The PICTORIAL & Co. Print Post, Madras. E.

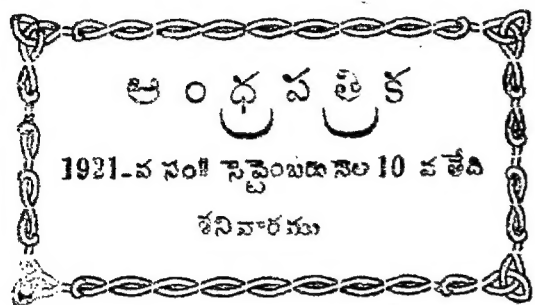
శుద్ధస్వదేశ వస్తునిలయము.

చాలముంది మా ప్రకటనలుజూచి సామాన్యులు వి. పి. గా బంపియున్నారు. వందలకొలది రూకలముల సామాన్యులు చేరినవి. చేరినవానియందును పయోగమైన వస్తువులను గలవు. ఇకముందు ఆర్థికబాంధవము వి. పి. గ వస్తువులను వంపిన తీసికొనబడవు. భరలను నమూనాలను వంపిన కావలసివచ్చినట్టి వ్రాసి తెప్పించుకొనబడును.

కె. నాగేశ్వరరావు.

శుద్ధస్వదేశ వస్తునిలయము.

6, లంబు కెట్టివీధి, మద్రాసు.

“హోంరూలు” సంపాదనము:

ఆచార పరంపర

శ్రీనివాసులై బిసెంటుగారు విశేషములను

తెలుపునది దలచినవారికి, ఆమె నిన్నటి దిన మిచ్చిన యువనానానము అశాశ్వతము కలిగింపకమానదు. వదివత్సరముల పిమ్మట జరిగెడి వరిక్షణో విమలము లేదని, కాంగ్రెసువర్తమానంబులతో జూచి, ఆమెయు కళగొనెను. స్వపరిపాలనాసామర్థ్యమును వేరొకజాతి వరిక్షించుటగాని, స్వపరిపాలనమును ఒకజాతి వేరొకజాతి కిచ్చుటగాని, గౌరవార్థము గాదని, బిసెంటుగారు నుడివిడి భారతీయులు తమ బలమునిదాన ఆధార పడియుండవలయునని హెచ్చరించిరి. భారతీయులు స్వతంత్ర నాథారము చేసికొనుట యావశ్యక మను సంగతి ఎల్లరును గుర్తింపవలసినవిషయమే. కాని, ప్రజాశక్తి కొనసాగుట కవకాశ మీయని శాసన సభలద్వారా, సంపూర్ణ స్వపరిపాలనము కలుగు సంపాదించుటకు వీలుగలదో, బిసెంటుగారు సువ్యక్త పరుగుచాలకపోయిరి. శాసనసభలో యోగమును ఆమె చలుభంగుల కొనియాడెనుగాని, దానినివచ్చి సభివలలో సమ్యక్ముగ లింగింపజాలకపోయెను ఆచారము నుకదానివత్సరవిత్తద్వారా స్వపరిపాలనమును సంపాదించవలెనని, బిసెంటుగారు ప్రతిపాదించుచున్నారు. ఆంగ్ల దేశచారమును, ఆమె ఇందులకు దాహరణముగ నైకొనుచున్నది. ఆమె నైకొనిన సాధ్యత్వము నిలువనరదు. ఆంగ్ల దేశములో నైతము, సంస్కారము, చట్టము లవధిరమయ్యెను. ప్రభుత్వాధికారమును వహించి చాలకజాతియు, పాలితజాతియు ఒక్కటే యగునపుడు, ఆచారము లేర్పడుట లాభకరముగ నుండవచ్చును. ఒకజాతి మరియొక జాతి నేనుచు, వారి స్వాతంత్ర్యమును తొలగించినపుడు, స్వతంత్రాచారము లేర్పడజాలవు. పాలకుల కనుకూలములగు ఆచారములే ఏర్పడును. వారి వలననే నిరకొందయు, కొనసాగునను ప్రజావలయును, అందుచే ఆంగ్ల దేశములో బలపరచుచున్న ఆచారపరంపరలు, సరాధీనముగు హిందూ దేశమున యుక్తరకురావు. చట్టబద్ధముగు కట్టుదిట్టము లేర్పడుటయే లాభకరముగ నుండును. ఏమాత్రము ప్రజావలనము, పాలకు లాయవకాశము నైకొని ప్రజలపై స్వార్థములు, యనుభవ సిద్ధము. పులియోతోపు అల్లరులకు సంబంధించిన తీర్మానమును చర్చించుట కయినను వీలులేదని, మదరాసు గవర్నరుగా రిటీవలనే ఉత్తరు విచ్చి యుండిరి. వృత్తిశాసనము వద్దు కావడమున్నను, ఏదయోనాక రీతివ వృత్తిలపై దాని కొనసాగుచునేయున్నది. దేశభక్తను వృత్తిశాసనాహులపై నిర్బంధముల గూర్చి వ్రాసిన వ్యాసమునకు పీఠలుకొడ్డు క్రింద చర్చదీసికొనుట జూడ, అభిప్రాయ ప్రకటనమున కొకను దండింబునుచున్నటుల, విడితము గాగలదు. సర్ శివ స్వామి అయ్యరుగారి మిలిటరీ తీర్మానమును అంగీకరించినందులకు, బిసెంటుగారు సంకసము కనుబటచుచు, శాసనసభల కక్షిని కొనియాడుచున్నది. మిలిటరీవ్యయములగూర్చి, హైదరాబాద్ శాసనసభలో చర్చ జరుగుటకు వీలులేదని ఉత్తరు విచ్చినసంగతిని ఈ సందర్భమున మునుపజనదు. సర్ శివస్వామి అయ్యరుగారి తీర్మానము, ఎవరు సంఘ సూచనల నాధారముచేసికొని యున్నది. ఎటులయినను ప్రభుత్వమువారు ఆ సూచనలను విచారించవలసి యుండెను. శివస్వామి అయ్యరుగారి సూచనలనుచే వరికొనకుండుటకు వీలులేక జూడెను. ఆ సూచనలను కొంతవరకు అనుసరించుటలో వింత ఎద్దియులేదు. వాణిజ్య స్వాతంత్ర్యము సంగతి చట్టములో పొందుబడుతుండుటచేతనే, లాంకుపైరు వర్తకు లార్థమును కేసులుకును, వారి యాందోళనమునకు ప్రభుత్వములవారు చలనము జూపుటయు ఏర్పడుచున్నది. నైతిక శాసనమును వంజాబులో విధించుటచే గలిగిన అశాంతి ఇప్పటికిని ఎటుల రాజుచున్నదో తెప్ప సక్రార లేదు. అది ఇంకను మజిలినకు రాకనుండే, మలబారులో నైతిక శాసనము ప్రయోగింపబడెను. మాంటాగుగారు వాగ్దానము చేసిన నైతిక శాసన నిబంధన లింకను వెలువడి యుండలేదు. మలబారు నిజస్థితి గూర్చియు, దాని కారణముల గూర్చియు, భేదవృత్తాంతములు వెలువడుచున్నవి. ప్రభుత్వ ప్రకటనములును, అసోసియేటెడు ప్రస్తుత వార్తలును వృత్తికలలో ప్రకటితము లగుచునే యున్నవి. కాని, మద్రాసు రాష్ట్రీయ సమావేశము వక్షమున వెడలిన టంగుటూరు ప్రకాశం పంతులుగారు, టి.వి. వెంకట్రామయ్యగారును వంపిన నివేదికనుబట్టి, అల్లరులు మొదలిడుటకు, ప్రభుత్వార్థమును జిల్లా మేజిస్ట్రేటుగారిని కనుపించుచున్నది. బామ్మా మసీదులో, ఆయనములు గలవని దానిలో వెడలిగ నేవియు దొరక లేదని యు, ఏమ గంటలవరకు మసీదును నైతికులు చుట్టి యుండుటచే, ప్రజలలో వాదేము పెరిగెననియు, పోలీసువారును నైతికులును ముందుగ ప్రకటింపకుండగనే తుపాకుల బ్రేల్చిగనియు, అంతట మహోద్రేకపూరితు లైన మామిళాలు అల్లరులకు గడంగి రనియు, ఈ యల్లరులకు కిలాఫాత్ ప్రచారకులు గాని నిరాకరణోద్యమ ప్రచారకులుగాని బాధ్యులు గారనియు, నిరాకరణోద్యమ ప్రచారము బాగుగ జరిగిన ప్రదేశములు శాంతిపూరితములుగ నున్నవనియు, అల్లరులు జరుగుచున్న పుడు అందుకు పాల్పడినవారిని శాంతింపజేయుటకు కిలాఫాత్ ప్రచారకులు మిగుల శ్రమదీసికొనిరనియు, భానుజు గారు చాలకాలమునుండియు అవలంబించుచున్న దండనపద్ధతుల మూలమున ప్రతికూలవాతావరణ మేర్పడె ననియు, నివేదికయు వివరించుచున్నది. సరియగు కారణము తెల్పియో, ప్రభుత్వమువారికను వివరముగ ప్రమరించి యుండలేదు. సలు పురు కలువిధములుగ జెప్పుకొనుచున్నారు. ఇట్టి స్థితిలో, వలవిధములగు వృత్తాంతములు జూచుట, లాభకరముగ నుండును. అందుకు మారు గ మద్రాసు మెయిలు వృత్తిక, ప్రకాశముగారి నివే

దికను నిరసించుటయేగాక, దానిని వెలువడ నిచ్చి నందులకు ప్రభుత్వమువారి నిలుల దూకుచున్నది.

“గాంధీ ఆలీసాదరులు, మొదలగు వారింకను స్వేచ్ఛగ తిరుగుచున్నారు. వైనజెప్పిన విషయాలి తములగు నివేదికలు వెలువడకుండ ప్రభుత్వము వారెట్టి చర్యలను తీసికొనుటలేదు. ఇట్టిస్థితిలో మరల అల్లరులు చెలరేగుటకు వీలుగలదు. ప్రభుత్వ మువారు శోక్యము దీసికొనకుండుట, అనర్థదాయక మని, యుజవయినది. ప్రభుత్వమువారు బహుశా, ఇట్టి పద్ధతినే నికముందుగూడ అవలంబించెదరు గావోలు.”

వరికొను లీతియ నున్నది. శాసనసభలను, నిర్బంధవిధానము నామోదించుచున్నది. ప్రజల స్వాతంత్ర్యమును కాపాడుటకు సమర్థత జూపజాల కున్నది. వెనుకటిసభలకును, ఇప్పటి సభలకును, ప్రజలకు గలిగెడి లాభముబట్టి చూచిన, తారతమ్య మంతగ గనుపించదు. ఇట్టిస్థితిలో, శాసనసభలం దేర్పడెడి ఆచారములు పరాధీనతను పోషించుటచే తోడ్పడుచుగాని, స్వపరిపాలనమునకు గొం పోవజాలవు. పరాధీనదేశములు, ఆచారముల మూలమున గమ్యస్థానము కేసులకు వందలకొలది వత్సరములు వట్టవచ్చును. ఆంగ్ల దేశమున సయితము, ఆచారము లేర్పడుట కొంతకాలమో పట్టెను. ప్రస్తుతి సందర్భములందు హిందూ దేశము సత్వరస్వపరిపాలనాసాధి నాశించుచున్నది. స్వపరిపాలనము వ్రలో ఫలింపకజోయినచో, హిందూదేశము నావరించిన దుఃఖము తొలగిపోవడను విశ్వాసము, ప్రజలలో నేర్పడియున్నది. తాత్కాలికోపశమనములవలన లాభము లేదని, శాసనసభ్యులకు సయితము చెలిసినవిన్నది. వారును స్వపరిపాలనమును త్వరితముగ స్థాపించవలయునని కోరబోవుచున్నారు. శాసనసభలలో ఆచారము లేర్పడుటకే ముందుగ విశేషకాలము వట్టును. వాటిలోని సాచారములను సరియగుటకు, ప్రభుత్వమువారును కొంతకాలమును తీసికొనెదరు. అట్టి యాచారములకు చట్టముతో సమాన మగు బలము కలుగునప్పటికి, ఇంకను కొంతకాలము గడచును. ఈరీతివ కావయాచన జరిగినకొలదియు, ప్రజ లాచారదాసులై స్వరాజ్యులైయు మును జూడముల తలపించును. బిసెంటుగారి సూచనలు, సర్వోపరితమమ కనుకూలించ వనుట తథ్యము. హిందూదేశమునందని, ఆచరణయోగ్యము లని తెలుసుట కవశోయు గనుపించుట లేదు. క్రొత్త యొకవిధ యనుబకయినను, అవి యుక్తరకు రాలేదు. బిసెంటుగా రీ విషయము వనేకమాదులు చెలిపియేయుండెను. స్వరాజ్య దీక్షాతోపులైన ప్రజలను, వారి దృఢ సంకల్పము నుండి బిసెంటుగారి సిద్ధాంతములు మరల్చజాలవు. స్వరాజ్యసాధి త్వరలో గలుగుట పాలకులకును పాలితులకు గూడ జేయదాయకము. వీలుగుసంతకరక, ఉధములును సామ్య విధినే సంచరించిన, అనుకూలస్థితియు చేకూర గలదు. నాగరిక ప్రపంచము హిందూదేశ సమస్యను, ఐర్లండుదేశ సమస్యను, బ్రిటిషువారెటుల పరిష్కరించెదరో యని, ఆమునుతో నిరీక్షించుచున్నది. ఐర్లండుసమస్య తుపాకు తృప్తికరముగ పరిష్కారమయ్యెడి సూచనలు గనుపించుచున్నవి. హిందూదేశ సమస్య ఐర్లండు సమస్యకన్న నెక్కుమ ప్రాముఖ్య మయిన దుటకును చూచుచున్నది. దానిని తృప్తికరముగ విధ్వంసించినచో, ఆంగ్ల దేశము తన ప్రతిష్ఠను బలపుకొనజాలదు. నానారాష్ట్రసంఘ కార్యక్రమము తిన్నగ నెరవేరజాలదు. నాయకుల సందరను నిర్బంధమున నుంచినంతమాత్రమున, ప్రజలలో చెరిగిన అశాంతి

దగ్గునని తలచుచున్నాను. ఈసంగతినిచూచి, గాంధీ యందు ఇండియా కట్రికలో వ్రాయుచు, ఆలీసోదరుల నిర్బంధమునకు పిమ్మట శాంతిసంరక్షణమింకను ఎక్కువ దుర్బల మగునని తెలిపెను. మహాత్ముడియలను శాంతపరుచుటకు, ఆలీసోదరులెంతయో పాటుబడిరని గాంధీ చెలుపుచున్నాడు. నాయకుల నిర్బంధము కొనసాగకుండ ఆంగ్ల దేశ ప్రభుత్వమువారు అడ్డుపడుచున్నట్లు, స్టేట్సుమనువుత్రిక కేటెంచిన తంతిపార్ల చెలుపుచున్నది. హిందూదేశము విషయమై ఆంగ్ల దేశ మయినను తన బాధ్యతను గుర్తించునని, కొంతవడి మేలు గలుగును. దార్జిల్ పూర్వము నవలంబించిన ఐర్లెండువట్ల గూడ సామ్యముగ మేలగుచున్న ఆంగ్ల దేశ ప్రభుత్వము, అహింసావ్రత దీక్ష న వలంబించిన భారతభూమియెడల ఇంకను సామ్యముగ ప్రవర్తించుట ధర్మము. హిందూదేశ మనోరథ మాను త్వరలో నెరవేర్చుటకు, ఆంగ్ల దేశ ప్రభుత్వమువారి తరుణమున కృషిపలుపుచో, కాశ్వర కీర్తిని పడయగలుగుదురు. గాంధీ మహాత్ముడు తేటకరచినుటలు, ఎట్టికష్టములు పాటిల్లినను దార్జిల్ పూర్వమున కేమాత్రము పాల్పడక, ప్రజలు స్వధర్మనిర్వహణమునం జీవప్రజాత్వై సంపదించుచో హిందూలును సంపాదించుట సులభసాధ్యమగును. స్వధర్మమును వదిలి, ఆచారదాను లగుటకు ప్రయత్నించుచో, ఎండమావుల వెంట దిరుగుట తలస్థించును. శాస్త్రమునకును, ఆచారమునకును గల సంబంధము హిందువులకు బాగుగ దెలిసియున్నది. శిష్టాచార మేర్పడుట కెంతకాలము వట్టునో, దానిని గుర్తించుట ఎట్టికష్టమో, వారు గ్రహించగలరు. చట్టమా, ఆచారమా, ఏది మంచిదని విశ్లేషించుటలో నీతరుణమున గాలము గడువ నవసరములేదు. ప్రజలకు దృఢనిశ్చయముగలదేని, వారెటులనిర్ణయించినవది స్వయంనిర్ణయమగును. స్వయంనిర్ణయకర్తైన సంపాదించుటయే ప్రజల ప్రస్తుతకర్తవ్యము.

కీర్తి కేసులగు దేవగుప్తం కేమాచలపతిరావుగారు

కడచిన బుధవారమునాడు, దేశాభిమాని కుత్రికాధిపతు లగు దేవగుప్తం కేమాచలపతిరావు వంతులుగారు వేటపాలెమునందు చనిపోయి రని తెలిసికొనుట కెంతయు చింతించెదము. వీరు కొంతకాలమునుండియు వ్యాధిగ్రస్తులై బోషధ సేవ నిమిత్తము వేటపాలెమునకు బోయియుండిరి. కాని, మృత్యువు దిక్కుదెయ్యెను. కేమాచలపతి రావుగారి, దేశాభిమానికత్రికను అనేకవత్సరముల నుండియు సమర్థతతో నిర్వహించుచుండిరి. కొంత కాల మా కుత్రికను వైచిత్ర్యపత్రికగ, నిర్వహించిరి. డిల్లీదర్బారుదినమునుండియు, దేశాభిమానికత్రిక ఇంగ్లీషుననై మెంటు చేర్చబడెను. కొంతకాలము జరిగిన పిమ్మట "ఆంధ్ర" యను ప్రత్యేకాంగ్లవార్తపత్రిక ఇంగ్లీషు ననై మెంటు స్థానము నాక్రమించెను. దాదాపు రెండువత్సరములవరకు, ఆంగ్లోద్యమ వ్యాపకము నిమిత్తము కేమాచలపతిరావుగారి కుత్రికను వ్యయభారమును లెక్కింపక, ప్రచురించి ముక్త పడసిరి. ప్రజాహితకార్యములలో, వారు మిగుల పట్టుదలతో జనిచేయుచుండిరి. వయస్సు ముదిరినప్పిమ్మట గూడ, వారు యువకులవలె జని సేసియుండిరి. గుంటూరునగరమున, సహాయనిరాకరణోద్యమ కార్యక్రమము సఫల మగుటకు వీరు చేసిన సహాయము అమూల్యము. సంఘ సంస్కరణమునందు వీరికిగల యభిమానము కార్యరూపము దాల్చెను. సర్పారావుపేటలో జరిగిన గుంటూరునుండల సంఘసంస్కరణసభకు వీరు అధ్యక్షతవహించి, చక్కని యుపన్యాసమునగిరి

వీరు యువకుల స్వభావులు. స్నేహపాత్రులు. ధర్మశాస్త్రములందు వీరికి విశ్వాసము మెండు. ఆంధ్ర దేశ ప్రబోధము నిమిత్తము వీరు సలిపిన కృషికి, ఆంగ్లం లెపుడును కృతజ్ఞులుగ నుండక మానరు. వీరి యాత్మశాంతికి సర్వేశ్వరుని బ్రార్థించెదము.

నావిక విద్య

నావికవిద్యను నేర్పుటకు, కాకినాడ, నాగపట్నము, కల్లికోటలలో రెండుమాసములవరకు పాఠశాలలను స్థాపించుటకు ప్రభుత్వమువారు రంగీకరించిరి. కాని, తగిన ఉపాధ్యాయులు లభింప నందున, నాగపట్నములో మాత్రమే ఆరుమాసములవరకు ఒక పాఠశాలను స్థాపింపవచ్చునని, ప్రెసిడెంట్ పోర్టుఆఫీసరుగారు ప్రభుత్వమువారికి దెలిపిరి. ఇంతలో బందరు పోర్టులోని రా.సా. ప్రసంగి వెంకటరంగయ్యగారు కాకినాడ పోర్టుఆఫీసరుగారిని సమీక్షించి, బందరులో పాఠశాల కొక భవనమును కట్టించెదమనియు, శిక్షణ కుపయోగ పడుట కొక యోడ నిచ్చెదమనియు వాగ్దానము చేసిరి. కాపైను గిబ్సనుగారిపాఠశాలలో శిక్షణ గలపుటకు సమ్మతించెను అందుపైని, ప్రెసిడెంట్ పోర్టుఆఫీసరుగారు ఆరుమాసములవరకు ఒక పాఠశాలను బందరులో స్థాపించుటకును, అది తిన్నగ కొనసాగుచో మరియొక ఆరుమాసములవరకు దానిని కొనసాగింపవచ్చుననియు, నూదించిరి. ఈ సూచనకు ప్రభుత్వమువారు రంగీకరించుచు, త్వరలో నీ పాఠశాలను బందరులో స్థాపించుట కేర్పాటులను జేయవలయునని పోర్టుఆఫీసరుగారిని కోరుచు న్నారు.

టాలువన్న

ప్రభు మునిసిపలు చట్టముక్రింద, భర్తీబండి నాలుకలమును, భారీబండికి 2 అకాలును గరిష్టపు రేటు గ నుం డెను. క్రొత్త చట్టము ననుసరించి అన్ని బండ్లకును కి అకాలు విధింపబడినవి. అందుచే మునిసిపలు రాబడికి తరుగు వచ్చును గాన, మూడుఅకాలు బదులు నాలుకాలరేటు ఉండవలె నని, పి. శివరావుగారి రొక సవరణచట్టమును ప్రవేశపెట్టుచున్నాడు. లోకలుబోర్డుచట్టములో నిదినర కిట్టి మార్పు గావించబడెను.

ఉత్పల, ఆంధ్రరాష్ట్రములు

ఉత్పల, ఆంధ్రరాష్ట్రములకు సరిహద్దుల నేర్పరచి, అందుకు సంబంధించిన తగాదాను పరిష్కరించుటకు, కాంగ్రెసుసంఘమువారు రొక పంచాయతీ న్యాయస్థానము నేర్పరచిరి. దానికి, డాక్టరు మూర్తిగారిధ్యక్షులుగ నియమింపబడి రని తెలియుచున్నది. 23 తేదిన, బరంపురమునందు వీరు విచారణను ప్రారంభించెదరు.

ఆంగ్లేయ-హైందవులను అవమానపఱచుట, అల్లసానికామ, పెద్దెంబరు వి- ఒకోపియను సంఘసామాన్యకార్యదర్శి మేజరుయఫ్. హోవర్లు టయాసుగారు సైనికావసరముల విచారణసంఘమువారి ఎదుట ఇట్లు సాక్ష్యమిచ్చెను. సైనికసహాయసంఘమువలన ఏలాటిప్రయోజనము లేదు. ఉండవలసినంతముంది అచ్చటలేదు. ముఖ్యముగా పట్టణములందన్నిటి యందు ఈ సైనిక సహాయ సంఘములో జేరినవారిలో పెక్కుమంది ఆంగ్లేయ-హైందవులు. వీరు గురివిడ తగులునట్లు చుపాకులను కాల్చుటయం దమృతమైన ప్రజల మహానుభావులగాని వీరిమీదికి గురితెలుచుండి గుండ్లుకచ్చి పడితే వీరేమి దైర్యము చూపరు."

ఇట్టి విపరీతమైన అన్యాయపు మాటలను బలికినందులకు ఆంగ్లేయ-హైందవ సంఘమువారు భారతదేశములో స్థిరనివాసమేర్పరచుకొన్న ఒకోపియను సంఘమువారును తన ఆశమ్మరిని చెలుపుటకు భారతదేశమందంతట 17 క తేదిన సభలు జేయుదురు.

విదేశ వార్తలు

జర్మనీలో అల్లరులు

కేంద్రప్రభుత్వమునకును బవేరియా ప్రభుత్వమునకు స్వర్గతెక్కువగుచుండెను. హార్ ఎడ్లబర్గుగారిని పంపిన సంబంధమున హార్ ఎబర్న్సుగారి ఆజ్ఞలను ఖండించుచు హార్ ఎబర్న్సు గారు దొంగతనముగాను రాజద్రోహకరముగాను బవేరియాలోని ప్రవేశించిరనియు బవేరియా ప్రభుత్వము తనప్రతిష్టను నిలవపెట్టుకొనవలె ననియు మునిసిపల్ యొక వార్తాపత్రికా వ్రాసెను.

సామాన్యప్రభుత్వమర్రిగారు ఆఫ్రికను కొంతకాలము వరకు ఆపివేయవలసిన దనియు, బవేరియా ప్రభుత్వము వారేమి నిశ్చయించినదియు తెలుపవలె నని బవేరియా ప్రభుత్వమువారి నడిగెను.

రాష్ట్రీయాధికారులయెడల అట్లు వాగ్దోరణి నవలంబించరాదని బవేరియాప్రభుత్వోద్యోగులు తెలుపుచున్నారు. బవేరియా జర్మనుసామన్యముయొక్కశాంతిని భగ్గువరచు నని యనుకొనుచున్నారు. డాక్టరువర్మగారు, మానిష్టలోని ఆండోకనకారులు బవేరియాను గారనియు, రాజపాక్షికు లనియు, వరిపి.

బవేరియా విడిపోవునా?

బవేరియా కేంద్రప్రభుత్వమునకు లొంగు సూచనలు గనించుటలేదు. ఇదివరకుకంటె బవేరియాకును కేంద్రప్రభుత్వమునకును గల సంబంధము చాల వినుమనీతిలోనికి వచ్చినదని తెలియుచున్నది.

మానిష్టలోని సాంఘికేతరపక్షపు పక్షికులు బవేరియా ఆంతర్నికయములో జోక్యముగలిగించుకొనినందుకు బర్నినప్రభుత్వమును నిందించుచున్నది.

విరిమిసమస్య

కాలిఫోర్నియా సమావేశము

అండెను, పెద్దెంబరు రి-విరిమి సందేహి గురించి చర్చించుటకు కాలిఫోర్నియా ఇన్వెర్స్ సభరధిపతయను సమావేశమయెను.

లార్డు బ్రావోస్టు, ప్రధానమర్రిగారికి ఇతరుల మర్రిగతులను స్వ్యాగరి మిచ్చెను. మెహెల్లో రాగాగారిలో మాట్లాడుచుండుటవలన ప్రధానమర్రిగారు ఒక అరగంట ఆలస్యముగా వచ్చెను.

డివెలరాగారికిచ్చిన సమాధానమునందును అంగీకరించిరి. అంతట ఆ సమాధానమును కమాండెంటుకార్యముగారిచేతికిచ్చిరి. ఆయన దానిని తీసికొని సాయుధము 4 గంటలకు దల్లినుకు జయముచేరివెల్లిరి.

డివెలరాగారి సమాధానము వచ్చువరకును అజవాబు నందలి విశేషములు తెలియవు. అగాలు రేపు ప్రకటించవచ్చును.

డివెలరాగారి ప్రత్యుత్తరము రాగానే ఆవిషయమును విచారించుటకు మర్రిగతులలో గూడిన ఒక సంఘమునకు సర్వాధికారము నియబడెను.

నిన్ ఫీనుల సమావేశము

కాలిఫోర్నియాను ఆంగ్లండు సిక్విస్ వాయుకులను సంధివిషయ మాలోచించుటకు ఇన్వెర్స్ సభ హావ్యించిరి.

వార్తాపత్రికాధిపతులకు సైనికవివరములను చెలుపుట కరాచీ, పెద్దెంబరు రి-ఇకమిగట పక్షమున కొకసారి కార్యకర్తలకు సైనిక వివరములను చెలుపుట గాను వార్తాపత్రికాధిపతులకు సైనిక వివరములను చెలుపుట గాను సభలు చేయుచును. మొదటి సభ ఇచ్చెన్సి, మి. యు. రు. ము. గు. ఇచ్చటి ఇంగ్ల, దేశభాషాపత్రిక లనేకములు తమప్రతినిధులను సభకు బంపుచున్నవి. ఇచ్చటిదేశవాని ప్రక్షిలకన్నీటికి ప్రత్యుత్తరములిచ్చి, భారతదేశమందలి సైనికవివరముల నన్నిటిని చెలుపును.

బెజవాడలో బంగారు పతకములు

(సమరణసంఘమువారి ప్రకటన)

పుష్కరసమయమున బెజవాడలో నియబడిన రెండు బంగారుపతకములలో నొకటి కలికట్టులోని కేరళసామ్రాజ్య ట్యాటుకు ఈయబడెను. రెండవది, మద్యాను పరిశ్రామికశాఖలోని నేతయందు ప్రవీణుడగు అమలసానుగారికి ఈయబడెను. సిరాలను ప్రదర్శించిన తూనూరువారికి ఒక వెండిపతక మీయబడెను.

మలబారు గండగోళము

కాంగ్రెసు ప్రతినిధులరిపోటు

మలబారులోని గండగోళముల విషయమై కొందరు స్వయముగ పోయి సంగతులను తెలిసికొనిరావలయునని చెప్పుచు రిపోర్టుయినపు నిర్ణయించినపుకారము టంగుటూరి ప్రకాశము టి. పి. వేంకటరామయ్యగారు వెళ్ళిచూచి క్రిందిసంగతులు తెలిపిరి. మేము ఆగస్టు 27 వ తేదీరాత్రి తంజావూరునుండి బయలుదేరి మలబారు పోయియుంటిమి.

29 వ తేదీ పోవువారమునాడు మేము వింగనూరు చేరుకొంటిమి. కొంతసేపు మేము స్టేషనులోని వైటింగ్ హాలులోనే యుంటిమి. కాని సైనికాధికారులు వద్దనుటచే నంటూడి సభాపతములోనుంటిమి. మేము 30 వ తేదీని టట్టిపాలెము పోతిమి. అక్కడనుండి చేరావులిచ్చేరు వరకునాడ వెళ్ళి యుంటిమి. అల్లరిజరిగిన ప్రదేశమునకు కాంగ్రెసు సేవకులు కొందరు పుచ్చే పోయియుండిరి. వారి గతియేమైనదో యని కొంతభయము కలిగెను. వారిని కలిసికొనవచ్చునకదా యని అక్కడకు పోతిమి. పెద్దెంబరు 2 వ తేదీని కర్ణికోటకు పోయి నాల్గవతేదీని లేచి వచ్చితిమి. ఇన్ని రోజులును మేము మార్లలూ ప్రాంతములోనే యుంటిమి. మేము పోయిన చోట్లన్నెల్ల విచారణ చేసితిమి. కనుకొని తెలిసికొన్న సంగతుల ననుసరించి మేము విషయమును నిరూపించితిమి.

ఆగస్టు 20 వ తేదీని అల్లరులు ప్రారంభమై 31 వ తేదీతో సంపూర్ణమైనది. అప్పుడు జరిగిన సంగతులను క్లుప్తముగ వెలుపుచుంటిమి.

19 వ తేదీని లింగురై సైనికులు కొందరు కూనూరుపోవు నుండగా మలబారు కలక్టరు కొందరిని కల్లికోటలో ఆపి వారిలో పరపనగాడికి పోయెను. అధికారికొ కొంచెము తాటిన తరువాతనో వారక్కడకుచేరిరి. తానెందుకు పోయినది డిప్రీట్ల మేస్ట్రీలు రాను ప్రకటించిన సంగతులలో తెలిపిన తేలికైనది. అతడు తిరురంగాడికిపోయి, అక్కడ మాతలాల వర్గమును ఆయాభములను పట్టుకొని వారిని సంతకమైనది. పరపనగాడికి తిరురంగాడికి నాలుగుమైళ్ల దూరము. కొందరిని పట్టుకొనుటకు కూడ ఉద్దేశము. సరే వారు తెల్లవారుగ్గూమున 7 గంటలకు అక్కడకు చేరిరి. చేరి మనీషును చుట్టవేసిరి. అక్కడ ఆయాభములు దానిని ఆనుకొనిరి. దానిలో సోదా చేయించిరి. ఆయాభములు దొరకలేదు. ఇండ్లను కూడా సోదా చేయించెను. ఇద్దరిని పట్టుకొనిరి. పగలు పదిగంటలవరకు సైనికులు మనీషును చుట్టుకొని యుందురు. 7 గంటలు వారట్లుండిరి. ఉదయమున ప్రార్థనలు జరుపుకొని విచ్చిరి కాదు మనీషుచుట్టు మూక చేరెను. ప్రార్థనలు జరుపుకొనునది త్రము వారు వచ్చిరి. కాని మనీషులోనికి వెళ్ళుటకు పిలువక పోయెను. ఆసంగతి చుట్టుపట్ల తెలిసి పండ్లెండుగంటలకు తానూరునుండి జనమువచ్చుట కారంభించిరి. వారు వచ్చుచున్నారను కలురు తెలిసి మేస్ట్రీలు సైనికులను తీసికొనివెళ్ళెను. తిరురంగాడికి పడమట రెండు మైళ్లలో నుభయలు సందలిరి. సైనికులు పోలీసువారు తుపాకులు కార్పిరి. కొందరికి వెళ్ళులులేగలేను. కొందరు చనిపోయిరి. మూకపోరిపోయెను తానూరువారిని తరుముటకు పోయినప్పుడు కొందరిసైనికులను తిరురంగాడిలోనుంచనే యుంచిరి. తూర్పునుండి చాలమంది వచ్చి వీరిని చుట్టుముట్టిరియు, వారిని సలుమేస్త్రీలు కచ్చేరికి తరిమిరియు, ప్రాణములను కత్తిం చుకొనుటకు తుపాకులు కాల్చి కొందఱు చనిపోయెను. మేస్ట్రీలు ప్రకటించిన సంగతులలో కలదు. కాని మాకు తెలిసిన సంగతులు వైదానికి సంబంధము లేకుండనున్నవి. లింగురై సైనికులు పోస్టాఫీసులో నున్నారని చూచినవారు చెప్పుదురు. సమాజ అయినతరువాత పోస్టాఫీసుకుపోయి మాపలాలు, పట్టుకొనిన వారిని విడిచిపెట్టుమని అడిగిరి. వారిని కూర్చోమని చెప్పిరి. కొందరు కూర్చుండిరి. కొందరికను నిలువబడియే యుండిరి. దానిమీద పోలీసువారు సైనికులు తుపాకులు కాల్చిరి. 17 గురు చనిపోయిరి. మాపలాలో కొందరికి ఆగ్రహముగలిగి పోలీసువారిమీద కలియబడి రావులీ, నాన్లవలను చంపిరి. ఇద్దరు ఘోరముగానిష్టలునునూడ చంపిరి. వెంటనే ఎవరి తెన్నునవారు పట్టుకొని. రాత్రి యేమియు నల్లరిజరుగలేదు. తెల్లవారుగ్గూముకు వచ్చి కొందఱు సైనికులను తిరురంగాడినుండి వెళ్ళిపోయిరి. వట్టుపట్టువును మూకలో కొందరు పరపనగాడి స్టేషనును విమర్శించుచు వైటుపట్టులను తీసివేసెట్లును, పెల్లిగాఫ్ కేసును వై కొని ప్రభు. పరపనగాడికి మేస్ట్రీలు సిద్ధము. పులియకొ

తామకుగారుచేరి, కాలినడకను రైలుగట్టువెంటను పోయెను. సైనికులు కూడనుండిరి. పోలీసువారు నుండిరి. అట్లుపోవుచు రైలుగట్టుకు దగ్గర నున్న వారిని తుపాకులతో గొట్టి చంపుచుండిరి. తిరురంగాడిలో జరిగిన పనివలనను, ధామనుగారు వెళ్ళిపోవుటవలనను, ఉద్దేశము నిజమైందని పోలీసుస్టేషనులను దోచుకొనిరి. ఖజానాలను దోచుకొనిరి. రికార్డులను తగులబెట్టిరి. ఇండ్లను తగులబెట్టిరి. వంతెనలను ధ్వంసముచేసిరి. చెట్లను నరికి దారికడ్డముగ పారవేసిరి. అల్లరి ప్రారంభమైనప్పుడు సలుడివిజనలు ఆక్సినరు అప్రెసుగారు మలాపురములో నుండిరి. ఆయన సహాయము నిమిత్తము కొందరు సైనికులు పోరనూరునుండి వెళ్ళిగిని వారికి పోకూరులో నవాంతురము కలిగి ఉభయముల తారస్థిరి కొట్టుకొనిరి. మాపలాలు చాలమంది చనిపోయిరిని చెప్పుదురు.

20 వ తేదీని సైనికులు తిరురంగాడికిపోయి ఆరిముసాలియరు, అతని కిన్యలు దాగికొనిన మనీషును చుట్టవేసిరి. వారు 31 వ తేదీని అధికారులకు లొంగిరి. వారు లొంగుటతోడనే మాపలాతిరుగబాటు చప్పుబడి పోయెననియే చెప్పుచున్నది. తిరుగబాటులో చేరియున్నట్లును మానించుచున్న వారిని పోలీసు వారిప్పుడు పట్టుకొనుచున్నారు.

ఆసలు తిరుగబాటు జరుగుటకు కారణభూతములైన వివిధ సంగతుల నన్నిటిని విమర్శించుట మాపనికాదు. భూమి భూమి నుండి లభ్యమగుటకు పోతులేని సంగతి తెలిసియే యున్నది. అవియన్నియు అటులండ 7 గంటలసేపు మహమ్మదీయులు సమాజ చేసికొనుండ మనీషును డిప్రీట్ల మేస్ట్రీలు చుట్టవేయించుట చాల అవ్యక్తమైనది. మనీషును చుట్టవేయించినట్లు అధికారులు ప్రకటించిన సంగతులలో నొప్పుకొనియే యుండిరి. కారణ విడియే యుండగా మలబారు డిప్రీట్ల మేస్ట్రీలును, చెన్నపురి గవర్నరును, రాజప్రతినిధియు, ప్రజా స్వాతంత్ర్య విముఖములైన కొన్ని పత్రికలు, కిలాఫతు ఆందోళనము, నిరాకరణోద్యమము, దీని కారణమని ఆశేపించుచున్నారు. కావున డిప్రీట్ల మేస్ట్రీలు అవ్యక్తపు పనులవలననే లేదా కిలాఫతు నిరాకరణోద్యమముల వలననా ఇది బయలుదేరినదని విచార్యము.

తిరురంగాడిలో రెండు మనీషు లున్నవి. మలబారులో కట్టిన మనీషులలోకొకటి మొదటిదట. కావున దానిని మహమ్మదీయులు పరమపావనముగ నెంచురు. అమనీషులో నుచ్చరించిన మాటకు దైవము ముందర ఉచ్చరించిన మాటకంటె విలువ అంత విలువ. మాపలా లంత భాగ్యవంతులు కారు. వారు వీడల యినప్పటికి వస్త్రపడి పనిచేతురు. వారు సాత్వికులు, యోగ్యులు. వారికి నుతమన ప్రాణప్రకము. పూర్వమున్న ఆశేపమువారు లేదు. దౌర్జన్యకూర్చక వారియందు వ్యాపించెను. ఆగ్రహము కలిగించినను వారు చలించకుండిరి. ఇప్పుడైనను, కల్లికోట, పోరానూరు, ఒట్టపాలెము, పాలపూటులలోని ప్రజలు కొంత చిత్తులై యున్నారు. ఎన్నడు, పులవనాడు తాలూకాలలో కొన్ని ప్రాంతములలో మూతము ఆశేపమున్నది. అక్కడనే అల్లరులు జరిగియున్నవి. ఎన్నడు, పులవనాడు, పొన్నాసిలలో కాంగ్రెసు ప్రచారకులను పనిచేయ నియోజుండ జిల్లా మేస్ట్రీలు కి చేసిననుండి ఆటంకపరిచెను. జూలైవరకు ఇట్టి ఆటంక ముండెను. కాంగ్రెసు వ్యాపకమున కక్కడ ఆపునమే లేకుండనుండి నపుడు అల్లరులకు అధికారణమని యెట్లు చెప్పునగును?

మనీషును అవ్యక్తముచే చుట్ట వేయించిన లోపముచేతనే అల్లరులు పుట్టినవి. అదేనా 7 గంటలసేపు. మనీషు క్రతువులతోట కారు. అదియైన రాత్రివేళ. వారిచురభక్తి ధామనుగారికి తెలిసియుండును. పోలీసువారు మనీషులో నడుగుపెట్టిరి. సమాజ చేసికొనియ్యలేదు. అందువలన వారిలకు తిరిగిపోయెను. ఇట్లు చేసిరిని తుణములో వ్యాపించెను. సైనికులు మనీషుదగ్గరకు వచ్చిరి వెంటనే తెలిసిపోయెను. పోలీసు తుపాకులు కాల్చి మనీషును భూమిలో మట్టుమచేసిరిని వ్యాపించెను. అందులో సత్యమున్నదా లేదా యని ఆశేపరు లాలోచింపవలెనా ఆలోచింపలేదు. దానిమీద ఆగ్రహము మిన్నముట్టెను.

కూర్చుండుడని చెప్పినవారిమీద ఏమి చెప్పుటంద తుపాకులు కాల్చించుట రెండవ పొరబాటు. వారికి దానిమీద ఒగ్గు మండి యూరోపియనులకు, పోలీసువారిని చంపివేసిరి. దానిని చూచి జిల్లా మేస్ట్రీలు కాలినడకను కల్లికోటకు లేచిపోయెను. వారు గనుక లేచిపోకుండ నుండిన యెవల ఇంత అధ్యాత్మము సంభవించియుండేదాదు. సైనికులే లేచివచ్చినప్పుడు వారికడ్డ మేమున్నది?

ఒట్టపాలెమునుండి మేమిద్దరము బయలుదేరి 9 వ మైలు దగ్గరకు వెళ్ళునప్పటికి బండి ముందుకు నడిచేయెత్తు లేకపోయెను. రోడులకు అడ్డంగాచెట్లు పడి యుండుట చే బండిదిగి మేముపోవలసివచ్చెను. రెండు మైళ్ళనుడిచి చేరువులేరి కిపోతిమి. అక్కడ వంతెనలను పాడుచేసిరి. చెట్లను నరికి పారవేసిరి. మేము గ్రామములోనికి పోతిమి. ఆక్సినరులను తగులబెట్టిరిని ఒట్టపాలెములో చెప్పిరి. ఎంత నిజమో యని చూచితిమి. గురిజిస్తూరు ఆక్సినరు, పోస్టాఫీసు చెక్కుచెదరలేదు. పోలీసు స్టేషను పాడుపడియుండెను. కాని ఇండ్లను తగులబెట్టలేదు. రికార్డులను తగులబెట్టినది మాత్రము కనిపించెను. బెంబీలు, కుర్క్కి మున్నగునవి ఏమి పాడుచేయలేదు. పోలీసువారు అడ్డగించుకొన్న లక్షణమేమి కనిపించెను. వారిని చూచి పోలీసువారు పోపోయినట్లు కనుపడును.

వారుచేసిన దురంతములను కాంగ్రెసువారు కిలాఫతు ఉద్యమవ్యాపకులు ఖండించిరి. వారుఖండించుచున్నారోలేదు. అల్లరి జరుగుచున్న ప్రదేశములలోనికి పోయిరి. వారి ఆవేశము నుచల్లార్చి కాంతింపజేయుటకు తంటాలుపడిరి. వారు తమప్రాణములనైనను అత్యుపైబెట్టలేదు. తానూరు ప్రజలమీద తుపాకులను కాల్చిన తరువాత తిరురంగాడి మనీషుదగ్గర మహమ్మదు కట్టి మసలియగాగా లేమిచేసి? ఆయన గొప్పవిద్వాంసుడు. కాంగ్రెసు పక్షపాతి. కోపముచేత తల్లిబుచ్చి అగుచున్నవారిని వారు కాంతింపజేసిరి. వారిని బ్రతిమాలుకొనెను. వారిని ఇంటికి పంపించివేయజూచెను. కొందరు దాని కాగ్రహించుకొని, గవర్నరు మెంటు చూడని నిందించెను.

“ఆయ్యా! వారు చంపిన మనవారికను అక్కడే పడి యున్నారు. వారిని తీసిపోనిపోయి పాతిపెట్టుకొవద్దా” యని కొందరుని. అందుకునూడ పోవద్దని ఆయనచెప్పెను. కిలాఫతు కార్యదర్శి 20 వ తేదీ కలురువినుటతోడనే బయలుదేరి వారిని కాంతింప జేయుటకు తంటాలు పడెను. మరియొక కార్యదర్శియగు అల్లురురహీమాను సాహేబుగారునూడ పాకొత్తూరుకుపోయిరి. వారు అక్కడ కాంతింపజేయుటకు యత్నించిరి. కేవలమీనను మున్నగువారునూడ వెళ్ళి. వారెంతో పనిచేసిరి. ప్రజలు కొంత ముగ నుండుటకు చాల పనిచేసిరి. దౌర్జన్యము చేయవద్దని చెప్పిరి. మహాత్ముని చేరుచెప్పి కొంతమగ నుండుడని బోధించినప్పుడు మహాత్ముడు కాఫరని చెప్పిరి. అతనిమాట విన్నది లేదని చెప్పిరి. ఆలీపాదయల మాట చెప్పినప్పుడు కాఫరు కిన్యలమాటను విన్నదిలేదని చెప్పిరి. ప్రచారకులమాట అంతగ వారువినించుకొనకపోయినను, అల్లరి యొక్కరగ వ్యాపించకపోయెను.

అల్లరి జరుగుచున్నపుడు ప్రచారకులు చేతులు కోడించుకొని కూర్చునియుండలేదు. కేవలమీననుగారిని అల్లరిజరుగుచున్న ప్రాంతమునకు పోనియ్యవలసినదని మేస్ట్రీలుగారిని కోరెను. ఆయన అయిద్యములో నుత్తరచిచ్చెను. ప్రజల ఆదేశప్రాకరులైనప్పుడునూడ నిరాకరణమును దెవ్వుట మూలేదు. 24 గురు ఎన్నడుకాలాకాకు బోయిరి. వారి నోకచోట సైనికు లాపి కాల్చెదమని బెదిరించిరి. దానిమీద వారు మేస్ట్రీలుఇచ్చిన చీటిని చూపగా వారు బాగా ఆడరించిరి. త్వరలో నల్లరి కాంతింపజేయడం లేనిపోని బలమును ప్రయోగింపవద్దని మేస్ట్రీలును కేవలమీనను గారు కోరిరి. వారు కేవలమీననుచేయి బోధించిరి. ప్రజలను కాంతింపజేసిరి. పోరిపోయినప్పటికి వారిని రక్షించి కరణ ఇచ్చిరి. కరణపోయిన వారిలో నొకగర్భిణీస్త్రీనూడ నుండెను. పిల్లలు కూడ నుండిరి. పాపము ఆమెను, పిల్లలను పాలకొల్లలో ఎక్కించి కల్లికోటకు తీసికొనివచ్చిరి.

ఒట్టపాలెం.

రామనిమిసనుగారును కిలాఫతు సంఘాధ్యక్షుడగు ముసల్మానుగారు రాత్రింబవళ్లు కాంగ్రెసుకిలాఫతు కార్యస్థానములను తిలకియించి మాపలాల యుషదమునుండి రేప్పించు ఉపాయములను, అసాంసానతమును ప్రజలకు బోధించుచుండిరి. వీరిరువురు ఒకకాంగ్రెసు ప్రచారకుని పెంతులమన్నకు తంజాడి పురమునకును పంపిరి. అతడు హిందువులతోను, మాపలాలతోను వ్యవహారమునకు సంఘములను నెలకొల్పగలిగెను. అందుచే కొంతకాలము రెండుప్రదేశములలోనూ కాంతింపజేసి, కాని తరువాత అక్కడమైపోయినది.

పోన్నాని: కొందఱు ప్రదేశమును కొల్లతెట్టుటకు బయలుదేరినందు, కాంగ్రెసుసంఘ కార్యదర్శి కలప్పనాయుడును, ఒక కిలాఫతు ప్రచారకుడును మూకను సమీపించి, ప్రాణములనైన నెట్టుదుమనియు దోపును అల్లరిమాత్రము పనికిరావనియు చెప్పి గొప్పముగ నుబబడిరి. వెంటనే మూక ఎక్కడకక్కడ చెదరి

దుర్గతినామ సంకారం భాద్రపద శుక్ల, శనివారము

ఇంద్రచాపము

అ. రామలింగస్వామి గారు
హాయి! శక్తచాప మా హా! హాయియో నీ నామము
గాయకవిపాళి పాలి + కల్పపాలమా! ౧.
కాబోయెడు వర్ష రూప + కమునకు మునుముందు వచ్చి
ప్రస్తావన జేయు నట్టి + పాత్ర వీవోకో? ౨.
అమరసామ్రాజ్యములో + రమణీయంలై వెలసెడు
సాతీయపతాక మీవో + శక్తచాపమా? ౩.
అగణిత కల్యాణ మూర్తి + భగవంతుని సౌందర్యము
జీవరాజమునకు జాటు + ఇన్ని మీ వోకో? ౪
వనదవరణ పరిణయోత్స + వ సమయమున గట్టికట్టి
మణిమయమా చిన్ని పసిడి + బాసికంబువో? ౫.
అనందాలయ మగు నా + కాయతనము జేరు బుణ్య
ప్రజలు నడుచు మడుగులిడిన + రాచబాటవో? ౬.
నందనవనసీమ నా + నందకందమై తనతెడు
వివిధవర్ణ కుసుమలతా + విద్యగృహమునో? ౭.
స్వర్ణసౌధ ప్రాంగణమున + సకలర్థ భుజితం బగు
సింహద్వార మయి నీవు + చెలగుచుందువో? ౮.
జాననాజలరహముల + నేలెడు చదలేటిదరిని
చిన్నివన్నెలలరు బులిన + సీమ వీ వోకో? ౯.
గగన ప్రకల్లోలినీ + కంకణముల జలకంఠము
స్వర్ణబాల లూప్యనట్టి + పటము లీవోకో? ౧౦.
తనకు సుందరాస్థులను + గమగోని సవరించుకొనగ
నిను దుంచిన యద్ద మీవో? + ఇంద్రచాపమా! ౧౧.

వక్రతి వర్ణనలు

కవికొండల వేంకటరావుగారు
౧. కుట్టవాండ్లు పలుగులెత్త + ఎట్టవీర బాల్మహు
ఇంపుగొలుపు సంద్రమా! + నీదుతీరమందునన్ ౧.
౨. పల్లెవాడు నలను బన్న + మేలుచేప మెజునితప్ప
సొంపుకాపు సంద్రమా! + నీదు తీరమందునన్ ౨.
౩. పచ్చకొండ ప్రక్కనిలువ + నులుగుటలల కానిలెను
ఒ వికాఖ సంద్రమా + నీదుతీరమందునన్. ౩.
౪. ఎన్ని సార్లు చూతునో + ఎంతసేపు నిలుతునో
ఒ అపారసంద్రమా + నీదు తీరమందునన్. ౪.

గ్రంథపరిచయము.

ఈగ్రంథ పేర్కొనబడిన గ్రంథములను విమర్శనార్థమై
హారస్వతానుబంధమునకు సంపిన గ్రంథకర్తలయెడలను ప్రకాశకుల
యెడలను కృతజ్ఞతను జూపుచు మా పాఠకులకు తెల్పరిచయ
మును కలుగజేయుచున్నాము.
పశుబలియా! లేక పుత్రబలియా:-గ్రంథప్రకాశకులు జీవ
హారస్వతానుబంధమునకు సంపిన గ్రంథకర్తలయెడలను ప్రకాశకుల
యెడలను కృతజ్ఞతను జూపుచు మా పాఠకులకు తెల్పరిచయ
మును కలుగజేయుచున్నాము.

రింపదగియున్నది. జీవహారస్వతానుబంధమునకు సంపిన గ్రంథకర్తలయెడలను ప్రకాశకుల
యెడలను కృతజ్ఞతను జూపుచు మా పాఠకులకు తెల్పరిచయ
మును కలుగజేయుచున్నాము.
భారతీద్వీపము:-గ్రంథకర్త: పరిగనామముల రామ
చంద్రరావుగారు. గాంధీపేట గుంటూరు. వేల 0-4-0 ఈపుస్త
కమునందు అంగవిద్యాభ్యాసమునకై కలిగిన స్వస్వమును భార
తీద్వీపమునకు కాలేక అంతలో చదువుసాలించి స్వల్పవేతనము
గల యాద్యోగమునందు జేరి కుటుంబభరణము చేయజాలక
దాదాపుతాదాలో సహా ఆత్మహత్యకు పాల్పడిన యొక
యాద్యోగమునకు కథ. (కల్పితము.) మిగుల జాలిగొల్పినై లిని
వర్ణింపబడియున్నది. కవిత్వశైలియును భారాధ్యునియును మన
కునకంపు జనింపజేయునవిగా నున్నవి. కల్పనము మిగుల సరస
ముగా నున్నది.
సంస్కారీణి గ్రంథమాలికారి ప్రచురములు:-వైజా
ము ప్రాంతమునందు గల యాద్యోగములలో సాంఘిక వాఙ్మయము
లలో గల లోపములను సంస్కరించుటకై ముఖ్యము వెంకట
నరసింహారావుగారు సంపాదకత్వమున నల్లగొండనుండి ఈప్రచుర
ములు వెలువడుచున్నవి. ప్రస్తుతము మాకార్యాలయమునకు
1. మొదలు 7 వఱకు గల ప్రచురములు వచ్చినవి. మొదటి ప్రచు
రము బాలికా విలాప మనునది. ఇందు ఆనాథులగు బాలికల దుర
వస్థలు కథారూపమున వ్రాయబడినవి. రెండవది పంచకూళ
కహయము. దీనిని ఒద్దిరాజు రాఘవ రంగరావుగారు వ్రాసిరి.
విద్యాప్రాభవము లేని వనితల ప్రవర్తన మిందు కథాముఖమున
చక్కని ధోరణిని మార్చబడియున్నది. మూడవది ఛాయా
కర్మణము. దీనిని వ్రాసినవారు బి. సీతారామచంద్ర రావుగారు.
ఇందు ఛాయాకర్తలను తీయుపద్యములను చక్కని శైలిలో
గ్రంథకర్తగారు వివిధంగా నిరూపించినారు. నార్తేడు ప్రచురములు
రాజ్యలక్ష్మియును చిన్న సాంఘిక గాథను బోధించు నవల. ఆలే
డు ప్రచురములు అర్ధాశ్వాసమును బోధించునట్టి అశ్వాసార్
వర్ణనమును గ్రంథము. ఈ గ్రంథములన్నియును సులభశైలిని
లిఖితములై చదువరులకు అనేక విషయములకు సంబంధించిన
విజ్ఞానమును వెల్కొల్పునైయున్నవి. కావున వెల్లరును ఈగ్రంథ
మాలిక వారికి తోడ్పడ గోరెదము.
ఆగ్నేయాంశుములు:-గ్రంథకర్త శ్రీకూచి నరసింహ
పంతులుగారు. ఎంగిండియా పత్రికలలో 11-వ పే, 6-వ జులై
1921 లో ప్రచురింపబడిన పాత్రికర్షుగారి ఇంగ్లీషు వాక్యరత్న
ములకు శ్రీపంతులుగారు మంజురీ ద్వితీయలో వాద్యకరణము
నొనర్చి యున్నారు. శ్రీనరసింహము పంతులుగారి ఆంధ్రీ
కరణము చాల ఇంపై సర్వదా సర్వలక్షణ మననము చేయదగిన
శైలిలో నలరారు చున్నది. స్వాతంత్ర్యనివాదము దిక్కులు
విక్రమింపబడు విషయము నీదినములలో జనసామాన్యమున కిట్టి
యాద్యోగములు చాల తోడ్పడగల వని మా నమ్మకము.
వేల 0-2-0 గ్రంథములు గ్రంథకర్తయెద్ద లభించును.
గాంధీ భజన కీర్తనలు:- మహారీ పాపారావుగారు
గ్రంథకర్తలు. కింగవరము. వేల 0-1-0. దీనియందు ప్రస్తుతము
బయలుపెడిన యనహార్యోద్యమమును గురించియును గంధీ
మహాత్ముని గురించియును కొన్ని కీర్తనలు భజనకూటమున కను
మలమగురీతిని వ్రాయబడినవి. కీర్తనలు- సరసములైన మట్టులును
భక్తి పురికొల్పురీతులును గల్గి ఇవిసర్వలక్షణ నాదరణీయములై
యొప్పునున్నవి.
ఆంధ్రభాషానిలినీ:- ఇయ్యది చిత్రాడనుండి వెలు
వడు నొకమాసకపత్రిక. పత్రికాధిపతులు శ్రీచెలికాని లచ్చా
రావుగారు. చిత్రాడలో పితాపురంబోట్టు. చందాసంవత్సరమునకు
రు. 5.00. తరువతకవుల ప్రభావతీ ప్రయత్నము నాటకము మున్నగు
కొన్ని ప్రాచీనాధునాతకవికృత ప్రబంధములు ప్రకృత
సంచికయందు ప్రకటనమున కారంభింపబడియున్నది. ఆంధ్ర
భాషానిలినీ సర్వస్వత్రయము చిరజీవమునై ఆంధ్రవిజ్ఞాన
భానాదయమునకు తోడ్పడును గాక.

అభిజ్ఞాన దర్శనగదీయము:-గ్రంథకర్త కవిరామంద
సరస్వతి గారి మెల్ల వేంకటనరసింహాశ్రమిగారు. నేనుకల్లు
బల్లారిజిల్లా. వేల 1-0-0. ఇయ్యది దర్శనగదీయమునకు భాగము
ప్రధానముగా ఇతివృత్తముగా వ్రాసిరి. ఆరంభములకు స్వక
బాలకల్పనలనుచేర్చి వెంచి వ్రాసిన గద్యపద్యాలిక్తులగు నాట
కము. కథాసంవిధానమును వర్ణనసందర్భములును పాత్రగుం
బోషణప్రయత్నమును ఒకవిధముగా వ్రేత్తుటలను ప్రదర్శనలను
రంజింపజేయుగల వనియే నమ్మెదము. ప్రస్తుతము నాటకములు
శత్రుదర్శనముల పొందుచున్న అనకు శ్రీగ్రంథమునందు నూత్ర
ధారముఖమున గ్రంథకర్తలు కొలదిగ చక్కచేసియున్నారు.
లోకమాన్యనిజీవితము:- గ్రంథకర్తలు మద్దూరి అన్న
పూర్ణయ్యగారు. ఆంధ్రముఖజనసభా కార్యదర్శి రాజమండ్రి.
వేల. ఆ 2 లు (2) స్వరాజ్యము - సహాయనిరాకరణము:-
గ్రంథకర్త కాండ్రేగుల రామచంద్రరావుగారు. వేల 0 0-9.
ఈరెండుగ్రంథములును ఆంధ్ర యువజనసభ వారు ప్రచురించెడి
4-5 ప్రచురములు. ఇందులో మొదటివానియందు లోకమాన్య
బాలగంగాధర తిలకుగారి జీవితచరిత్రము చక్కనిశైలిలో
రమ్యముగా వ్రాసిరిని పిల్లలకును పెద్దలకును రుచించు సులక్షణ
మగుభాషతో వ్రాయబడినది. లోకమాన్యని జీవితమునందు
గల మహావీర్యానుభవములన్నియును సంగ్రహముగ చదివి జ్ఞప్తికి
తెచ్చుకొని ప్రతివారును మార్గదర్శకములుగా నుండుకొనగలుగు
నట్లు వ్రాశబడినది. రెండవవానిలో స్వరాజ్యమునుగురించి
యొక సహాయనిరాకరణమును గురించినయొక చక్కగ
యొత్తము క్లుగ చర్చింపబడినది. ఈగ్రంథములు వారు వీ
రనక ఎల్లవారికిని గౌరవింపదగియున్న వని మాభావము.

అనుమానము పెనుభూతము

(వెదురుమూడి శేషగిరిరావుగారు)
మహారాజు మానసియును. నుగుణాని. మహారాజు అను
దూడ సౌందర్య లావణ్య సుగుణములే విభాసిత. దంపతుల పరస్ప
రానురాగ మత్యధికము. ఇద్దరును సౌందర్యమున సామ్యమున
విషయవివేకాదులందు, సత్యనిరతి, అహింస, భూతదయ సౌల్య
ములం దొకరికొకరు తీసిపోయిరి. వారిందొరుల క్షుణ్ణికమైన
నెడబాసి యుండజాలరు. దానభారతయుదగరు భూకాం
తుని వచాన్యత మహారాజు సహకారమున జగద్విఖ్యాత
మయ్యెను. సౌందర్యముండిన గద్దణసంపద యుండదు.
దాతృత్వముండిన కాంతముండదు. భనసంపద యుండిన వినయ
మాకాశమును మగును. భర్త యుత్తముడై భార్య ప్రతికూల
యాను. పడతి పతిమాట కడుగుదాటని దైన భర్త వేయిండ్ల
పూజారి యగును. ఇది సాధారణముగ లోకమున దాంపత్యము
తీరు. ఎవమొగములు పెదమొగములు. విధిలేనిసాహచర్యము.
పాలతి విద్యావిహీన, కురూపి, చమత్కారముల నెరుంగదు. కల
ని వలపింపజాలు నెరజాణ గాదు. ముగిమూసాణము. తెల్లము
గొట్టిన రాయి. సంగీతము పాడలేదు. కంఠస్వరము గార్భభక్ష్వర
ము. తిండిపోతు. తనకందునను నుయైన భార్యగారు గాన చుసా
రము నకతుల్యముగానున్నదని మొరబెట్టుప్రయత్నము నాటికి
తొంబగిలొమ్మిదియంది. మావారిటికి రాదు. వంటకూడింటికి
వచ్చినట్లు వచ్చి నిలుచుండునో నాలుగుమెరుకులు
నోట వేసి కొని పెదకీచోపుచును. మాటయు
పలుకు అసలే లేదు. నామొగముమాదిగనె వారికి రుస నను.
నేను తొలినిమున బంగరుపూలపూజ చేయలేదు. పల్లెనుకాయ
లపూజ చేసితిని. శామూలమున పాపము పాదు ఇంటికిగూడ
దూరమైపోవుచున్నాది. ఎప్పుడుమూసినను కనులు చింతింపకుల
వలె నేయుండెను. దగ్గరకుపోయి వర్ణితమున్న భరింపరాని దు
ర్వాసన. దుస్సహవాసమువలన నేయ్యండుమెరుకొనె నెంపా
ప్రమేనది. ఇట్లు గుల్ల యగుచున్న భక్తకెంతో

కాలముండదు. కొద్దికాలములోనే పెద్దప్పు
 కొలువు చేసారన్నది. పుత్రకట్టించుకొన్నందులకు పొందు
 నహద్యాగ్యమిదియే. నవ్వులా పువ్వులా? ముద్దులా సుద్దులా?
 పువ్వులా బుద్దులా? అయ్యో వ్రాత - అని అలమటించు అబ
 బాహులు సంఖ్య అపరిమితము. ఇట్టిలోకపుత్రమునందు సర్వవిధ
 ముఖ్యమైనదైన దాంపత్య మునున బంపకులు సాక్షాత్తు
 కృతిపదమేకమని అని లోకు లానందింతురు అబ్బురమా? అందు
 సాంద్ర్య సాశీల్య విద్యావినుమితరణములను సర్వసమర్థమును
 భూతదయయును దైవచింతకమును గూడ నమకుండిన
 పుత్రుల ధర్మత వేధంగుల పొగడబడకుండునా? ఆ పువ్వుదంప
 నుల సత్కారమును పదయనివా రెవరు. ఇట్లు జరుగుచుండ
 శోక శృంగార యోగ్యము కాలము తీరుటచే నలవడెంద్ర ప్రా
 యముననే పదమనవలెను. అతని అధ్యాని యగు సతీమతి
 ముప్పదియేడ ముద్రలకు సామానుతో సహాగమము చేయ
 గొనిపోయెను. రాజదంపతులు సోభాపరిభాగమున రాజ
 సిద్ధికి చేరునగ నదయాడుచుండ రి సతీమతి భర్తకమతో
 గూడ పనుపును కుంభమును ను అధరణములను
 భగమును నెడబట్టుదు కృపానమున కేగుచుండెను. అహ!
 ఏమి యీమతిచేతా కోమలి సామాను! ఆమె సందర్శన
 మాత్రముననే కలపాపములను నివారణ మగును. చూచితే
 అని మహారాజు తన ఎలనాగ నుద్దేశించి పలికెను. ఆమెంద
 యాననోట నేనుబయలును నెడలలేదు గాని యిది మంత
 విశేష మనుకట్టు నిరసభావముతో నామె నెడవిరిచి మొగ
 గొనెదనెడక తిప్పకొనికట్లు రాజుగారి కనునానము కలిగినది.
 అనుమాన మనలే అటులే జరిగినదిగాని ఆ సతీమతి
 కల పెయ్యదియో? నిరసకముగ నిట్లు ప్రాణముల గోల్పోవ నేల
 యగ్రతలచెనో, ఏటిమగ చేటి భార్య సర్వభూతికం బ్రహ్మ అను
 వేదాంతద్వైపి నే తెలిపించెనో, తాజచ్చిన మగడు బ్రతికెచ్చునా
 జీవించియున్న భగవత్స్వరూపమును ప్రపంచనేకము చేయ
 నవశోక మున్నదే చచ్చిన నేమన్నదని తలచెనో, భర్తప్రాణము
 పోయిపిమ్మట నింతసేపటికకు జీవించి యున్న దియేటిసతీ
 మతియని నిరసించెనో అమెకే తెలియవలెగాని యితరులు
 ప్రాంతం సాధ్యముగాను. గాని ఆమె చురచ్చువును మహా
 రాజు మాత్రము దురభిప్రాయమునకు పాలుపడెను.
 ఎంతయో యోగ్యతగలదానికల మెలంగుచు నీ పాలతి
 గుళి త్వము నింత నిరసించెనే. సాత్వికత్వమునం దీతరుని
 కింతటి యుదాసీనతయో? ఇది నిజముగా కుట్రయెందును?
 దురాచారిణియగు నీపాలతి కృత్యమర్థమై మహానుకలవలె
 నటించుచు నను నింతకాలమును మోసగించుచున్నది. నేటికి దీని
 నిజస్థితి విదితమైనది. ఇంతటిలో నుజేక్షింపరాదు దీని నిజము
 నింకను బాగుగా పరిక్షింపవలెనని రాజు నిశ్చయించుకొనెను.
 ఆ నిమిషమే వారి దాంపత్యములును కుట్రమడక. రాజు
 హృదయము అనుమానాన్ని చేదహింప బడు
 చుండెను. దాని నాతడు కప్పితచ్చి నైకపుటలెనె నటించు
 చుండుటచే నాతని మనోవ్యభ మంత ప్రబలముగా నుండెను.
 పాప మానవరాని కాయదంత మామంతయేని తెలియదు. సహజ
 ముగనే ఆసతీమతి మెలంగినను ఆమె చెయిదముల కన్నిటికిని
 మహారాజు విపరీతాశక్త్యను చేయవొడగెను. నేయేల ఆను
 మానగను నెనుభూత మతిని కలుబామ్మను చేసి యాడించుచుం
 డెను. దీనిపేయ్యదియో ఎవరును తెలుపజాలరు గ్రహబలమని
 కొందరు, పురాకృతపాప ఫలమని కొందరు, దైవసంకల్పమని కొం
 దరు పలికిరి. అది ఏదియో తెలియ తరముగాదు. సరిగ తెలిసికొని
 నవారు లేరు. తెలిసికొన సాధనములు లేవు. అట్టి చిత్రభటన కలి
 గినది. దానినెవ్వరును తప్పించుకొనజాలరు. మహాయోగులు తప్పించు
 కొనవలంతులు దానినే విష్ణుమాయయందురు. దాని నాయా
 శ్వరుడే తప్పింప వలంతిగాని యొరు లేవ్వరునుకారు. పోనిండు.
 కట్టినపరీక్ష చేయవలెనను గాధసంకల్పము మహారాజునకు కలిగి
 నది. ఎన్నడును సతీమతి నిత్యజీవమైన నెడబాసి యుండనిభూ
 కాంతుడు కాంతాచివరమునకు గడంగి పడంతుక తెరిగించెను.
 తన్నెడబాసి నాకుడెగు నువార్త అపాలతికి కర్ణకశోర
 మయ్యెడగాని అది ఆమెప్రాధ్దన మంతయును నటనను
 నియో రాజు నిశ్చయించెను. పరీతిగా తన సతీమతిని పరిక్షింప
 వలెనో అతడు నిర్ధారణ చేసికొనెను. ఎటులైననీమి ఆమెను
 తనతో తీసికొని పోకుండ నాతడు పయనమున కాయత్రమ
 యొగ్గును. ఈ త్రమాశ్వము సింహద్వారము చేరువ నిలిచినది. మహా
 రాజు వనసాలంకారముల ధరించి హేదగెను. మహారాజుదా
 బాపై నిలువబడి అగ్నిగోహణ మొనరించిన రాజేంద్రు నీక్షిం
 చుచుండెను. ఆశ్చర్యభరణి నేత్రగోచరముగు సంతవర కటుల
 తిలకించి పిమ్మట నా పతివ్రతా కోమలి దుఃఖాంతయమున

నేల నొరిగెను. అంతటి ప్రేమయుండునా? ఇది నిజమా? మగడిం
 చుక తడవేదేని పనివై పోయినంతమాత్రమున లోకము మునిగిట్లు
 మానిని దుఃఖాంతి మునుంగడగునా? ఇది కాలానికమా? సత్యమా
 అని యిప్పటివారు ప్రశ్నించుటసహజము. సత్యశ్రవణి సృష్టి
 సహస్రములం దన్నియును సత్యములే. చిత్రాతిచ్చిములగు ప్ర
 కృతులు కలవా రెందకో యున్నారు. ప్రేమాస్వరూపమును
 కృష్ణమునైన దర్శింపనివారును గలరు. నిమ్మలప్రేమాప్రపూర్ణ
 లగు ప్రణయములునుగలరు. రాజుగారు కాంతారమును
 చేరదగిన కాలముగడచినది. కాంతారము
 నెగరాంతకముననే కలదు. ఒకభటుడు-అంతఃపురసంచారి-పరు
 గుమరుగున చెమ్మటల దొప్పదోగి-కడురయును దేవినన్నిధాన
 మునకే - లోహము - దుధకంఠుడై - తల్లి - తల్లి - మహారాజు-
 పెద్దపులి-అను ననందభవాకృతములను ఎగుపులందున వెలికివిడచె
 ను. అతని అడుగుల వడికి లేచినిలచిన మహారాజు పెద్దపులియ
 నుమాట అతని నోట వెలువడినంతనే మొదలువరకక అనటిమోక
 నోల నేలనొరిగెను. హాహా అను నార్ద్రధ్వనులు చెలగినవి. పరిచా
 రికాశతములు శైలివచనములు గావించిరి. శైధ్యులరావించిరి.
 ఆనందటిలో వార్తావహుడు మాయమయ్యెను. మరియెదు నిమిష
 ములకు మహారాజే మందిరమునకే లేంచెను. కాంతామణి లేచిన
 దా? మాటలాడుచున్నదా? తనము లున్నవా? అని ఆతడగుపడిన
 వారినందరిని నిమిషమునకు వేయప్రశ్నలకుగుచుండెను. ప్రత్యుత్త
 రములేదు. ఏమని ఎవరుచెప్పగలరు. కాంతామణి కమలారమణి
 మహాదళాన్నిధానమున నున్నదని యెవ్వరు చెప్పగలరు. నిజము
 దాగునా? లేదు. మహారాజు మనలోకమును వాసిపోయినది.
 రాజువేటాడలేదు. పెద్దపులి యాతనిపై బడలేదు. అధ్యాని సతీ
 ద్వయము పరిక్షింప నాతడొనరించిన ప్రయత్నము నకటి
 ఘోరపరాభావము చేకూరినది. ఇక నేటి రాజ్యము
 ఎంతటి పాతకమున కొడిబట్టితిని. మహాసాధ్వీయతల్లిని చేతులార
 చంపుకొనిన నేను నరహంతకు. నాకు మరణమేకరణము. నేనక
 జీవించునాడదు. అని రాజు నిశ్చయించి సతీమతితోగూడ సహా
 గమన మొనరింప నిశ్చయించెను. ఇది అపూర్వవర్త - లోక
 విరధ్యము - అమరానికి వైధ్యమును గాని మగవానికేమి! మగవా
 డెప్పటికనిమహారాజే. అందులో మీరు సావధానములగు. మీకు
 కన్యల కేమిగొడుమయో? నందలకొలది భార్యలను పెండ్లియాడిన
 రాజేంద్రులెందకో గలరు. మీరు యోగ్యులగుగాన శ్రీరామ
 చంద్రునివలె ఏకవత్సీవ్రతమును బూనితిరి. ఆమె కనుభవించు
 యోగ్యతలేదు." అని లోకసామాన్యముగా చెప్పదగిన నీతులను
 చూపుకలవారు చెప్పి రాజుమతిని మరలంప జూచిరిగాని సాధ్య
 పడలేదు అతడు రాజ్యసంపదలనుమంజ్రులవశము చేసిన బాధ్యత
 మతోగూడ బయటపడెను. భూరిధనరాసులనుదానముచేసెను.
 సర్వసంగపరిత్యాగ మొనరించెను. శృంగారవాటికకా, తడలులపోవు
 లనుండ నానగరమున గలవారా బాలగోపా
 మాతని ననుసరించిరి. సాక్షిలక్ష్మీవారాయణు లనందగిన రాజ
 దంపతుల కాహారాదగినదా యాభూరినవత్తు. అమహాసాధ్వీక
 ట్టి బలవన్యతయు లేటగ్గించెను. మహారాజు సహాగమమును మా
 ననని పట్టుబట్టె దని పొరులందరును మహాదుఃఖసాగరమున
 మునిగి కంటికి మంటికి ఏకధారగా నిలకించుచు
 నెంటునంటి పోవుచుండిరి. శృంగారవాటిక
 యం దొకవికలమగు పటవృక్ష ముండెను. ఈజనసంఘ మాపట
 వృక్షము క్రిందనుండియే పోవలసియుండెను. రాజు దానికింద
 కేగునని శోకమంటి కుంపటి మొండి అతని పాదముల కడబడి
 సహాగ్రహము లయ్యెను. తోడనే యొక జటాధారి-యోగిపుంగ
 వుడు-శాఖాగ్రమునుండి నేలకురికి "అయ్యోనాకుంపటి - నాము
 ద్దుకుంపటి - చిన్న నాటనుండి నను బాయకున్న కుంపటి - తున
 కల్తపోయెను. నాకిపాడు బుద్ధి ఏలపుట్టవలెను. ఈకుంప
 టి పగులునా పగులదా యని పరిక్షింపవలెను దుర్ముద్ధి నాకేల
 పుట్టవలెను. చేతులార నేనుదాని నేలనేల బడవై చిలిచి. అయ్యో
 అయ్యో" యని గోలబెట్టి ఏడ్వసాగెను. "ఏమిది ఆశ్చర్యము. సర్వ
 సంగ పరిత్యాగి. గోవిందారాయుడు - మట్టికుంపటికొర కింత
 ఏడ్వవలెనా? ఏనికి రాగద్వేషములు కొంచెయైన పోలేదు. ఏడు
 మాయముండగోడు" కని కొందరు తిట్టసాగిరి. కొందరు నివ్వెర
 జెందిరి. ఆకస్మికముగ నిదియట్లు జరుగుటచే నాతడెవ్వడో
 దివ్య పురుషుడని మరికొందరు భావించిరి. మహారాజు
 సమమార్త మాతని వాక్యములు చెందిబడినంతనే అతని మనసు
 వందు మెరపు మెరసినట్లు విజ్ఞానము స్ఫురించెను. "ఈ మహానీ
 యుడు దివ్యపురుషుడు. కావలెనని నేను సతీత్యపరీక్షకు గడంగి
 భార్యను గోల్పోయి వగలపాలెలి సని అతడు నను మోచుచుండు
 టకే యీ కుంపటి వృత్తాంతమును తెచ్చిపెట్టెను." అని మహా
 రాజు గ్రహించి ఆ మహానీయుని పాదపద్మములకు సాష్టాంగ

మొనరించి లేవకుండెను. మహానీయుడు నిజకరకమలంబుల నా
 తని శిరస్థలంబునుండి లేర దీసెను. ఆకర స్పర్శ యుండే మి
 మహిమగలవో ప్రభువంద్రునకు పామరత్వ మంతయును తొల
 గిపోయినది. సహాగమన ప్రయత్నము నతడు వాలించెను. విధిని
 హిత విధానముల మహారాజుకి అగ్ని కా ర్థ్యముల
 నిర్వర్తింపించి యోగి యై విరాగి యై మహానీ
 యుడై విజనస్థలవాసియై మహామహాపుత్రయ్యెను. అనుమానము
 మొనఁపలేదు ఏపాప మెరుంగని అధ్యానిమరణమునకు కారణ
 మయ్యెను. అన్నియును మనమేమునకే జరుగుననుటకు నిదర్శన
 ముగ మహాత్మ్యసందర్శనమును మహాకారా హిత్యమును యోగి
 సిద్ధియు లభించెను. భర్తమరణవార్త వినినంతనే ప్రాణము
 బాయకున్న నేటిసతీత్యమనియే మహారాజు పెడవివిరచ నని
 మహారాజుపట్టికి గ్రహించెను. ఈ మహారాజేభర్తమహా అని
 కొందరందరు. ఈతడు శృంగారభక్తి వైరాగ్యములనుగూర్చి
 వ్రాసిన శతకత్రయము జగద్విదితము. మహారాజు నుద్ధరించిన
 మహాయోగి మహాయోగుల మనసీరంబుల నవతరతము వసించు
 మహాలక్ష్మీ మశోబ్ధ భాస్కరుడే-ఓం కాంతిభాంతి క్కాంతిః.

ధూ ర టి క వి.

నంగూరు సుబ్బారావుగారు

ఇతఁడు కాలహస్తీశ్వరశతకము నొందు రచియించెను.
 కాలహస్తీ మాహాత్మ్యమును కూడ వ్రాసియున్నాడు. ఇతని
 కాలహస్తీశ్వర శతకము భక్తిరసప్రధాన మైనది. శతకము మిక్కిలి
 మహిమముగ నుండి భక్తిరసము వెల్లివిరియు చుండును. లో
 కానుభవముచే గవివ్రాసిన కొన్ని వాక్యములు విషాద వైరాగ్య
 జనకములై లోకతత్త్వమును సుప్రార్థముగ బోధించు
 చుండును:- ఈతఁడు కృష్ణ దేవరాయనికి సుహృదియై ధని ఈ
 వాక్యములు సాక్ష్య మిచ్చుచున్నవి.
 చ. "మితమరియైన యాంధ్రకవి ధూర్జటిపల్లవులకేల కల్గెనో
 యతులిత మాధురీమహిమ" నామనుమానెదతాత చాల. న
 మ్మలింగనో గృష్ణరాయల మనోజ్ఞసభ నిన్ను మీపు నట్లు ను
 త్కృతబహుమానవై ఖిరులఁ గ్రిరహించువు ధాత్రిలోపలన్.
 (కుమార ధూర్జటికృష్ణరాయ నిజయము)
 ఈకుమార ధూర్జటి ధూర్జటి నంకములొనివాడు. మఱియు
 నీతని పుత్రుడు లింగరాజుకవి పెద్ద కాలహస్తీ మాహాత్మ్యమును
 రచియించెను. ఆతఁడు ధూర్జటి నీవిధముగ స్తుతించియున్నాడు.
 సీ|| శ్రీకాలహస్తీ గౌరీనాథ పదపద్మ
 సద్భక్తియుక్తి నిశ్చలతఁగాంచి
 సార సుధాసార సరసాక్షి గుంధన
 కాలహస్తీ మహాత్మ్య కథ నొనర్చి
 కృష్ణరాయకిరీటకిరీత మణిగదా
 ర్చిత పదాబ్జద్వయ శ్రీరహించి
 యాసేతు కాతలహాస విఖ్యాత
 సత్కీర్తి విన్నూర్తి జాలవెలసి
 గీ|| ధరణిఁజెలువొందె నే కవీశ్వరవరంధ్ర
 రత్న మమృతానీయ ధూర్జటిసుధీంధ్రుఁ
 దలఁతు జలనిధిచిచికా కలకలాను
 కారిభూరికవిత్వవాక్పటిమ గులుక.
 ఈలింగరాజుపుత్రుడు రత్నావళి పరిణయమును వ్రా
 సెను. ఆతఁడు ధూర్జటి నిట్లు స్తుతించినాడు.
 మ. పటు గంగాలహరి తరంగ సమ శుభ్రత్రైవేణతాంతర్మళా
 ఘటనున్ బంధ విషమ కృష్ణవరరా ధ్ధంభిరకాటిక వి
 స్ఫుటరత్నదుర్మతి పాటలికృత పదాంభోజాతు సర్వజ్ఞా ధూ
 ర్జటినిం గొల్పె దనస్మయీయకులకరన్ భక్తిరంజనగన్.
 ధూర్జటి దోహిత్రుఁ డగు చెరుకుమాడి కృష్ణయామా
 తుగ్గుడు వామదేవచరిత్రాదుల వ్రాసెను. అతఁడు తన శృంగార
 రాఘవము నందు-
 "ప్రాకనాటార్యల వారలలో మేటి ధూర్జటిదోహి
 త్రు దుర్మతదూడ" నని చెప్పకొనినాడు. మఱియు గద్యలో
 "ఇది శ్రీదక్షిణామూర్తి కటాక్ష వితుణినిర్మిత ప్రబంధ గ్రథిత
 శృంగార జ్ఞానవైరాగ్యరచనాతోషిత సకలముకవికోటి ధూర్జటి
 దోహిత్ర వేదయాగ్యపదత్ర వేంకటాద్రి సుపుత్ర చెరుకుమాడి
 కుల పవిత్ర సరసపాండిత్య కృష్ణయామాత్య ప్రణీతంబైన శృంగా
 రరాఘవము-మహాప్రబంధంబునందు-"

ఇందువలన ధూర్జటిగొడుగులవంశమునకు గూర్తుండవంశ
 మునకు గూడఁ గవు లుడయించి యాతనికీర్తి వికాసమొందఁ
 జేసిరిని తెలియచున్నది. ఈకవుల వర్ణనలవలన నీతడు ప్రాక

సాక్షి సంఘ ప్రభుత్వ వార్షిక కార్యక్రమము

సాక్షి సంఘము పునరుద్ధారణ మొనర్చి యీ నెల మొదటి తేదీకి సరిగా నొక సంవత్సరమైనది కావున నీసంఘమునకు వార్షిక మహోత్సవము చేయవలయునని సంఘసభ్యుల మగు మేము మహాత్మా నామన నుంటిమి. ఈ తానామన లోకమున వచ్చినది కాని ధనము వైకుంఠి కావలసివచ్చెదామని. సాంవత్సరకార్యక్రమాలను మహాత్మా జండా లేమైన నిర్మింపుడని గ్రామస్థులను గోరుచు గొన్ని కరవులములను గ్రందటినట్లుగానే పంచిపెట్టితిమి. ఒక్క సైన్యమైన నెవ్వరైన జండాపంపియుండలేదు. అంతలో నిరాశ చెందక యింటింటికి ధనసంపాదనమిత్తమై కాలాచార్యుని వాటి దాసుని గూడ బంపితిమి. సాక్షి సంఘమున కిప్పుడు వార్షికోత్సవము చేయకపోయినయెడల నేమి మునిగెననియో ననాభిప్రేత సంస్కారమునలె భిక్షాధనసాహాయ్యమున నేల చేయవలయుననియో, వైదిక మైన బ్రాధ్యక్షము కాదుకదా చేయకపోయిన యెడల మతద్రవ్యవాదమేమియులేదు కావున మామూలినగూడ కాయనియో నెవరికోరిచినట్లు వారు యాయావరవిహారములగు

నాటాల్లేల నియోగి యనియో భరద్వాజ గోత్రమునాడనియో అవస్తంబ నూత్రమునాడనియో దెలియుచున్నది. ఇతఁడు కివ భక్తుఁడు. అందువలననే బహుశః యీతఁడు తనగ్రంథమును గృష్ణరాయనికే గృతియాయక పోయి యుండవచ్చును. విష్ణుభక్తుఁడగు రాజానకుఁగాని, కివభక్తుఁడగు కవిఁగాని కీర్తికరము కాదని వారు మానిరి కాబోలు! ఇతఁడు వంశవర్ణనఁగాని యాదికవిత్తుగాని యొనరింపలేదు. గద్యమునందుమాత్ర విట్లు వ్రాయుచున్నాఁడు.

“ఇది శ్రీమత్కాళహస్తీశ్వర చరణకమల సేవాపరాయణ సింగమరమానారాయణ జక్రయనారాయణ తనూభవ పరాజుభిమార్జితప్రణీతంబైన శ్రీకాళహస్తీమాహాత్మ్యంబును మహాప్రబంధంబునందు—”

దీనినిబట్టి యీతఁడు జక్రయసింగమల పుత్రుఁడని మాత్రము తెలియుచున్నది. ఈతని వంశ వృక్షమును చూడుడు. విరికెయగు జేసిన వత్సరములసంఖ్య 30, 40 సంవత్సరముల భేదముగ సరిపోవును. దీనికి గారణము కుమారభార్యటికి సరిగఁ దాత యగునో కాదో తెలియలేదు. నిర్ణయమున కాధారములు లేవు. నేంకటగిరి సంస్థానమునందలి కాయారు, ధూర్జటి అమృతారెము అను గ్రామములలో ధూర్జటివా రిప్పటికి నున్నట్లును వాఁడడ నేడో కాసము లున్నట్లును క్రొత్తపల్లి పద్మనాభశాస్త్రిగారు వ్రాసియుండిరి. భావిపరిశోధనమువలన తేలువంతు నిందుమించుగా నీకాలమునే కనిపెట్టుకొనవలయు.

ఇతఁడు కాళహస్తీనిలయుఁ డని యీతనిగ్రంథములవలన నూహింపదగియున్నది. పుటియుఁ గాళహస్తీ రాజుల చర్యలు లోని పుటికి ధూర్జటి వారియాసము కవిస్థానములో నేర్పడియున్నదట. ఈతని సంకలనమును చూడఁ గాళహస్తీరాజువలన గౌరవము నందుచుచున్నది.

ఈతని ప్రబంధమునందుఁ గొన్నితొడు వ్యతిరేకము లగు ప్రయోగములు కాన్పించుచున్నవి. కితకమునం దితప్పు లభికముగ నున్నది. అందువలననో, కితకమునం దతనిపేరు కాన్పింపకపోవుటనో కితకమితనిది కా దనుచున్నాఁడు. కితకము ప్రబంధము చూడఁ జాలవోట్ల ముద్రాపకమునందుకులునుండి వేసిరి. ఇదియన్యాయము. కాళహస్తీశ్వరకితకము ధూర్జటినికాదనుట కీదోషములు తక్కు మరయేపాధయును గాన్పింపదు. భావము లతిమనోహరములు. భక్తి ప్రవాహ వేగము. శైలి మృదుమధురము. దీనిని జని చూడనివా రాంధ్రదేశమునఁ గొలదిమంది. భక్తచింతామణి మొదలగు పుష్పిదాసునికళకాదుల కితకమే యాదర్శముగ నుండి పండితపామరజనరంజకముగ నున్నది. కొన్ని పద్యముల జూడుడు.

మ. శ్రుతులభ్యాసముచేసి కాత్మగతిమల్ శోభించితత్వంబులన్
మతి నూహించి కరీర మస్థిరము ప్రహ్లాదాత్మ సత్వంబు గాంచితముచున్ సుఖం వృధావచనము ల్పెప్పుంగనేకాని నిర్జితనిర్జితసాక్షిముల్ తెలియరొ శ్రీకాళహస్తీశ్వరా.
య. కొడుకుల్ పుట్టరటంచు నేర్తు రవివేరుల్ జనభ్రాంతులై కొడుకుల్ పుట్టర కారవేంద్రున కనేకుల్ వానిచే నేగతుల్ పడసెం బులులులేని యాశుకునకున్ బాట్టిలు నేదురకుల్ చెడునే మోక్షపథం బపుతరునకున్ శ్రీకాళహస్తీశ్వరా.

కవిభామనీని, బ్రతివాదిమతేభకంతరపుని దల వాచునట్లు చూట్టు పెట్టిరి. పోయినప్పటికి పోనీపోయినదికదా యొక మనకుఁ బోవున దేది యని పొరుగులోఁగూడ మనవారు భవతిభిక్షాం దేహి యనుచుఁ దిరుప్పిఠులు వేంచేసిరి. మామేనత్తకూతురు కాళింగ గాకరకాయ విడిచినదని మీసాక్షి యధిపతివలెదా యని యొకఁడు— నేను ముఖ్యతరముచేసికొంగునని మీసాక్షి, నన్ను రానిమాటలాడలేదాయని యొకఁడు— పాచకమహాజనసభాపన్యాసమున మాసికతఁడిగారివలెపో ఛేరదేసినాడని మీసాక్షి, యెత్తి పొడువలేదా యని యొకఁడు— నేను దూరుపు నవారువట్టెడయే తలకుఁబట్టుకొందునో గరిగమ్మ తగుదయే కరమునఁ దగిలించుకొందునో సాక్షికి నాశోలియేల యని యొకఁడు— న్యాయవాది వృత్తిని మీసాక్షి, తక్కువగ నింకొందుచున్నాడని భద్రముగానుండు మని చెప్పెదని యొకఁడు— కోడిపండ్లములతో మావొర పోరయ్యెనని మీసాక్షి, క్రిందుమీయైతొంక యధిపతివలెదా యని యొకఁడు— నై యెవ్వరయములలో నున్న నిష్కారభక్తాభములను వారివారి పోషములతో వెల్లడించిరి. మావెతిరా నాయన లారా! ఎట్లున్నదో— సాంఘిక నైతిక దురాచారవిమర్శకుఁ డగు సాక్షి, కిట్టియపవాదము రాదగినదే. ఇదిభూషణము కాని దూషణము కాదు. ప్రకృతి ననుసరించినవాళ్లు కట్టియపనింద యన్ని దేశములం దన్ని జాతులం దన్ని కాలములందన్ని స్వభావములందు గూడ నున్నది. దురాచారములఁ గూర్చియే మేము సంభాషింతుము. దురాచారములనే వెల్లడింతుము వానిస్వభావములనే వివరములు తెలుసు. వానివలన సంఘమునకుఁ గలుగు హానిని స్పష్టములుము. వానియందు జనులకసహ్యత కలుగునట్లు చేయుటకై ప్రయత్నింతుము. వానినే మేము నిందింతుముకాని వాని కభీషులయిన జనులను మేము నిందింపము. వారిని దలపెట్టనైనఁ దలపెట్టుచు వారిలో లేకమును మాకుఁ బ్రసక్తియే లేదని మే మనేకపర్యాయములు సభాముఖమున వెల్లడించి యుంటిమి. సత్యజ్వలమైన సమయమును సంగ్రహించుకొనుచుంటిమి. అట్లునచ్చుచున్న నుంక నన్నే తిట్టివాఁడు నన్నే తిట్టినాడని మీరనుట న్యాయమో? అది తిట్టెదమనెడల నాతిట్టునకు నీవన్నుండవనుసంగతి నీకంటె బాగుగా నెవరికే దెలియును. నీవాసంగతి చెప్పినన్న యెడల మాకు నిదోషము లేలియనే లేలియకే. అట్టివోఁ గిక్కిరుచునకుండ నీ తప్పేదో దిద్దికొని బాగుపడి సాక్షిని సన్మానించుటకు బడుటగా నిందించుట తగునా? ఏమైన నీగొడవ యొక మన కెందులకు? ఇట్టి యుడుకుబోతు టులికిపాటు ప్రకృతులఁ గూర్చి యెప్పుడైన నవిస్తాముగాఁ జెప్పెదను. ఇప్పు డన కాళములేదు. ఇట్లు లేనిపోని విచారావకములు సాక్షిపై వైచితుడకవచ్చు, నొక్కగవచ్చయైన మావార్షికోత్సవమున కీయలేదు. ఈయకపోయినందువలన మాకు నియత్యాసములేదు. ఎటులో యొకటు లివాన్షికోత్సవమును నిర్వహించుకొనఁదలచితిమి. ఈ సభ కధ్యక్షు నెవ్వరిని విలంపవలయునా యని కెండఁదినములు యోచించితిమి. వీరికేదెలియకుండ వారికి, వారికే దెలియకుండ వీరికే గొండఁకు త్రేరములవ్రాసితిమి. కొండఁకువారలనంపితిమి. ఆదినమున మాయమ్మగారి బ్రాధ్యయగుటచే రావీలులేదనియొకఁడు, నాకు దేహ మనారోగ్యముగా నుండుటచే రారేకపోయినందు లకు విచారించుచున్నాడ నని యొకఁడు నని వార్తయులగు కొన్ని తొందరపనులచే నాకట్టిభాగ్యము కలిగినదికాదని యొకఁడు నిటులేదో యొక్క వైఖరిని వారయొద్దనుండి ప్రత్యుత్తరములు వచ్చినవి. సభ కధ్యక్షుండే కుదురలేదే. ఋత్విజుఁడులేని యజ్ఞమా? పురోహితుఁడులేని వెండ్లియా? సంధానకర్తలేని సరము? మంత్రములేని తద్దినమా? పానగుండునాడులేని సంతయా? చూతలేనిరాజకార్యమా? గురుఁడులేని పల్లెపాటమియా? వైద్యుఁడులేని మరణమా? అయ్యో! అప్పుడుండలేని సభయా? లభింపనిదే యేమి చేయవచ్చును? ధనము లేకున్న నెటులో మాలో మేము గుడుగుగుంచుచు లాడుకొని వేడుకలీర్చుకొనఁగలము కాని ప్రధానఁడగు నధ్యక్షుండే లేకుండనెట్లు? గొల్లఁడలేనిమందయా? న్యాయమూర్తి లేనిన్యాయస్థానమా? నాయక లేనిమేజావానియా? న్యాయవాదిలేని స్థలభాండవిస్తవమా? కావున నగ్రాసమున నెవ్వరో యొకరుండకలేవదని యెంచి శ్రీకృష్ణశృంగవాసుని విగ్రహ మగ్రస్థానమున నిలిపితిమి. గోపికావత్సరగ్రహీతయుఁ బొందు స్తు నీ వత్సరప్రదాతయు, బకత్తిరావరూది రాక్షసనిగ్రహం డును లీలామానుషవిగ్రహండును, గౌరవ సభాధాతయు—జగన్నేతయునగు శ్రీరక్తిజీవల్లభుండే మాసభ కగ్రాసాధిపతి— మరుత్తేత్రరంగమున బాధునకు భగవద్గీతామృతమును బ్రసాదించినయా పనుడవందనుని కంటె సగ్రస్థానాధిష్ఠాత మతి యెవ్వఁడో? కావునఁ గంపదేవికిజయ! కాలియగర్భభంజనునకు జయ! పద్మవిలాసనునకు జయ! పాపవిమోచననునకుజయ! ఈశ్వరులైనకాశ్యప మమృతేయంబుటకు మాకు కక్తిలేని హేతువుచే నిదిగో వ్రాసియుంచితిని. మొదటిది

దైవపార్థసము— రెండవది యశ్వతోపన్యాసము— మూడవది గానకాల దేవము—నాల్గవది సంఘ వ్యవహార వివేచనము— అయిదవది సభాసదుల యుపన్యాసములు— ఆఠవది యశ్వక్షుని యుపసంహారోపన్యాసము—ఏడవది మంగళము. (ఏడుమాత్రము చాగుగా నున్నది కాదని నభిప్రాయం నేకలు) అదేమిమాట! ఏడు సమాపవృత్తుగుసంఖ్య. మన కేర్దురు బుఱులు— ఏడుద్విపములు— ఏడుసముద్రములు— ఏడుస్వరములు— ఏడుతాళములు— ఇంద్రభ్రమస్వలో నేడు రంగులు— ఏడుసంవత్సరముల కొక్కసారి సర్వజీవవృక్షపులలోని పరమాణువులు పూర్తిగా మారుచుండెను— చాతమున కేడుదినములు— శ్రీరాముని యరణ్య నాగము 2 X 7 సంవత్సరములు— మనకు గురుడు తల్లి తండ్రి పురుషుండు విద్య దైవము వాతయూ సప్తరత్నములు— వీనికే యొకగుడ యనికేర. మనుజులను బాధించు వ్యసనము లేకు— మనుజుల మొఱుగుచున్న రంధ్రము లేకు— ఏడవ సంవత్సరమున నుపయోగపాధికారము చేదా భ్యయవాధికారము కలుగును— బంతుదేహములలో సప్తధాతువులు—సంతానము లేకు— శ్లేష్మము వాతము వైత్ర్యము శ్లేష్మ వాతము శ్లేష్మవైత్ర్యము వాతవైత్ర్యము త్రిదోషయుతము లని రోగములెల్ల నేడే— గుండె, కడుపు, రెండుకాళ్లు, రెండుచేతులు, తలయు నని శరీరమున కేడే స్థూలవిభాగములు— హృదయ కోశము క్వాసకోశములు కార్జుముష్టిము పాంక్రియాస్ జఙ్గళకోశమని శరీరమున నేడే కోశములు— “గంగేచ యమునేతైన గోవాపరి సరస్వతీ నర్మదా సింధుతావేరీ జలేస్తి స్పన్దిధిం కురు” అను కలకలపూరకంభ స్తోకమున నేడునడులే నేర్కొనఁబడినవి— తల్లికడుపునుండి కురు జీనముతో నెడతిబ్రదుకుట కేడవ మాసమే ప్రారంభమి— చాతంతరాలి కేడవదినము దాటిందెడల నిక బాధలేదు— ఆపాఞ్య దుస్సాగ్యజ్వరములు తక్కువన్ని సామాన్యజ్వరములుకాద నెంత తీవ్రమైన దైననకే యేడవనాడు కాంతింపక లేవదు. ఇట్లు చెప్పు నెవల నూలులకొలది యుదాహరణములు చెప్పవలయుండును. సర్వవపంద బహిరంత వర్తనములు “ఏడు” తోనిండియున్నది. సప్తసంఖ్యా ప్రభావమును గనిపెట్టుట మనయొక్క దేశమందే కాదు, ఒక్కజాతియందే కాదు ప్రపంచమునకున్న యన్ని దేశములవారుకూడ దానినిలువనుగురైతినియున్నారు. విదేశీయుల యభిప్రాయములు కొన్ని చెప్పెదము.

ఆఱుదినములలో సృష్టిశ్రాద్ధిచేసి యేడవనాడు భగవంతుఁడు విక్రాంతిచెందెను. ప్రతిసప్తమసంవత్సరముకూడ భూమిని చున్నకుండ బీడుబిడువలయును. చాకితీస్వరేణివారి కేడవ సంవత్సరముతో ఋణియుక్తి. కారాగృహినియుక్తియుఁ గూడఁ గాకలేవదు. జనుల కేడేసంవత్సరముల కొకపర్యాయము రాజాననములు చదివించి వినిపింపవలయును. జలప్రళయ మిక నేడు దినములకు వచ్చునగా నోవా అనువానికి దానిని గూర్చి తెలిసెను. నెబునాడ్ నెజ్జారను వాత దేహసంవత్సరములు మృగప్రాయుడై యుండెను. సాటామన్ అనునారఁ డేడు సంవత్సరములలో భగవదాలయమును గట్టి చెను. ఆయాలయములో నేడేవిషములు, వైలిలులో నేడు 5 సకక్షములన్నవి. ఏనుకీస్త్రు క్రామరూఁడ నేడుసారులు మాటలాడెను. దానిమీఁద నారఁ డేడుగుంటలుండెను. ఆతఁ డేడుసారులు కనఁబడెను. 7 X 7 దినములలో హోత్సేష్టును బంపెను. ఇదికాక స్వర్గములేడు, గ్రహములేడు, నక్షత్రములేడు, ధీమంతులేదు. నామాన్ అనునారఁడు బార్ద్రున జనిలో నేడుపర్యాయములు స్నానముచేసి కుష్మరోగినియుక్తి నొందెను. ఏడవసంకలో విశేషమహిమ యున్నదనియు నందువలన సమస్తరోగములు హరించుననియు నాయున్ను పృథ్వియుననియు హిపోక్రెట్టు అనుమహాధీ బాలిషెప్పియున్నాఁడు. మేక్కి పియరు మనుజు జీవనము నేడుదశగా విభజించియున్నాఁడు. చంద్రుఁ డేడు దినముల కొకపర్యాయము తనకాశకళ మార్చుచేయుచుగావున నేడవసంఖ్యప్రపంచవస్తువులందు జరుగుచున్న యన్ని మార్పులకు మూలకారణమైయున్నది. పిల్లలకుందయు లేదవనెలలోనవున్న. ఏడవసంవత్సరములోనుండి తిరుగవచ్చును. ఏడుసంవత్సరములు వాటనివాఁ డెట్టి నేరమును చేసిననైన శిక్షార్హుఁడుకాడు. 2 X 7 సంవత్సరములకు శ్రీకియూక్తనయస్సుగవచ్చును. 3 X 7 సంవత్సరములకు బురుషుఁడు యౌవన మారంభించును. 4 X 7 సంవత్సరములకు మనుజుఁడు పరిపూర్ణ బల్యాన్నియుడై యుండును. 5 X 7 సంవత్సరములకు మనుజుఁడు ప్రపంచవ్యవహారములన్నిటిని నిర్వహించుకొనుటకు దగిన దేహమనస్సవర్ధితలఁ గలిగియుండును. 6 X 7 సంవత్సరముల కతఁడు గ్రామ్యభోగాది సౌఖ్యవిరాగియై కొంతపరిభ్రాతయై యుండును. అప్పటికింప వంకరచూపుచుచినవానికింక నల్ల కాటికిఁబోవునటకంటే. 7 X 7 సంవత్సరములకతఁడు దిగ్గనాటుల కారంభించును. 8 X 7 సంవత్సరములకతఁడు దిగ్గనాటుల కారంభించును. 8 X 7 సంవత్సరములకతఁడు దిగ్గనాటుల కారంభించును. 8 X 7 సంవత్సరములకతఁడు దిగ్గనాటుల కారంభించును.

రమల కళిండు బుద్ధిలో చేరిన మహాకావ్యముల కన్ను దెయ్యం దను. 9 x 7 సంవత్సరముల కంటే పాఠ్యముల నుండును. కొండు కులలో నేడవవాడు మహాబుద్ధిశాలి యగును. ఏదవపుత్రుని యేడవపుత్రుడు నవ వత్సాభులను స్వస్థమాలమున గురువుల నల శ్రేష్ఠియై యుండును. ఇట్లు పాత్రాత్ములు వ్రాసియున్నాడు.

ఇదికాక యెడలభర్తల ప్రాణముల హరించిన పదాతి ప్రపంచము నేకస్వప్నముగ బలిపాలించునను నథము గల మోటు సామెత యొకటి యున్నట్లు జ్ఞప్తియిస్తుంది. మృత్యున కేనుకట్ల నవారి యంద కెఱిగినదే. (ఏడువ గూర్చి యెంత నేపటినుండి నిం బుకొనుచున్నాడో యని సభలో గుసగుసలు). నాయనలారా ఏదియో స్పష్టముగ వివరమున వివరించుచున్నది. ఏమనునట్లును చిదికాదని మీ రభిప్రాయించుటచేత, నింత చెప్పవలసివచ్చినది. తుమింపుడు.

సరే. ఈ గాథ ప యెందులకు కార్యక్రమములో నేడుపట్టు లున్నది. మొదటిదైవప్రార్థనము. నాయనలారా! కభాప్తయ లీదినమున మిగుల గొలదిగ వచ్చినారు. ఏమైనదని యడిగిపో వుదు నేమో యనుభయముచే మొగముచాటువై చివట్టున్నది. దైవ ప్రార్థన మొనర్చుటకే కాదు వాడు దయాభావముగ నంగీకరించి నారు. ఈయన పేరు - ఉ-ఉ-ఏదోమంచిపే - (చిట్టికా శ్రీ అని సభలో గళలు) బేను చిట్టికా శ్రీలుగాను స్వగ్రామమున గొంత కాలును పీఠభాగవతయక్షగానములో రాత్రి కొక్కరూపాయ నొప్పన సంభాషన బరిగ్రహించి కృష్ణవేషము వేసిన భాగవ తోట్రములు. ఈయన పాత్రాచిత్తము, ముఖవిలక్షణత, యభినయ చాతుర్యము, నాట్యనైపుణ్యము, కంతమభిరమ్య, స్వభావ ప్రకటనమును గాంచి, పీఠభాగవతములోని నట్టి పనికిమాలిన కృష్ణపాత్రమునకు - తాటియాకు చాచమీద గూలబడి తునికెపాటులు పడుటకంటె నేఱు పనిలేని కృష్ణపాత్రమునకు - ఇంత ప్రజ్ఞావిశేషము లనావశ్యకము అని యా మేళనాయకు డైన కార్తీకుండాలోచించి యాతనిని టెంపరరీ యెస్టాబ్లిష్మెంటులోనుండి తప్పించి విమానముగా నియమించి పర్యటించు ద్యూటీలోబడవైచి దేశోపకారమొనర్చినాడు. ఆయు ద్యోగమున నీయన చిరకాలము జయప్రథముగా బనిచేసి సర్వ జ్ఞానభూషాశ్రుతై నారు-మునముగా రీతినికే తెండ్లి చేయించి నారు. కరణముగాను పాత్రసామగ్రి కొనివెట్టినారు - పెత్తన దారుగాను సంవత్సరమున కొక్క పంచెల చాపు బరాతముగా దయచేయించినారు. ఈ దినమునకు సభకు దయచేసినవారిలో ఏకప్రతిభలో బాండి త్యములో బ్రభుమని నాకుడోచిన కారణమున నీయనను దైవ ప్రార్థన మొనర్చుచుని గోరినాను. ఈయన దైవప్రార్థనమునకు పుకమింతురు. మీరులేని కృష్ణాకృష్ణ యని స్మరింపవలయును.

చిట్టి కా శ్రీల యపార్థితభార్యకడ ప్రార్థనక్రమము కీర్తన.

అమ్మలారా! అమ్మలారా! అందఱికి సమృతేనా! అమ్మ, కొమ్మలారా-కొమ్మలారా- గొప్పచేసినారు నన్ను - కమ్మలారా-కాపులార-కాలుకుంటి చిట్టికా శ్రీ బొమ్మలారా-పోతులారా-మొమ్మలారా-మీకు నేడు!! ధాధాకిటకధాప దాధాకిటకధాప తధిగిణిలోమ్!

తధిగిణిలోమ్! తధిగిణిలోమ్ అమ్మ.

(అడవి అడవి! తెయితక్కలాడుచున్నాడే - అయ్య యో! ఎడమచేయి యెడమచేయి నడచివెట్టి యిలకొడివల నటచున్నాడే యని సభలో గళలు)

భోజనములోనికి పప్పెట్లో-చదువులో నొన్న మక్కవాయ యెట్లో-సంధ్యావందనములోన గళననామాళి యెట్లో-శ్రీప్రస క్తిలో ముద్దెట్లో-సర్వప్రార్థనములలోను విన్యాసప్రార్థన మట్లు మొదలని-భాగవతోత్తములైన చిట్టిరామన్న పంతులుగారు సెల విచ్చినట్లుగా - విన్యాసప్రార్థన పుష్పకము మెట్లంటేని.

తుండము నేకదంతమును దొరపుబాజుయొమమహాస్రమన్ మెండుగ్రహయగజైలును మెల్లనిమాపులు మంటచోసమున్ కొంగోక గుజ్జునాపమున గోరినకోర్కెలకెల్ల నొజ్జవై యుండెడు ద్రోపదీతనయ యొగికాధిప నీకుమొక్కెదన్. విన్యాసక న్నవైన తరువాత యెట్లుగా కారదాప్రార్థన మాచరింపవలెనంటేని.

కీర్తన.

అంబాపరాకు-దేవీపరాకు-అంబా చక్కనికారదాంబాప రాకు అద్దీఅంబాపరాకు దేవీపరాకు మమ్మలిన కారదాంబాపరాకు. (మేలుమేలు బాబోయిని సభలో గళలు)

ఇక నాజ్ఞియయినది. ఏదే నాజ్ఞయననైన రూపాయ యిటుల బాజ్ఞయ్యయ్య.

నాయనలారా! ఇక్కడికి చిట్టికా శ్రీలుగాని దైవప్రార్థన మైనది. కాని యావిమమమున నొక్కపాఠసాటు జరిగినది.

ధనవాంఛాశూన్యతై దైవప్రార్థన మొనర్చుక పోవుదురా యని యాయనను బిలిచితిని. ఏమైన నీమృని యడుగుదురని నాకప్పుడు తెలిసినయెడల - (చిట్టికే దైవప్రార్థనచేయుచునుకొంటివలయు. దేవునిచేత త్రినదాక నాకర్మ మేమి కాలినదయ్యా. ఎవని గతి తిన్నగ లేకపోయినవాడుదేవుడాయని దేవులాడవలసిందిగాని. వాకే చేతదండుగ కీర్తన యెందులకయ్యా యని సభలో చిట్టి కా శ్రీలు గళలు) (తొందరపడకయ్యా ఈరూపాయలోదనే నెద్రకాపురము చేయుదువలయు. ఇదిగో నేనిచ్చెదను. తీసికో వయ్యా, యని సభలో నొక ధర్మాత్మునిగళ)

నాయనలారా! కార్యక్రమమున దైవప్రార్థనానంతరమున నభ్యర్థిపన్యాసమున్నది. అభ్యర్థియే స్థానికులగుటచే నాతని యుపన్యాసము జరిగినట్లుగా నే భావింపవలయునని ప్రార్థించుచు న్నాను. (మేము వినినట్లుగానే సంతోషించుచున్నామని మనవి చేయుచున్నామని సభలో గళలు) మూడవపేజికు గానకాల తేషము. ఈవిషయమునుగూడ నొక యనివార్తమైన యుపభో ధము సంభవించినదని చెప్పటకు విచారించుచున్నాను (అంత విచారించుచు నీయాభిక్తకాధిమాచరింపనేల యని కాబోలు సభలో గుసగుసలు) నాయనలారా! ఏమనుచున్నారో తిన్నగ వివరములులేదుగాన - కాలతేషముజరుగదగినదే. గాయకుడు రాతేడు. వచ్చునను నాశయగూడలేదు (వచ్చినాడా యేమి యని యొకనోటియెట్లుపువారుగళలు) నాయనలారా! చావ లేదు. కాని మరణించుటయే యంతకంటె మంచిదని యనుకొను చున్నాడని తెలియవచ్చినది. ఆతడు భవబంధరహితోపాయ ముగ భద్రపతిచి తనయింటిలో బెట్టుకొని యాదరించుచున్న పట్టుపాలి దొకపల్లెవాని దీసికొని పోయినదని కిందంతి ప్రబలి యున్నది. (కాలాచార్యులేకారే దానిని తేదీదీసికొనివచ్చి యుం డునెడల నాగాయకుడు మీయెద్దనే పడియుండునని కాబో లు సభలో గుసగుసలు) నాయనలారా! మీరకాసాధ్య తేషణ వాక్యములు నాకుబూర్తిగ వివరమునను మికన్ను గీటులకు మీరలపంకింపులకు మీ పెదవి విలువులకు మీగుజగుజలకు నర్థ ము తెలియనివాడనుగాను. ఈసంఘమునకు వార్తాకొత్తవము చే యవలదని సాక్షియ నేకపర్యాయములు చెప్పి యేగ్రామాంతరము నకుపోయినాడు. అతడూరలేడుకదా ఈయత్నమెట్లులేనఁ చేసికొనవలయునని మేము యుత్సాహపడి తుద కిట్లాచరించితి మి. అతనియిష్టమునకు వ్యతిరేకముగఁ జేయుటచేతనే దీసికొని పాటులు వచ్చినది. మీయధి తేషణములకు మేమింత లోనుగావల సినవచ్చినది. అయినను బోనిండుచేసినది తప్పుకాదుకదా. (కార్య క్రమమునఁ దరువాతిపదేది యని సభలో గళలు) వాల్లవది సంఘ వ్యవహారనివేదనను దీనిని నాల్గుమాటలలో గడలేర్తును. వెనుక 1912 సంవత్సరమున నీసంఘము స్థాపింపబడిన అప్పటిది యాతేడుమాసములు పనిచేసి యంతరించినది. తిరుగఁ గ్రందటి నెట్టెంబరు మొదటితేదిన దీనిని స్థాపించితిమి. ఇప్పటికి 12 మాస ములనుండి పనిచేయుచున్నది. మాపనిలోని మంచిచెడ్డ లాంధ్ర లోకమునకే యెటుక. నేను జెప్ప నక్కఱలేదు. ఇదివఱకు దాదాపుగా నేలబడి యుపన్యాసము లిచ్చియుంటిమి. అవి యచ్చొల్పించిన యెడల వెనుకటి సాక్షిసంపుట మంతటి రెండు పెద్దగ్రంథములగును. జరుగఁ దలచిన యీసంవత్సరము కూడ నిరుపద్రవప్రయత్నముతో నిశ్చలదీక్షతో మా పనిని మేము మాంపుము. యిగు శ్రీనూర్యభగవానుని కృపచే నిర్వహింపంగలమని వైర్యముతో నున్నాము. దైవకాక్షా ముం డినయెడల మాకోరిక ఫలింపఁగలదు. నాయనలారా! ఈయంశ మునుగూర్చి యంతయేచాలును. అయిదవది సభాసదుల యుప న్యాసములు పద్యములు ఎవ్వరు వచ్చువారు లేరా? (లేరలేరు అని సభలో గళలు) ఇదిగో వాణీదానుఁ డీకాగిదమును నావీర దఁ బాజవైచినాడు. దీనిని జరుపుదును “సాక్షి చిత్రపట మీసభలో నుండదగినది. అందుకొఱకుఁ గొంతభవము చేర్చుట యావశ్యకము. ఆంధ్రలోకమందలి ప్రభువులఁ గ్రొందఱ దర్శించి భవము నేకరించి యాతని ప్రతిమను జీర్తింపజేసి యీభవమున నుంపవలయును “నాయనలారా! వింటిరా వాణీదానునియుప పాదనము (నేను దానిని బలపఱచు చున్నానని కాలాచార్యులు గళ) సరే సంతోషమే కాని యీపని జరుగఁ దగినది కాదు జరుగుటకు సాధ్యమైనదియుఁ గాదు. సాక్షి స్వరూపము నేనిదివఱకును బాగుగా నెఱుంగను. ఆతని కొక్కస్వరూప మున్నట్లుకూడఁ జెప్పఁజాలను. నవనాగరకతా సంపన్నుల కాలేడు కత్తిరింపుతలతో నోటిసిగరెట్టుతోఁ గానఁ బడును. సంఘసంస్కర్తల కతడు సస్య స్వయజ్ఞమాత్రుడై కనఁ బడును. సన్యాసులకు దండకమండలసహిత యగ్రవమును. ఛాందసులకు. వైదికవిష్ణుగర్భిత యున్నట్లు కానబడును.

విష్ణుభక్తులకు శంఖచక్ర చిహ్నితభుజుడై తులసిమాలానకు స్కంధై కానబడును. శవభక్తులకు భస్మశ్శాసముజ్వలంబై రుద్రాక్షమాలాధారియై కానబడును. మహమ్మదీయులకు బోడి తలతో పొడుగుగడ్డయతోఁ గనబడును. ఆతనియేస్వరూపమును జీర్తింపవలయునో యెవ్వరి కెఱుక. బాహ్య స్వరూపములోనే యింత వైవిధ్య మున్నది. అంతరస్వరూపము మాట చెప్పనే యక్కఱలేదు. ఇంతకు నాతని బాహ్యపటము మన కేల? ఆతడు మనమనస్సులలో నున్నాడు. ఇకముందుండును. ఆతనికి గోనె గుడ్డకూరుపుకాని, గోడచేరుపుకాని యావశ్యకముకాదు. అందుచే నట్టిప్రయత్నమును బూర్తిగా వదలుకొనవలసినది. (సరే-సరే యను గళలు) ఇక నాజ్ఞవది యభ్యర్థిని యుపసంహారపన్యా సము. ఉపక్రమణమునం దీక్ష్వాభగవానుఁ డెంతమాటలాడెనో యిప్పుడు కూడ నంతయే మాటలాడును. కావున నదియును వదలుకొనదగినదే. ఇక నేడవది మంగళము.

కీర్తన.

మానరసింహునకు- మంగళమ్ - జయమంగళమ్ - (మానరసింహునకు మంగళమ్ - జయమంగళమ్)

అని సభలో బాటలు)

ఓమ్- కాంతి క్యాంతి క్యాంతి.

చాణక్యసూత్రములు

II

మహాశక్తుడగు పరునితో సాహసము నొనర్చువారు. ఎప్పుడును చాణక్యము నల్లంఘింపరాదు. ఎంతటి కుభాద్రమైన నను సింహము గడ్డిమేయునా? ప్రాణముకంటె మిన్నగ ప్రత్య యము రక్షింపదగినది. పిశునుడేని శ్రోతను భార్యాపుత్రులు నైత ము పరిత్యజింతురు. బాలుడు చెప్పినను కార్యజాలమును వినద గును. నిజమైనను ఆశ్రయ మగునేని చెప్పరాదు. అల్పదోషము మూలమున వెక్కుగుణములు పరిత్యజింపదవచ్చు. పండితులందు సైతము దోషములు నులువుగ చెడుకవచ్చును. చెక్కువదని రత్న ముండబాలుగదా. మర్యాదాతితు నెప్పటికిని విశ్వసింపగా రాదు. [162-172]

ప్రియును ప్రియుమచేసినను ద్వేష మే యగును. తులా కొటి-అన్యగా ఏతము-మంగిలను బావికి ఉడకతీయము నేచేయును కదా. సజ్జనుల కభిరమతమగు త్రోవ నత్తికమింపరాదు. గుణ వదాశ్రయముచే తననిపులుడైనను నుగుడి యగును. క్షీరము నాశ్ర యించుటచేత నీరము క్షీరమగుటలేదా? మంటిముద్దయేయైనను గులాబి పాననను పొందుటలేదా? రజతము కనకముసాంగత్య మున కనకమేయగును గదా! అబుధుడు ఉపకర్తృవిషయము నందెయపకరింపజూచును. పాపకర్మలకు ఆశ్రోకభయముండునా? ఉత్సాహవంతులకు శత్రువు లేనను వశపడియెదరు. రాజు లనగా విక్రమధనులుకదా. అలసున రైహికము నాముష్మిక ము నుండవు. నిరుత్సాహముమూలమున దైవబలము సన్నగిల్లును. చేపలట్లువాడు నీటిని బారవిడిచి చేపలగ్రహించినట్లు అర్థసాధ కుడు అర్థమును గ్రహింపవలయును. [173-186]

ద్రోహులను విశ్వసింపరాదు. విష మెప్పటికిని విషమే గదా! అర్థసమాదానమునందు శత్రులతో మైత్రిని చేయరాదు. అర్థాధీనమైన సంబంధమే నియతసంబంధము. శత్రువు శ్రు నైనను రక్షింపజనును. శత్రువుల ఛిద్రముల ను ఎఱుగుసంత నఱకు వారిని నెత్తిని పెట్టుకొనియైనను మోయదగును. ఛిద్ర మెఱు కపడినపిమ్మట త్యజింపదగును. ఆత్మ ఛిద్రమును వెల్లడింపరాదు. ఏలయనఁగా శత్రువులు ఛిద్రములగునెట్టి ప్రహరంపఁ గాచియుం దురు. శత్రువు తనచేజక్కినను విశ్వాసమునుకాదు. స్వజనుల దుర్వృత్తమును నివారింపవలయును. మనస్సులకు స్వజ నులు చేసినను అవమానము దుఃఖము నే కల్గించును. అంగ దోషము సంఖ్య కొక్కటియే యైనను పురుషుని అవసాదింపజే యును-అనగా నశింపజేయు ననుట. [187-200]

స్వత్సవ త్రనము శత్రువునివైతము జయింపగల్గును. నీచు లెప్పుడును నికృతిప్రియులై యుండురు. ఇట్టివారిని విశ్వసింప రాదు. దుర్జనుడు నుపూజితుడైనను పీడించుచు నేయుండును. దావాగ్ని చల్లదనము నిచ్చుచున్నను చందనాదికాఢములను ద హించుటలేదా? పురుషు నెప్పటికిని అవమానింపరాదు. తుంతవృత్తు డుగదా యని ఎవ్వరినైనను బాధింపరాదు. దుర్బుద్ధులగువారు మాత్రమే తనయజమానుడు మిగుల రహస్య మని చెప్పిన దానిని వెల్లడింప నుండురు. యజమానులకు తమవైగల యనురా గమును ఫలమునుబట్టి గుర్తింపదగును. అజ్ఞాఫల మైశ్వర్యమని యె న్నబడును. ఇవ్వక తప్పనిదానినైనను- బాలికుడు- అతిప్రయాస మతో నిచ్చును. మహాశ్వర్యకాలియైనను అధిరుడు తప్పుక నశిం చును. అధిరుల కైహికాముష్మికము లుండవు. [200-214]

పొయ్యను. అట్లుగానుండు వారు కిలాఫతు స్వచ్ఛంద సేవకుల సేర్పాటుచేసి వారివలన ఉపకారము చేక్కగ కావుదారిచేయించిరి. కానియచ్చటి సేవకులుకొందరు ప్రజలను తరువార కొంత సేవటికి తొందరపెట్టిరి.

తిరువారు.

తిరుంగాడి కాల్యమును కొంచె మనంతరమున మూక ఆవేశముతో ఊరిలోనికి వెళ్లి పోలీసుస్టేషనుకు వెళ్లి పాడుచేసి ముసవజ్జోర్పు సవరిజిస్తారు ఆఫీసులలోని కిలార్దులను తగులబెట్టినను, మాజిగారను నొక కిలాఫతు ప్రచారకుడు మూక బారినుండి సదుంగాడి బ్యాంకును ముగ్గురు యూహాపియనులను రక్షించెను.

ఇకమంజేరిని గూర్చియు అచ్చట వజీలు మాధవనాయకు స్వయముగ మరియొకరి సాయములేక సెంత పనిచేసినదియు తెలుపవలసియున్నది. నిలాంబూరులో నిలాంబూరు నగరము ధ్వంసము చేయబడనున్నదను వార్త తెలిసినతోడనే కల్లికోట కిలాఫతు కార్యదర్శి మహమ్మదును మరియొక మాల్వీయు మాధవజ్ నాయకుగారియొద్దకు వెళ్లిరి. వారు నిలాంబూరుకు బయలుదేరి బారిలో నిమూకను కలసికొని వారిని అహింసావ్రతమును అవలంబింపవలసిన దని కడుదూరము చెప్పిరి. మహమ్మదు కల్లికోటకును మాధవజ్ నాయకు మంజేరికిని వెళ్లిరి. పొగ రాజుచుండెను. కనుక మంజేరిలో తనయు లుండినందున మాధవ నాయకు విధిలేక అచ్చటనే యుండవలసిగట్టు తటస్థించెను. అతడు ఒంటరి వాడు. మాపలా లలో ననేకులు నిరాకరణకలంబులు. అక్కడ గూడిన గ్రహములన్ని పోకిరి గ్రహములు అతడు దౌర్జన్యరాహిత్యమునుగూర్చి మాటలాడిన దంతయు విని యొకడు మాధవజ్ నాయకును తమపలాలును లోనికిరమ్మని యాహ్వానించెను. మరియొకగుంపు ఒకహిందువుల గృహమును కొల్లబెట్టెనుచున్నపుడు అతడు జూరెనుటకు వెళ్లి తన కేమియేని సంభవించుగాక వారి కార్యమును కొనసాగించుటకు వీలుపడదని వారికి అడ్డుదగిలి సర్వవిధముల వేడుకొనెను. ఆసమయమునకు గండము తప్పెను. కాని తరువార అక్కోహము మరల మరల కొల్లబెట్టుబడెను. ఇంచుమించుగ హిందువుల గృహములన్నియు కొల్లపెట్టుబడెను. కొన్ని రెండుమూడుమారులుగూడ కొల్లపెట్టుబడెను. మంజేరి సవజ్జోర్పు, సవరిజిస్తారుల యుద్ధమును, వారియాఫీసులకును మిగిలిన యచ్చటి ఆఫీసులకును ఉపద్రవము తప్పెను. దీనినిబట్టిచూడ, కిలాఫతుకును, సహాయనిరాకరణమునకును ప్రతికూలముగ నుండినవారివలననే యీకార్యములు జరిగినవని విచిత్రమగును. వోషిడులకు భయపడి మూడు నాలుగువందలమంది మాధవజ్ నాయకుగృహమందు దాగుకొనిరి. ఆయన యుండియుండనుండ కొంచెము ఇంతమందికిని ఒకపూట యాహ్వానమునకుగూడ సరిపోయినది గాదు. ఈస్థితిగతులలో, అతడు మహమ్మదీయమతము నవలంబించిన ప్రాణమును కాపాడుకొనవచ్చునని మూక మాధవజ్ నాయకుకు కురురం చెను. అతడు ప్రాణమునైన కొల్పవునుననియు మతముమాత్రము మార్చుకొన ననియు బదులుపలికెను. అతని దైర్ఘ్యము పట్టుదలయే అతనిప్రాణమును కాపాడెను. కాని వారు ఇంటి యజమానునికి గాని, కరణుజొచ్చిన వారికిగాని అన్నసానాముల సంపాదించుటకుండిరి.

నిర్బంధముమీద మహమ్మదీయమతములో చేర్చుకొనబడిన కుటుంబములు మంజేరికి సమాపమున నివసించుచుండెను. ఈ నిర్బంధములు, కిలాఫతు నిరాకరణోద్యమములకు ప్రతికూలముగ నుండినయావేశముతో ఆడిన మూకచే కొనసాగించబడినవని విచిత్రమైనది. మాకు తెలిసినంతవలకు నీలాబీని మూడు నాలుగుకేసులు మాత్రమే యుండెను. కల్లికోటలో మా కగవడిన మాపలాలో ననేకులు తమహిందూసోదరులకు గలిగినయథాకారమునకును వెట్టియావేశముబట్టి కొందరు చాత్రము నున్నగుపనులను గావించినందులకును వచ్చి తమకండ్ల నీరు నింపిరి. తమ హిందూసోదరులసహాయమునకై వారిలోవారే యొకనిధి సేర్పాటుసేయుచున్నారు. హిందూగృహములను కొల్లబెట్టి మహమ్మదీయమతమునకు కొందరిని నిర్బంధించి చేర్చుకొనుట కిలాఫతు నిరాకరణోద్యమములనల జరిగినది గావు. జాతీయోద్యమము కొంచెముగనో లేక నూత్నముగనో ప్రస్తుత యల్లరులకు ప్రేరేపణగ నుండియుండజాలదని గూడ స్పష్టపడుచున్నది.

మలబారు మండలాధికారు లవలంబించిన నిగోహార్థములగుగూర్చియు మాపలా సంగతులు సామాన్యముగ నవలంబించి యోర్పునిగనామును గూర్చి యొకంత చెప్పవలసియున్నది. నిరాకరణోద్యమమును రూపుమాపు సుదీర్ఘముతో రాష్ట్రీయాధికారుల యాలోచనతో నిర్బంధపర్యల నవలంబించి వానిని కొనసాగించు సమకట్టెను. ప్రాసిక్యూషనులు, నిర్బంధములు ఈ

దెను. 107 సి. పి. సి. క్రింద భరావతు నీయక నిరాకరణమునకు లకు హిందూమహమ్మదీయనాయకులు 6 మాసములు కారాగృహముల కంపబడిరి. అనేకస్థలములలో సభలు నిమేషించబడినవి. కరవ్రతములు నిమేషించబడినవి. గత 26-వ ఏప్రిలునాడు మాలాపురం రిజర్వుపోలీసువారు ఒట్టపాలెములో నిరపరాధులగు మాపలాలను కిలాఫతు ప్రచారకులను అనవదనముగ నెట్లస్వయం బాధపెట్టిరి. వైనికాధికారి మేప్పడివది మొదలు పోలీసువారిచర్య మిక్కిలి దౌర్జన్యముగనుండెను. కరవ్రతములు, బోలీసుధరించుకొని వెళ్లిడినారు అనమానపరుపబడుచుండిరి. గౌరవములు హిందూమహమ్మదీయ ప్రయోజకులు కల్లికోట రైల్వేస్టాటుపొరమునంద నుండగా పోలీసువారు ఈపయోజకుల కడ్డకుబట్టెను తీసి చించివేసిరి. కేశవమీనను గారును ఆరెనివాదలు అను గడవిడల ప్రదేశమునకు వెళ్లినారితో థెగోరువలెనవద్ద మిగిలెరి - పోలీసువారిని కలిసికొనినపుడు, పోలీసులను, పోలీసులును అనేకప్రచారకుల కడ్డకు తోపెలను లాగుకొని కొన్నిటిని పా ర జై చి రి. కొన్నిటిని మా ద. ఆ మ్మి జే సి రి. మ రి కొన్నిటిని కాల్ క్రిందవేసికొని త్రొక్కిరి. వైనికాధికారును ద్రకటింపబడిన ప్రదేశమునకు మాతోగూడ వచ్చిన యద్దరు యావజ్జేహినులు ఇక్కడినుండి, కరూరు నీలకంఠనంబూర్తిపాడుగాగులు గూడనించుమించుగ నీలాగుననే ఆగస్టు 28-వ తేదీనాటి రాత్రి పోలీసువారు బాధపెట్టబడుచుండిరి. కాని కొంచెములో తప్పించుకొనిరి. ఈలాటి కార్యములు జరిగినను ముఖ్యప్రదేశములలోని మాపలాలు ఎప్పుడును విగ్రహము ఓర్పు బూని కాలము మహించియుండిరి. ఎక్కడెక్కడ దౌర్జన్యరాహిత్యమును కిలాఫతు కాంగ్రెసుప్రచారకులు పోధించుటకు వీలుండెనో, అచ్చటచ్చట వెల్లె నీధిమగు ఫలిత ముండినది.

వాస్తవస్థితియు, వాస్తవకారణములను తెలియనివారు రూఢిగ జెప్పవారివలె ప్రవర్తించుట మిక్కిలి కోరవలయు. “మదరాసు మెయిలు” కిలాఫతు నాయకుల, నిరాకరణోద్యమకుల రంగీరమునుచుండిన నాతురభుడుచున్నది. అంగ్లో హైందవ పత్రికలమీదను ఒకపక్షము వహించియుండు అధికారుల నొకడికలను ఆధారము చేసికొని రాజపరినిధి గతవారము దురదృష్టకరమగు నవనాస్యము నొసంగెను. ఎంత అవ్యక్తముడదగునో, అంత అవ్యక్తముతోను మదరాసువాస్తవ్యులగు డి. రంగాచార్యులుగారు కిలాఫతు ఉద్యమమునకు ప్రతికూలముగ తమ యభిప్రాయమును దృఢముగ వాదించెను. వైనికాధికారు క్రింద నిరపరాధులగు ప్రజలనేకులు ఈ సమయమున నీలాటి అవ్యక్త ప్రసంగములు ఉపకారముకన్న అపకారమునే యొక్కనకు కలిగించును.

వైనియము లన్నిటిని సంగ్రహించిన, మే నిక్రింద సుచాచింపబడిన రీతిగ నభిప్రాయపడితిమి.

- (1) మండలాధికారులు ముందు వెనుక నాలోచింపక చేసిన కార్యము క్షయింపబడిన ప్రేరేపించెను.
- (2) మాపలాలో చాలకొద్దినుండిమాత్రమే వీనియందు పాల్గొనిరి.
- (3) గౌరవశక్తులైనవారు వీనిలో ప్రవేశించక మారముగ నుండిరి. వెట్టియావేశముగలవారు అత్యప్రేషి యుండిన రయులు, వృత్తిలేక యుండెను బంపబడిన స్థాల్లులు, గడవిడలతోనమై వేచియుండినవారు, కూటికి లేనివారు, కుంటికులు ఇందు పాల్గొనిరి.
- (4) కాంగ్రెసు ఉద్యమము గాని కిలాఫతు ఉద్యమము గాని యాగడవిడలకు మూలముగ నుండలేదు. ప్రదేశము కాంతి యంతముగ నుండవలెనన్న, కాంతిని వెల్లొల్పవలెనన్న పోలీసు వారనవరముగ కొవముగలిగించు కార్యములను మానవలెను. వారిచే నని మాన్పించవలెను. వివక్షలేక కాంగ్రెసు కిలాఫతు ప్రచారకులను అణగారేయు విధానమును మానవలెను.

ఎప్పుడును, తనకు కావలసిన ధాన్యమును, ఆహారదార్ధములను మలబారు ఉత్పత్తిచేసికొన గలిగిన స్థితిలో నుండలేదు. ఏదైన నుండినను, రిజర్వుగ నుంచినను, అనేకస్థలములలో వని కొల్లొట్టిపానుచేయుచుండెను. ఏర్పాడు వాలవనాడు వాలాకాలలో కొన్నిచోట్ల గమనాగమనసాధనములు (తెచ్చివేయబడెను. ఒకచోటకు మరియొకచోటికి సంబంధములేకుండ వేయబడెను. ధాన్యమును ఎగుమతి దిగుమతి చేయుటకు వీలులేకుండెను. జిల్లా ప్రజలతేమమున కించుచే అడ్డులేగిలెను. ఈలావున జిల్లాలో లోపలికొగములలో నుండేదామ భూమిలేక యల్లాచుచున్నారు. అనేకప్రదేశములలో నందలకొలది నారిపోయి వచ్చినవారు గుమిగూడి యొక్కొక్కచోట నివసించుచున్నారు. గౌరవమైన కుటుంబములకు సంబంధించినవారు నివస్తు

కొక్కసారి కూలివారినతె గంజీరు ద్రాగి కాలముగడుపుచున్నారు. కేవలయవసరపథార్థములగు ఉప్పుమున్నగువి యుచి తముగ గాని క్రయమునకు గాని జొరకుటలేదు. అనేకకుటుంబములు తమ యావదాస్త్రీని గోల్పోయి ఆహారపథార్థములను ఒట్టలను గొనుటకు ద్రవ్యములేక కష్టపడుచున్నారు. మొదటిపంట కోతకాలము గడచినది. రెండవకాయకు విత్తనములు చల్లుట దుస్సాధ్యమైనది. కలవు సర్వవిధముల రానున్నది. తగినని వారసోపాయముల ప్రాంతంబింపకున్న ఆహారములేకను జబ్బులువచ్చి అనేకులు మృతికొందురు.

మేము కల్లికోట వదలనున్నపుడు కాంగ్రెసుకార్యదర్శులు సహాయనిధివై విజృంభల దయచుసేయుచుండిరి. కిలాఫతు ప్రచారకు లింతకన్న వెక్కు డాసక్తితో రనుతోడి మతస్థులు వెట్టియావేశముతో కావించిన క్రూరకార్యములకు ప్రతిక్రియగ నేమిచేయుదుమా యని యాలోచించు చుండిరి- సాహాయ్యము చేయుట ప్రతిభారతీయుని విధి. లేకున్న ప్రజలనేకు లాహారము లేక మృతికొందవలసినచున్నను. ఆలోచనలకును, భేదాభిప్రాయములకును ఇదిగవయముగాదు. హిందువులు మహమ్మదీయులు ఉభయులు అల్లాచుచున్నారు. కావున ధర్మము వారిరువురికిని జేయవలసియున్నది.

భగవంతుడు, తన యోగదృష్టితో నిట్టి గడవిడను కల్పించిట్లు తోచుచున్నది. ఈ గడవిడలవలన మనము సేర్చుకొనవలసిన పాతము గలదు. ఎంతటి విపరీతసితి యుండినను మనము దౌర్జన్యమార్గమున నడుగిడ గూడదు. నిర్బంధ మార్గముల మన అను సంస్కరింప జేయును. నిర్బంధపర్యలు అధికారులకును నిరంకుశాధికారులకును ఇంచుక చలనము గలిగింపవు. కాని మన దేశీయులకు మిక్కిలి యథకారమును అన్యమును కలిగించును. మన మేష్టరుచుకొనిన కార్యవిధానమునందు లక్ష్య ముంచుకొని, మన జయమునకు ధర్మమును వీడక జాగ్రత్తగ నడువవలసి యున్నది.

(సం) టి. వి. వెంకటరామ అయ్యరు.

(సం) టంగుటూరు ప్రకాశం.

వివాగ్నిలోహభక్షణప్రదర్శనము

ఈ నెల 12 వ తేదీ సాయంకాలమున సీతారాంజీగార ను వారు ఆంధ్రప్రదేశ్ క కార్యాలయమున సలిపిచిత్రమును వివాగ్నిలోహకావ్యభక్షణము గావించిరి. ఈరాంజీగారు మాచుటకు 40 ఏండ్లవానివలె నగవడెను. నాకు 62 ఏండ్లవయసుకలదు. 30 ఏండ్లనుండి ఇట్టి ప్రదర్శనములను చేయుచున్నాను. ఈత్రేర హిందూ ధ్మ స మ న సా ధు వు ల నే వించి సామర్థ్యమును గడించిరి. 50 మంది బ్రాహ్మణులకు ఎవరైన సంతర్పణచేసినవో భోజనములు ప్రారంభమై ముగియువరకును అగ్నిహోత్రుధర్మమున బాసికబట్టునేకుకొని కూర్చుందును, అని యీసీతారాంజీగారు చెప్పిరి. ఈత్రేరహిందూధ్మసమయ చాలమంది సంస్థానాధిపతుల సన్నిధి ప్రదర్శనముల జరిపి వారిని మెప్పించితినిగూడ చెప్పిరి. రాంజీగారికి తెలుగు వచ్చుచుగాని కొంతయోసవారిమాటలలో కనబడినది, వారాంధ్రలో ఆంధ్రతరులలో నిర్ధారణగా తెలియలేదు. హిందూధ్మలో మాటలాడగలరు గాని అలసిపోతినని ఆయన యుద్ధవ్యాస మి య్యలేదు. ఆ నాడు పోత్తూరి అయ్యన్నశ్రేష్ఠిగారు, డాక్టరు సి. బి. రామారావుగారు, డాక్టరు లక్ష్మీపతిగారు, శ్రీమతి రుక్మిణమ్మగారు డాక్టరు నుబ్బరాయసుదంపతులు ముత్ర వేంకట గుబ్బారావుగారు, కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుతుంతులుగారు, రామచంద్రరావుగారు, మున్నగు ప్రముఖులు పలువురు సభనలంకరించిరి. ఒక పాశ్చాత్యముఖుడు కూడ వచ్చెను. సీతారాంజీగారు గాజు ముక్కలను, కంకరరార్లను, నాలుమేకులును, కొబ్బరిపెంకులును, క్రమక్రమమున కరకరసముమిమింగిరి. ఒక్కొక్క ఫలహారమైన పిమ్మట రెండుగుక్కల నీళ్లు త్రాగి గర్జన తేస్తుచుండిరి. నాభిముక్కను అందరికిని చూపి మ్రుంగివేసిరి. వైట్రికు అసిడును చేతిలో వేసుకొని నాలుకతో నాకిరి. నలసల మరుగుచున్న నీసపు ద్రవమును గొంతుకలో పోసికొనిరి. కణకణలాడు నివృత్తులను కొంచెము పొడిచేసి అనిప్పులను మ్రుంగిరి అన్నిపనులను అరగంటలో ముగిసెను. వచ్చిన వారందరును చాల ఆశ్చర్యపడి తగినరీతిని భవమొసంగిరి. మధ్యమధ్య గొప్ప చందనమును నాలుకకు ప్రాసికొనుట తప్ప రాంజీగారు గూడ మియును చేయలేదు. రాత్రి ఏవో వేళ్లను సమిలెదనన రసమంతయు తన్ననవన్నియు జీర్ణమగుననియు చెప్పి డవిదరకు 4-5 చోట్ల నిట్టి ప్రదర్శనములు చేసితిమనిరి. వాస్తవమీంపగా కొంచెము కండిగట్టుండెను. ఈరాంజీగారి కలియుగ సర్వభక్షకుడనియో హోలాహల భూకుడనియో నిలువదగును.

అసహాయోద్యమము

కల్పాను - అజ్ఞాతరాష్ట్రము

సహ్యాత్మకమార్గానికి తిరిగివచ్చు

11 వ తేదీన సర్వరాష్ట్రములో జరుగు సభలో పల్నాడు ప్రజావాక్యసాగము నవలంబించు విషయమును గూర్చి చర్చించుటకు వదిలితీయవచ్చును. అజ్ఞాతరాష్ట్రము నగులించుటకు ముందు రాష్ట్రీయ కాంగ్రెసు సంఘము గూర్చి దేశము కాంగ్రెసు స్థాయిస్థాయి కార్యక్రమములను నిర్ణయించు ముఖ్య కర్తవ్యము. సేనాపతుల పోరాటములను చింతించువాడు ఈతర్రాను మామోదించుచున్న పల్నాడు జాతీయక కర్తవ్యము గాని యితరులు గూడ అజ్ఞాతరాష్ట్రమును గడంకుట తటస్థమగు గాన ప్రస్తుత విప్లవాన్ని నిలువజేసే కదం విషయములో సేనాపతులను గుర్తించిన వారి నందరినీ సేమకొనుచున్నా నని తాటిపత్రికయందే శ్రీయుత గాడిచిల్ల పారిషాద్ స్వేచ్ఛాపత్రములకు ఎం. ఎ. గారు సేమ (20-వ తేదీ) లోని సందర్భము.

మహాత్మాగాంధీగారి ప్రవచనము.

అసాము కూలీల పట్టాభివృద్ధిని చూపుటకు గాను అసాము దెంగాలు రైల్వే స్టేషన్ల కంపెనీల క్లిపివాడును సహృదయత గాన వానివిషయమున దొరతనమువారు ప్రార్థించు సహాయమును కోరుచున్నాను ఆ కూలీలను వారి వారి యిండ్లకు పంపుటకు వ్యయ పరచిన ధనము నందిన దొరతనము వారు ముజరా యిచ్చు వరకును మాట్టిలు మరల ఇంట్లో చేరగూడదు. ఇంతవరకును మహారాష్ట్ర కాంగ్రెసు సంఘమువారు కూలీలకు ధనసహాయము చేయుచున్నారు. గాన వారే కూలీలను యిండ్లకు పంపించవలెను. లేదా వారికి దేని ప్రత్యేకధర్మము సేర్పాటు చేసి అచట వారిచేత నాలుగవ కుట్ర బట్టల సేతపములు చేయించడమని మహాత్మాను సూచించెను. ఈ విషయము రాష్ట్రీయ కాంగ్రెసు సంఘసభలో గాతొలిపించుడు.

విదేశీబట్టల బహిష్కరణము

6 వ తేదీ సాయంత్రము కలకత్తాలో 6 చోట్ల 6 మహాసభలు జరిగాయి. కొంచెము వ్యవస్థాపకమైనవగు మంది హిందువులు మహమ్మదీయులు, మరాఠీలు, మలబారులు, బ్రాహ్మణులు, ఈత్రుడేయులు మున్నగువారు పాల్గొనినవిగా వాస్తవము వెల్లడి. మహాత్మాకు 6 సభలలోను యువవ్యవస్థాపకము, 6 సభలలోను వ్యవస్థాపకము విదేశీబట్టల కన్న సహాయము కావించెను. అలా లభింపజేయుటకై కర్మసభగా నుంచుటచే ఏ సభకును వారే, తక్కిన సాయకులందరూ వచ్చిరి. హిందూ మహమ్మదీయసభలు, దౌర్జన్యరహితాసహ దౌర్జన్యము నివేదికలు బహిష్కరణము మున్నగు విషయములను గూర్చి వాదనలు నడుపుచున్నారు. విదేశీ దేశములను గూడగన దీక్షలుగానికే ప్రకటించి యాద్యముచేసిన కేసులో భిలాపతు పరిశీలనకు పంపిణీకి 6 గురు కూలీలకును, మేజిస్ట్రేటు చెరి 7 నోటాలు కలిపి విధించెను.

ఆలీపరదుల నిర్బంధమును గూర్చి కరంతి

మహాత్మాను యంగుయిండియా ప్యూరికలో యాగియు మును గూర్చివాడు. ప్రభుత్వమువారు ఆలీపరదుల మైకెను సేవకులను వార్షిక ఆదాయమును సేవకులకు తలచెడడు. ప్రభుత్వమువారు ప్రజలకు వివాదాత్మకమగు సంతకమును ప్రాధికారమును బాగుచేయించి పరిష్కరించుటయే ప్రభుత్వాభిప్రాయమని వారు ఆలీపరదులను రేలపెట్టి కుంకుటయే యుత్తరమున వారిని పైదసాలకులకుతో దేశమున కాంతిని నిలుపుట చాలవచ్చుట మగును. మహాత్మానియులు కాంతివర్ధులుగా వచ్చెనుటలో వారిదగు లిఖితులను చేసినవని మది యెందు ప్రభుత్వము చేయాలను. వారు దౌర్జన్యరహితము సత్యధర్మముగా నోధించిరి. అటునూ వారి యువవ్యాసులందు తీవ్రభావములున్నవి రేలంబింప దౌర్జన్య మొనరించుట వారి మత మెంత హెచ్చును కాదు. వారిని నిర్బంధించుట భిలాపతు యుద్ధముమైన ధ్వజ మెత్తుటయే యగును. అది మహాత్మాగారు అవ అంతేగా భారతీయుల సంపదను పిలిచి కయ్యమాద తోరకుయే యగును. ఇప్పుడు భిలాపతు సమస్య కేవల మహావర్షము సమస్యయేగాదు. అది దేశము సమస్యయే పోయినది, తనతో పాటు నిర్బంధించిన ప్రజా అజ్ఞాన పరచుట యెందు. ఈ ప్రజలు ఆలీపరదుల సందేశమును బాగుగా రాజునకు ఎంకటి ప్రచారముగా కాక వాస్తవముగా

జను కలిగిననుగూడ యోగిని వదలక కష్టములను లగుటకు సంసిద్ధులు కావలెను. హిందూమహమ్మదీయుల కభేద మేర్పడి యి. వారు ముగిసిన తేదీను కలసియే ముగియవలెను. కలసియే తేదీవలెను, "ఈ సభలను వాస్తవము ముగింపజేయ నోరును అందుకు సమకట్టింప. వారు చేయ గలిగిన దాని వలెను చేయవలె"ని మనము నిర్ణయముగ బహిష్కరణముగ ప్రభుత్వోద్ధేగములకు తెల్లదొంగిలింప. వారు వాస్తవము కోరిన కిది ప్రభుత్వ విధానమును, మార్పుచేసే మార్పువలెను, తేక వారి కిచ్చి ప్రకటించి మన నిశ్చయమును పరిశీలించిన పరిశీలనవలెను. అది ఎప్పుడైతే కుంగుక తీరదు గాన వాస్తవము ఆట్టివ్యవస్థలందుంచి మన ముగిసినను చేందవలెను. వా రెట్లు మన కాలమును పరిశీలించినపుడు మనము ప్రాధమికముగా నోసరింపజాలక పోయినచో మనము మహావర్ష మొనరించిన వారమగుదుము. ఎవరయిన ప్రభుత్వోద్ధేగములు పట్టుకొనినపుడు వారవారములను జూపుట వలన లాభ సేమియును లేదు. మనము రెట్టింపు వుల్సాహముతో విదేశీబట్టలను బహిష్కరింపవలెను. మనయిండ్లలోనే ఖద్దరుబట్టలను సేమకొనవలెను. మనము చేయవలసిన పని అది గాని కాదమార్పులమై హతాశములు జరుపుట మనమనికాదని మహాత్మాను ప్రకటించెను.

కాంగ్రెసు రాష్ట్ర విభజనము

ఆంధ్ర కన్నడ రాష్ట్ర విభజనమునందువలెనే ఆంధ్ర ఉత్తరకాష్ట్ర విభజనమునందుగూడ కలిగిన లక్షవును పరిష్కరించుట కేర్పాటుపడిన కాంగ్రెసు సంఘమునకు దాక్టరుమాంజీ (నాగపూరు) గారి సభ్యునిగా నియమించిరి.

చరక ధాన్యపు దుకాణములు

కాలకాథా నివారణమునకుగాను వీధులకు నోళ్ళునులను కనకా నమ్మించుటకు దుకాణములను తెట్టించు నిమిత్తము ధనమును కుమారులతో కాంగ్రెసు భిలాపతు కార్యదర్శులు గూడ ప్రభుత్వోద్ధేగములను యితర ప్రముఖులకును సహకారులు కావలెను. ఇది రాజకీయ విషయము కాదని పిలిచుటలోని ఆసహాయవాదులను ప్రతిపక్షము కోరిరి.

హైందవ పంచదారకమిటీవారి నివేదిక

నిజా సెప్టెంబరు 9:- హైందవ పంచదారకమిటీవారి నివేదిక ఈదినను ప్రకటించబడినది. మదరాసు రాజధానిగరించి వారిని విభజనచేయుచున్నార. అత్యున్నతమండలమునందున్నను, మదరాసులో చెయ్యగలదును పెంచుటకు పిలువెడు. ఎచ్చట నీటిపారుదలదొరుకో, అట్టిప్రదేశములందు రయతులు ఎల్లప్పుడు వరినిపైనువేయుదురు. చెయ్యగలదును అతిస్వల్పముగాన కొన్ని యకరముల భూమిని కొలుకు తీసుకొని గ్రామగారముల పక్కముల స్వంతవాసులు చెయ్యకు అతిపిస్తారముగ పంటచేయవలయును. గంజాం, విశాఖపట్టణము వంటలము కిట్టిపంటలకు తగియున్నవి. గంజాం, విశాఖపట్టణము బళ్లారి మండలములలో చెయ్యగలదును ప్రాధికారములను. ఒకయకరములో చేయు చెయ్యగలదు సంఖ్యను తగ్గించుట మంచిది. చెయ్యగలదును. దొరకు ఫలములందు మంచి సాగుబడి పప్పుల నవలంబించ వలయును. సాగులోగ్గుల చెయ్యగలదులలో చేయుచున్న పని నిలువగూడదు. ముగింపుకు తేలయును మదరాసు నక్షిణ పథమున కొయంబుత్తూరు చెయ్యగలదు కేంద్రస్థానముగనుండ వలయును. చిత్తూరుమట్టుపట్టులో మరియొకపరిశోధక కాలయం దవలయును. కామలోగ్గులలో 200 యకరములచేరకుసాగుబడి యుండవలయును. నోదానది డెల్టా ప కామలోగ్గులలో ఒకపరిశోధక కాలయం దవలెను. గంజాం, విశాఖపట్టణము బళ్లారిలకు అనకాపల్లికి ఉత్తరమున ఒకచెయ్యగలదు పరిశోధక కాలయం దవలయును. పంచదార పరిశోధక కాలాధికారుల క్రింద పనిచేయు ప్రభుత్వోద్ధేగీయులతోకను ఈ పరిశోధక కాల కామలోగ్గుల పరిశోధక కాల పనులు చూచుకొనవలెను. ఇతరబిల్లులు ఈపరిశోధక కాలలలో సంబంధము కలిగియుండవలెను. గంజాం, దక్షిణ కనరా, పశ్చిమబళ్లారిలందు సర్దులప్రదర్శనపాలము లుండ తీరవలయును. నోదానది డెల్టా, గంజాం, విశాఖపట్టణము, బళ్లారిబిల్లులలో ప్రదర్శనాధికారులు చెయ్యగలదుగరించి ప్రత్యేకముగ బనిచేయు చుండవలయును.

భారతపంచదారసంఘ మిటీ యుండవలయును. ఈ సంఘములో 6 గురు అధికారులను, 6 గురు అధికారితరులను సభ్యులుగ నియమించవలయును. జావా ద్వీపమునందున్న పద్ధతి ననుసరించి భారతదేశములో పంచదార పద్ధతమును స్థాపించవలయును.

ఈ కమిటీవారు అత్యంత శ్రద్ధతో ఈ నివేదికను తయారు చేసినందులకు, భారతప్రభుత్వమువారు తమ కృతజ్ఞతను తెలుపుచున్నారు.

వాతావరణ నిధి

1921 సం. సెప్టెంబరు 10-వ తేదీ కనివారము

జిల్లా మొత్తము	సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా
సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా
సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	76.8	86.6	...	22.62	25.94
సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	80.1	86.1	...	11.60	9.74
సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	80.1	86.1	...	22.97	19.69
సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	71.2	81.2	1.25	22.5	21.06
సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	76.8	86.6	...	18.30	19.38
సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	76.8	86.6	0.44	19.08	9.78
సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	80.6	81.8	...	18.77	13.79
సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	76.8	86.6	...	19.08	21.68
సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	72.8	80.1	0.32	1.09	10.49
సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	74.6	85.6	...	5.11	10.19
సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	71.0	85.9	...	11.65	17.45
సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	75.8	85.4	0.11	21.88	16.78
సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	67.0	74.1	0.15	21.51	22.08
సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	71.8	81.4	...	8.29	8.60
సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	72.0	89.4	0.16	28.59	19.08
సెల్యూలార్ బాల్మిట్టా	78.6	82.7	0.27	88.22	12.50

పడమటను ఒక మోస్తరుగను తూర్పున కొంచెముగను వాయుభాగము వచ్చెను. దక్షిణాదిని కొంచెముగను, ఉత్తరాదిని ఒకమోస్తరుగను నున్నది. తేదీలో మార్పు లేదు. లేదా కొద్దిగ తగ్గియున్నది. మలబారులోను, సర్కారులలోను వేడి మామూలుగ నున్నది. దక్కనులోను పశ్చిమాంధ్రభాగములలోని కొన్ని ప్రాంతములందును చాల ఎక్కువ. కోరమాండలు తీరముందు కొంచెము తక్కువ. తక్కినచోట్ల కొంచెము ఎక్కువ. దక్కను, పశ్చిమాంధ్రభాగములలో చాల యెక్కువగను, మైసూరు, కోరమాండలు తీరము, కర్ణాటకప్రాంతములందును తక్కువగను పగటి వేడికెల్లదు. తక్కినచోట్ల కొంచెము ఎక్కువ. సర్కారులలోని కొన్ని భాగములు, కోరమాండలు తీరము, కర్ణాటకములలో రాత్రివేడి తక్కువ. తక్కినచోట్ల యెక్కువ. వాయువు నందు తేమ, సూర్యతీరము, కర్ణాటకములందు యెక్కువగను. తక్కినచోట్ల తక్కువగనున్నది. దక్కను, పశ్చిమాంధ్రభాగము లందలి కొన్ని ప్రాంతములు, కర్ణాటకములలో తేమ చుట్టు దిట్టముగ పట్టినది. కర్ణాటకము, మైసూరులలో సర్వత్ర వర్షించెను. కోరమాండలు, పడమటితీరములందుమాడ దాదాపుగన పైదర్శించెను. సర్కారులు, పశ్చిమాంధ్రభాగములు, దక్కనులలో నక్కడ కక్కడ వర్షము పడినది. నాగపట్టణం 8. 10, తిరుచనాపల్లి 2. 44, బందరు 1. 60, అంగుళములార్లను పడినది.

కర్ణాటకములోను, తూర్పుతీరములందును వర్షము పడవచ్చును.

ఎస్. ఆర్. యం. నవ్వును. వాతావరణ కార్యశాల.

ధాన్యములధరలు పెంచుట.

అల్ల హాదు, సెప్టెంబరు 9:- ఒక జబ్బుల్యురవార్త ఇట్లు తెలుపుచున్నది. "అహారము దొరకక అగరుజిల్లాయందలి హారలోని ధాన్యపుదుకాణములు దోచబడుచున్నవని తెలియుచున్నది. అధికారుల ఎదుటనే నరసింగపురమందలి 90జల అగర్లన్నియు దోచబడినవి. వ్యాయవాది మాన్వోలు శాకరుగారు కాలముతో ప్రచారించవలసినదని గుంపుకు హితోపదేశము చేయుచుండగా, వారందరుచేరి అతనినికొట్టిరి. దోపిట్ల హెచ్చి పోవుచున్నవి. దేశమధ్యమున కాలిక్ గ్రామములో 100 మంది గల ధాన్యము దోచబడినది.

లక్ష్మీపేరులకు సహాయము చేయుటకుగాను, బుధవారమునాడు కలెక్టరు హోలోపినుగా రొకసభ చేసిరి. అధికారుల 1000 లను, ఆమకొనభవారు 500 లను ఇందుకుగాన చందాల నిచ్చిరి. సెలకు రు 30లకు తక్కువ సంపాదించే వారి మూత్రము బహుధరలకంటె రూపాయ కొకసేరు ఎక్కువగ నముట్టకు ధాన్యపుదుకాణములు తర్రణము పెట్టబడును.

వెంకటగిరి తాలూకా కల్లుపాటలు

మాడవపర్వతము

నెల్లూరు జిల్లా యందంతయు కల్లుపాటలు నిలిచిపోవుట బట్టియు, మరల నూనూరు పేట, గూనూరు, వెంకటగిరి తాలూకాలలోకి నెల్లూరు నది విడిచిపోవుట బట్టియు గవర్న మెంటు వారు జిల్లా అంతయు ఒకే పర్వతము యీ నెల 2, 3, లేదు లలో కల్లుపాటలు పెట్టిరి. 2 వ తేది ఉదయము 6 ఘంటలకు కాంగ్రెసు సంఘసభ్యు లందఱు భజన ప్రారంభించి వీధులలో వచ్చుచుండగా 7 ఘంటలకే కల్లుపాటలు పెట్టెదనని తెలియ వచ్చెను. అటుపిమ్మట సభ్యులందఱు పరుగుపరుగున తహసీల్దార్ హారి కచ్చేరీవద్దకు వెళ్లెనరికి, కచ్చేరీలో పాటదాల్చు పెట్టు కొని నాల్గు డిపార్టుమెంటువారు కాపలా యుండిరి. అప్పటికే తహసీల్దార్ వారు వారు కచ్చేరీకి వచ్చియుండిరి. నాల్గు డిపార్టుమెంటువారు పాటదాల్చు మేరబామున కొండటిని, గోడలెక్కించి కొండటిని, రహస్యమార్గముల కొండటిని తీసుకొనిపోయి పాట ప్రదేశముల చేర్చిరి. అసహాయోద్యమవాదులు కచ్చేరీవద్దకు వచ్చిన తోడనే ప్రహరీలు పోలీసు పారా పెట్టిరి. తొమ్మిది ఘంటలకే పాటలు ప్రారంభించిరి. తాలూకాయం దుండు 18 అంగళ్లకుగాను, నాల్గువారి ప్రోద్బలముచేతను, మాయోపాయములచేతను, నలుగురు పాటదాల్చుమార్గము లోబడి నాలుగు అంగళ్లను సాడిరి. కడచిన సంతర్పరము ఏడువందల రూపాయల కియ్యబడిన వెంకటగిరిటవుక్ రెండు అంగళ్లు ఈ పర్వతము 116 రూపాలకే యిచ్చివేసిరి. మిగిలినరెండు అంగళ్లు ఒకటి మాటుమడుగు అంగడి 5 రూపాయలకును, రెండవది మూడవరం అంగడి రూ. 2.8-0 కును యిచ్చివేసిరి. అసహాయోద్యమ వాడులేమి, ప్రభుజనులేమి గుమారు వేయిమంది ఉదయము 7 ఘంటల మొదలుకొని సాయంత్రము 6 ఘంటలవరకు, పాటలు పాడవద్దనియు పాడినవారిని గ్రద్దుచేసికొన దనియు ప్రార్థించుచు చాల శాంతయుతముగ నుండిరి. 3 వ తేది ఉదయము 7 ఘంటల మొదలు జనులు కచ్చేరీవద్దచేరి భజనలుచేయ ప్రారంభించిరి. అప్పుడు టవుక్ అంగళ్లు పాడిన పాటదాల్చువురు మేము నిన్న పాడిన కల్లుపాటలను రద్దుచేసికొనమన్నా మని డిమాండ్ చేసి తహసీల్దార్ వారికి కత్తెనవారికి అట్టిలు ఇచ్చు కొనిరి. ఈవార్త విన్నతోడనే జనులకు వయించిన యుత్సాహమునకు మేరయేలేదు. 3 తేదిని పాట రెవ్వరు పాడలేదు. కల్లుపాటలను రద్దుచేసికొన్నవారికి సాయంత్రము 5 ఘంటలకు పూలవారములువేసి వీధులలో సమితోత్సాహముగ భజన చేయుచు నూరేగించిరి. మాటుమడుగు మాడవరం అంగళ్లు మాడ వరులొందునని తెలియుచున్నది. కొంతనాటికి నాల్గువారి ప్రయత్నములు కొనసాగినను, మరల వారి ప్రయత్నములు నిఫలము లయ్యెను.

ఆంధ్ర రాష్ట్ర జాతీయోపసంఘపు జమాఖర్చు.

ఆంధ్ర రాష్ట్ర జాతీయోపసంఘమువారు ఆంధ్రప్రదేశ్ కాముఖమున బ్రచురించిన జమాఖర్చు లెక్కలు గల సంచికను నేనీమధ్యనే చూచుట తటస్థించినది. అందు నా పేరిట ఖర్చుపడిన సామ్యునకు వివరములు ప్రకటింపబడక పోవుటవలన ననుమానములకు కారణము కావచ్చును. సదరసామ్యు దత్తమండలముల యందలి నా సంచారముయొక్క ప్రయాణపుఖర్చులని కాని జీతమని ప్రమోదకుండేదరుగాక యని చదువులను కోరుచున్నాను. కడచిన నవంబరు నెలనుండియు గౌరవప్రచారకునిగా నాంధ్రదేశమునందలి యూరభాగములయందు సహాయనిరాకరణమును ప్రచారము చేయుచున్నాను. కొంతకాలము ప్రయాణపుఖర్చులుకూడ నాచేతనుండియే నెట్టుకొనుచు వచ్చితిని గాని మెయి నెలలోని చివరభాగమునుండి ఆంధ్ర రాష్ట్రీయ సంఘమునుండి ఖర్చు లియ్యబడుచున్నది. జీతముకొరకు పనిచేయ నాకీప్రములేదు. లెక్కనవారి వివరములుగూడ పత్రికలలో ప్రకటింపబడిన పాగుగా నుండును. — గానాల రామమూర్తి.

ఇల్లూనూర్లు: 4-9-1921 నం సోమవారముసా

యంతకాలమున భిక్షుగర్త కైవ నుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి గారియంట గణపతిపూజతోబాటు రాట్న పుటేవి పూజకూడా జరిగిన తరువాత రాట్నమును మేళతాళములతోను భజనలతోను గ్రామ మంతయు నూరేగించిరి. రచ్చబండయొద్ద హిందూమహమ్మదీయ బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేశ్వర సంఘశ్రీ పురుషులుచేరిన సభలో రాట్న మహిమ విశదముగా వర్ణింపబడెను. ప్రతియంటనురాట్నమును నెలకొల్పి కొలదికాలములో దత్తమండలముల కంతటికిని సరిపోవునట్లయిన తయారుచేయునట్లు సభ్యులు వాదనముల నొసర్చిరి. ఇక్కడ ప్రసిద్ధి కెక్కిన నేతపనివా రుండుటచే నిది కార్యయాసమును దాల్చుట కంతకాలమో పట్టదు.

విలేఖకులకు నూచన

పా. భా. కొ. కా. వి. సి. వెం. రం. జి. కా. కా. వెం. రం. త. సు. వి. కొం. స. సా. య. భీ. అ. బా. వై. భా. హు. వి. ప. ది. మా. (తెలుగులో వ్రాయవలెను, కొ. జో, (తెలుగున వ్రాయుము.) సా. వ. క. నో. శ. మ. కృ. హ. సీ. శ. శే. వెం. గా. మ. యన్. సు. పం. సు. రా. రా. రం. కా. రా. వే. కం. కొం. న. మం. వెం. సి. రం. మ. గ. పా. స్వా. త. షే. గా. కొ. రా. పు. వెం. కా. తి. రా. దా. మ. మ. కొ. రె. మం. వా. షే. భృ. వెం. — ప్రకటింపబడును. ఆం ప. సం.

మా మెట్రాప్ వనతి గృహ వ్యాకోశమును రాజమండ్రి కరాళాల భవనమున, స్వస్తి శ్రీచక్రశ్రీ నామ సంకీర్తన భాద్రపద శుద్ధ ౪ సోమవారము (5-9-21) సాయంత్రము 5-30 గంటలకు, మహారాజశ్రీ అడవికొంతు కనకరాజు పంతులు బి. ఎ. జి. యల్. గారి, యాభివర్త్యము క్రింద జయప్రదముగ జరుపబడినది. నియమితకాలమునకు ముందే, సభాభవన మంతయు, సభ్యులచే నిండిపోయినది. కార్యదర్శి గత స్వయంత్ర పు వ్యాకచక్రము, చదువుచు, వనతి గృహంబునకు గల, లోపలను నూచించెను. అందు ముఖ్యమైనవి వనతి గృహమునకు చాలిన గ్రంథాలయము లేకుండుటయు, స్నాన మహరించుటకు తగిన గదులును, తుళాయిలును లేకుండుటయు నైయున్నవి. తరువాత మహారాజశ్రీ కురుగంటి సీతారామశాస్త్రి ఎమ్. ఏ. (అనర్పు) గారును, బ్రహ్మశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రి శతావధానిగారును, గాంధీకోపన్యాసముల గావించిరి. అభ్యుదయి, యతిశ్రద్ధ, యంతోపన్యాస మగుటతోడనే, పాఠశాల విజయమునుండి కొన్ని భాగములును, మఱికొన్ని యత్యద్భుత ప్రమాసములును, విద్యార్థులచే బహుచాక చక్రముగా ప్రదర్శింపబడినవి. చివరకు కార్యక్రమము తెనుగునందే జరుపబడినది. అభ్యుదయికి వందనతరంబులతో సభ ముగిసెను.

వైవాపురంలో కల్లు అంగళ్ల యేలములు: — నెల్లూరు జిల్లా వాపురతాలూకా వైవాపురం వెంటురులో ఈ నెల 2-3 తేదీలలో గవర్నమెంటువారి కల్లు అంగళ్ల యేలం జరుపబడినది. నెల్లూరు జిల్లా కాంగ్రెసు పార్టీ వారున్న, భజన పార్టీ వారున్న ముందుగా సదరు గ్రామము చేరి సదరు గ్రామిని కాంగ్రెసు కమిటీ సభ్యులయొక్కయు ఇతర గ్రామస్థులయొక్కయు సహాయము చేత, సర్కారువారు విశ్వప్రయత్నములు చేసినప్పటికిని, జయ ప్రదముగా పాటలు ఆపబడినవి. 3-వ తేది సాయంత్రము జయ జయధ్వనులతోనున్న మేళతాళములతోనున్న రెట్టెట్టతో నున్న గాంధీమహాత్ముని పటమునకు ఉత్సవము జరుపబడినది. స్వరాజ్యసంధుకు కొంతసామ్యు మూలుచేయబడినది.

హిందీ పరీక్షలు ౨౭ తారీఖున పెట్టినారు. కాని ఆంధ్ర మహాసభ, ఆంధ్ర రాష్ట్రీయ సభ మున్నగుసభలు బరహంపురం బున సమకూడ నున్నవిగాన, హిందీ ప్రచారకు లందరు ఆసభలకు దయచేయవలసి యున్నందున, పరీక్షలు అక్టోబరు నెల ౧, ౨, 3, తేదీలలో ఏర్పాటు చేయబడుచుంది. కనుక తారీఖులు మార్చవలెను. — విట్టిరెడ్డి రాజా నరసింగరావు.

తీర్థవిజయమువలన ఇదివరలో ప్రయోధాంధ్ర ఆమ్మవేయ మున్న స్వకీయ ముద్రాకాల కట్టివేయవలసి వచ్చినది. ఇతర ముద్రాకాలలో ముద్రించుటకు ఇంకను సర్కారు నెలపు కాలేదు. క్రాంతి సంచికయు, భాద్రపద సంచికయు భాద్రపద పూర్ణిమ కు వందాదాయలకు అందచేయుదుము. అలగ్యమునకు నన్నింప బ్రార్థించెదము. శ్రీపాద నుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి - సంపాదకుడు.

హిందీ పరీక్షలలో సాతకాలలో యిదివరకు రాజీనామా లిచ్చిన చెంగల్వల సభ్యులారాయణరావు, ఏలూరి సాటి సభ్యులారాయణగార్లుగాక నూతనముగా ప్రధానోపాధ్యాయులుగా నియమింపబడిన శ్రీయంత తాడేపల్లి నూర్యనారాయణ మూర్తిగారు 4-9-21 తేదీన అసహాయోద్యమ మందు పనితేయుటకు తమ పదవికి రాజీనామా యిచ్చి వాను.

సచ్చిన్న కృష్ణాజిల్లా సంఘము: — వంపురంలో 25, 26 తేదీలకు జరుగబోవు ఆంధ్ర రాష్ట్రీయసభకు వచ్చిన కృష్ణా జిల్లాలోని అన్ని గ్రామములలో నుండి ప్రతినిధులను నెట్టుకొనుటకు అన్ని గ్రామములవారును సామ్యరింప చనుచున్నారు.

తలజురతాలూకా కల్లుపాటలు రెండవసారి ఈ నెల 3-వ తేదీన సిద్ధులలో సాడిరి. ఒకరును పాట పెట్టరైరి.

కడవ డి|| ము|| కోర్టులో

అప్పలు నెం 299/1921

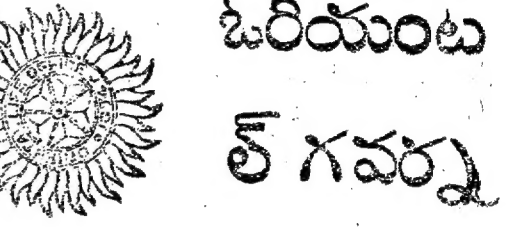
వాది: — సారెం వెంకటేశ్వరయ్య

Vs.

ప్రతివాదులు: — క్రంచీ బాలనందరం మొదలియారు
కంచీ రత్నం మొదలియారు
కంచీ తాయానమ్మ

పై వ్యాజ్యమును వాది ప్రతివాదులపైన ఆయకవక్రమును బట్టి రు 289-10-0 కు చాఖలు చేయబడినది. రెండో ప్రతివాది హాజరు కానడము నకుగాను 15-9-1921 తేది వాయిదా వేయబడినది. వాయిదాలోబ రెండవ ప్రతివాది స్వయముగాగాని వకీలుగారిద్వారాగాని హాజరు కానంతట రెండవ ప్రతివాదిపై నీ చావాను యక్ స్వార్థి చేసి తీర్మానము కాబడును అని ఇందువల్ల తెలియ చేయడమైనది.

(3127) ౧. నంజండ్లప్ప
క్లీకరు - కడవ

ఓరియంటల్ గవర్న మెంటు సెక్యూరిటీ లైవ్ అన్యరన్సు కంపెనీ, లిమిటెడ్.

1874 సం స్థాపితము.
హెడ్ క్వార్టర్లు, బొంబాయి.
నూ నేజరు: — ఆర్. పాటర్ సన్ అవున్

ఫండ్లు రూ 5,43,00,000 వైగానే యున్నవి.
1920-వ సంవత్సరము నంద

జరుంబడి 91,04,238-0-11

ఇద్యక్షులు జరుగుచున్న అమ్మా

రెన్యుల మొత్తము 15,14,24,594-11-3

నూ నూదటికంటె ఇవ్వడు పాలిసి

బార్డుకు బాన్సిగా చెల్లించిన

రెన్యు

ఈ కంపెనీ తరపున పనిచేయుటకు ఏదెట్లు

కావలయును. వారు అనుభవ కాండగ నింజ

వలయును. భరావత్తు చెల్లించవలయును.

భరవాస్త్రు భారములకు యీ గ్రీండ్ విలాజ

మునసం ప్రాయము.

672

Apply to: —

F. E. Vaid Esq, Branch Secretary

Oriental Assurance Building,

Post Box No. 8, Madras

Vani Press, Berwada.

(3077) తెలుగు, ఇంగ్లీషు, హిందీ, ఉర్దూ, తమిళనాడి, ఆరవములో అచ్చు పనులు,

బైండువులు, రచ్చుకు పావులు, మిగిలిన

రచ్చుకునగు సరఫరైన భరవాస్త్రు చేయబడును.

కవర్లు, బ్రాడ్లెట్లు, వానీములు చేయబడును. డిమాండ్లు! బీజాపూర్ కరీయాచి చూడండి.

వా రి వె న్, డె బి వా డ్.

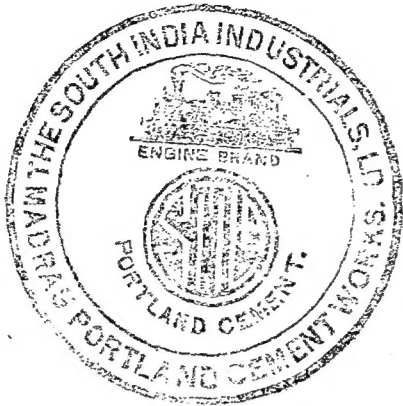

ప్రఖ్యాతిపొందిన మాయొక్క

"ట్రాండ్ పోర్టులాండ్ సిమెంటు"
"ENGINE" BRAND PORTLAND CEMENT

వర్షంట్టు దిసార్లు మొట్టలు
హిందూ రాజ్యములు
కనులు త్రొవ్వ కంపెనీలు
కంట్లాట్టులు

మదరాసు కార్పొరేషన్
మదరాసు పోర్టు ప్రాజెక్టు
మాసిసి పాలిటీలు
ఇంజనీరింగ్ బోర్డు

పందరవ వీశేషముగా వాడుచున్నాడు. ఏలవనగా:—

1. మాయొక్క "ఇంజిన్" బ్రాండు పోర్టులాండ్ సిమెంటు శుద్ధమైన మూలనష్టములతో చేయబడుచున్నది.
  2. బ్రిటిష్ ప్రాండర్డ్ స్పెసిఫికేషన్ (British Standard Specification) ప్రకారము శుద్ధముగా చేయబడుచున్నది.
  3. అనేకరకములు చేయక, ఒక్క-ఒక్కరకము ఎంతచాగుగా చేయబడుచున్నో అంతచాగుగా చేయబడుచున్నది. వైశిష్ట్య కారణములచేత అందరూ దీనినికొని కట్టడములకు వాడుచున్నాడు. కట్టడముల బలము సిమెంటులో మున్నది అందరికిని తెలిసియున్నది.
- సిమెంటు పీయనప్పుడు "ఇంజిన్" బ్రాండు అదిగి తీసికొనినయెడల కట్టడములందు ఏలోపములు కలుగ శక్యము. సిమెంటు వాడుటయందు ఏసందేహములు యుండినను మాద్రాసు విశేషముగా వ్రాసు ను.

ది మదరాసు పోర్టులాండ్ సిమెంటు వర్క్స్

సొంతదారులు:

ది సాత్ యిండియా యిండస్ట్రియల్స్, లిమిటెడ్

పోస్టు పెట్టె 101, మదరాసు.

THE MADRAS PORTLAND CEMENT WORKS.

Proprietors.

THE SOUTH INDIA INDUSTRIALS, LTD.

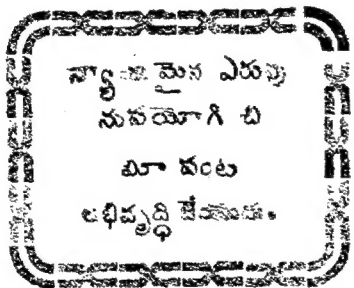
(3049)

Post Box 101, MADRAS.

International Ad. Service. S-33.

మా ప్రత్యేక ఫర్టిలైజరులను

వడ్డు, చెట్లకు, బొమ్మలు,
తంకాయ, పొగాకు
మొక్కలకు వంటిలకు
పండించుటకు
ఉపయోగింపుడు.

చేమపాడి యంత్రములచే
తయారుచేయబడిన
చేకల ఎటువ
ఎటుకల పొడి
మొదలగు వాటియందు
ఉపయోగింపుడు.

ఇతర వివరములు: ఈ ఫర్టిలైజరు విలక్షణములతో కూడిన తెలుగువారికి—

ఇండియన్ ఫర్టిలైజర్స్ లిమిటెడ్.

త్రిచూరు. (మలబార్ కోస్టు)

INDIAN FERTILISERS, Limited.
TRICHUR. (Malabar Coast)

లేక మనస్సు మద్దూరి చలమునాథ, ఏలూరు, కృష్ణాజిల్లా ఎస్. జి. కృష్ణాజిల్లా, బాపట్ల, మధురజిల్లా. సి. ఆర్. రామచంద్రారావు, భాట్ల, నామకల్, టి. ఆర్. రామచంద్రన్, శ్రీవేంకటాచారి, చెంగల్పట్టుజిల్లా. ఆర్. పిల్లలొకాచారి, తిరువారూరు, తంజావూరు జిల్లా. టి. ఎస్. వెంకటేశ్వరయ్య, నవ్యాస్పిగామం, తిరువల్వెలిజిల్లా. 301.

మేలగు పాంపెక్ కలములు (1514)

బాణజు	8.0-0	నెట్ బ్యూట్	205	2.2-0
బాణ	4.8-0	"	200	2.0-0
బాణమాన్యు	7.0-0	బాణజు		2.8-0
బండి క్లీన్	0.18-0	పాపా క్లీన్		0.2-0

గిరి శివయ్య, వేదవయ్య, బ్రిటిష్ కేసు, మద్రాసు

ప్రకటన

మా వద్ద 86 హార్డు డస్టర్ వారన్సు లీ ఆయర్ ఇంజిన్ అమృతమునకు గలదు. వలమువారు ఈ దిగువ వివరములకు వ్రాసినయెడల యావత్తు వివరములు తెలుపబడును. తమన వెంటటనర్వేను అండ్ తమన శ్రీవాసులు. ఏలూరు.

వైద్యరత్న పండిత

డి. గోపాలాచార్యగారి

శిరస్సును కండ్లను శరీరా కాపాడును
అన్ని విధ శిరోరోగములను బోగొట్టును
సామ్యోపశమములను దూరము చేయును
కణితోపశమములను నిర్మూలముచేయును
పీనస్రోగముల రానివ్వను
మెదడుకు బలము కలుగజేయును
కర్ణరోగములను నశింపజేయును
కండ్లకు చలనజేయును
అపస్మారముల దూరముచేయును
తలనొప్పులను బలమునిచ్చును
శస్త్రరోగములకు హితము
మూపులను బోగొట్టును
తలయందుకు బోసణయను
వెంట్రుకలను వెరయబడజేయును
వెంట్రుకలను పట్టువంచనలే లేయను
వెరసిన వెంట్రుకలను నలుపుజేయును
యోచనజేయునారికి మిక్కిలి హితకరము
మాడుపోట్లను నిర్మూలము చేయును
విద్యార్థులకు శరీరా హితము
చర్మరోగములకు మంచిజేయును
తలమంటలను మాన్యును
అధిక నిద్రను తగ్గించును
నిద్రలేమిని బోగొట్టును
దీని గుణములు అనుభవజ్ఞులకు తెలుసు
కల బుడ్డి 1-కి రూ 1-0-0.
ప్యాకెంకు పోస్టేజి ప్రత్యేకము.
కామటలాగు ఉచితము.

నమ్మకము

(1842)

బంగారు, వెండి రత్నములు

నగలును ఇతర పస్తువులును
వాదను యిచ్చిన పుచ్చుకొని వైశము ఇవ్వబడును
ఉమిడి-రామయ్య శెట్టి,
గురుసామి శెట్టి కంపెనీ
25, వై నాబాబు రోడ్, మదరాసు.
నగలు వాణ్యముగాను పూచీతోడను పరిమైన ధరలకు
తయారుచేసి విక్రయించుటకు వుండును. తయారున
లేనివాటిని అతిశ్రద్ధాగా అర్జరు మీదకు తయారుచేసి
యివ్వబడును. ఒకసారి అర్జరు యిచ్చి నగలు తయారు
చేసికొన్నవారి వలన మా నమ్మకము తెలిసికొనవచ్చును.

మలయచందనము

గనేరియా అను నాకొకరకమునకు తయారు
చేయుచును. శిశిరారోగములకు,
ఎటువ, తొలుపు, కడుపు, అనుభాగము
విధముల నాకొకరకమునకు వాడుట
కులలో మున్నును. ప్రియమైన
వాణ్యమునకు మోదే ఇది కాదొకరకము.
తక్కి 1-కి రూ 2-4-0.
1. మండి (మలయచందనమునకు కలపబడును) బొమ్మ 3-4-0

ముతుశోధక

ముతులను మాన్యు గు గర్భావరోగములకు
కట్టి నంతానము కొనుగడు తెలియజేసి. డబ్బా 2-0-0

వీయూషము

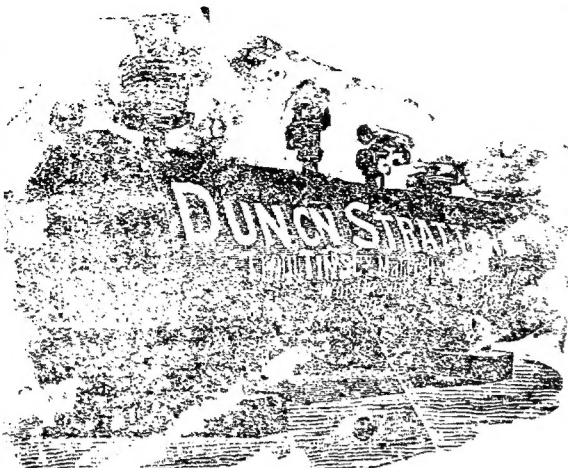
కాఫీ, టీ, కొలొనా బదులు. మంచి గువానము.
కుడము గల ఆయుర్వేదయోగము. డబ్బా 1-12-0
కంధవ్యభాగ్యశీ, రామచంద్ర.

DUNCAN STRATTON & Co.

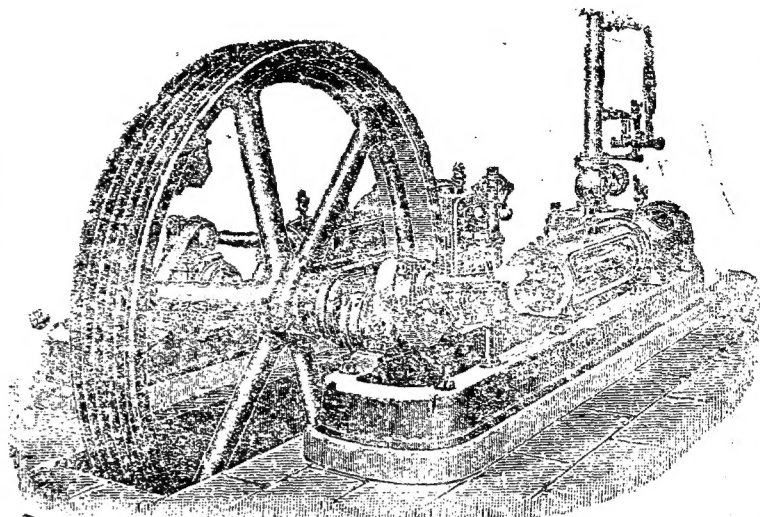
డన్ థన్ స్ట్రాటన్ అండు కో.

(2412)

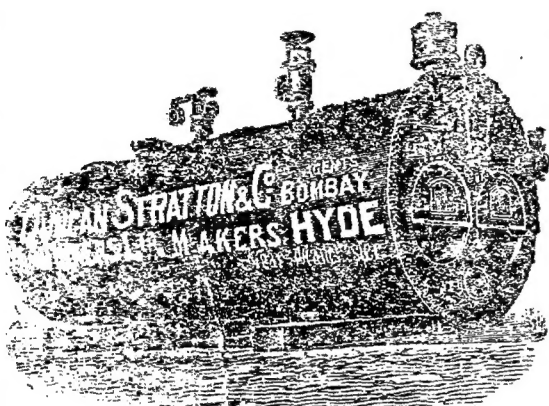
ఎంజనీర్లు, మెషినరీ ఇంజనీర్లు, 9 మెయిన్ వీది, బొంబాయి

పొడవు 10 అడుగులు
మొదలు 24 అడుగుల వరకు
మందులు — డయామీటరు
అ 4. మొదలు 6 అ 6 అం.
వీపు యందును.
స్టీమ్‌బోల్‌ను చెవరు
80 హానులు మొదలు
160 హానులవరకు వుండును.

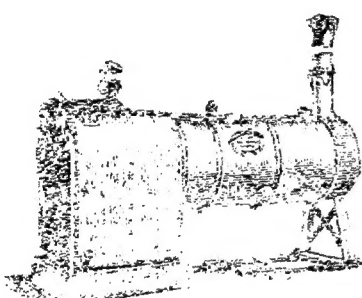

హైక్రాను స్టీల్ కార్క్‌స్ బాయిలర్లు.

హైక్రాను స్టీల్ లంకామైరు బాయిలర్లు.
పొడవు 28 అ. మొదలు 32 అ. వరకు వుండును.

డయామీటరు 6 అ. మొదలు 8 అ. వరకు వుండును.
స్టీమ్‌బోల్‌ను చెవరు 100 హా. మొ. 250 హా. వరకు వుండును.

లోకో మోటార్‌ల బాయిలర్లు.
స్టీమ్‌బోల్‌ను చెవరు 80 హానులు మొదలు
100 హా. 120 హా. 150 హా. వరకు వుండును.

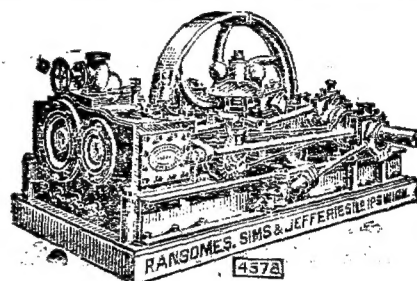
వర్తికల్ బాయిలర్లు.

డయామీటరు 8 అ. మొదలు 10 అ. వరకు వుండును.
స్టీమ్‌బోల్‌ను చెవరు 100 హానులు వరకు వుండును.

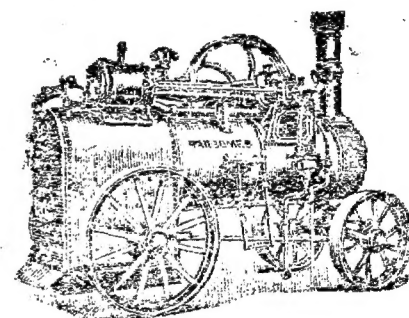
ఈ క్రింద తెలుగుబడిన వాటిని
సర్దుచు చేయుదుము. |
దూది జిప్సొంగు మెషిన్‌స్, వాటిసామానులు
దూది చెప్పింగు మెషిన్
దూది స్పిన్నింగు మెషిన్
దూది వీవింగు మెషిన్ |
అన్నిరకముల స్టీము ఎంజిన్లు
అన్నిరకముల స్టీము బాయిలర్లు
కోల్‌ ఫైవర్ మిల్లింగు మెషిన్
నూనె మిల్లు మెషిన్
మందుగడ్డచేయు మెషిన్ [నూనె
కడ్డు బియ్యముచేయు మెషిన్ వాటి సామా
అన్నిరకముల పంపింగు మెషిన్‌లు
జాగర్లు, వ్యవసాయ సంబంధమైన కొరముట్లు
కిరగన్ నూనె కురుకు ఆయిల్ ఎంజిన్లు
ఎలక్ట్రిక్ లైటింగు (ప్లాంట్) కొరముట్లు
లేకులు వర్క్‌సాపు కొరముట్లు
రైలు సాప్టింగు, కష్టింగులు, వెడెట్టులు
కాట్ బరన్ అండు కాట్లు బరన్ ఫ్లీలు.
మయిరా అన్నిరకముల సామానులు.

నైట్ బ్రెన్‌డెడ్ కాంపాండు
'హిందూస్థాన్' ఎంజినులు.

1 (కాన్‌కుసాపు మొననుండి పోట్ తీయబడినది.)
ఇందులో సింగిల్ సిలిండరు ఇంజినులు కూడ గలవు.

స్టీము కాంపాండు ఎంజినులు.

పోర్టబల్ స్టీము ఎంజినులు.
సింగిల్ సింగిల్, డబుల్ సిలిండర్లు గలవి.
స్టీము చెవరు 120 హానులు గలవి.
కాంపాండు — హై, లో, చెవర్ సిలిండర్లు.
స్టీము చెవరు 150 హానులు గలవి.

వివరములకు, ధరలకు బొంబాయిలో యుండు డన్ థన్ స్ట్రాటన్ కంపెనీ కై నను లేక

బెజవాడ (కృష్ణాజిల్లా)లో యుండు ఇంగ్లీషు స్ట్రాక్స్ ఇంజనీరింగు కంపెనీ ప్రొప్రైటరు గారైన
మానేజర్ బాపనయ్యగారి కై నను వ్రాయవలెను.

అమృతాంజనము అన్ని నోప్పులకు దివ్యామృతము.

దగ్గు, శైత్యము, పడికము, రొమ్ముకడికము, తలనెప్పి, వాయునోప్పులు,
హాట్లు, బెంకులు, బిళ్లలు మొదలగు నోప్పులకు దివ్యామృతము.

చక్కని డబ్బిలో నూనె కల రూపు 0—10—0; దళక 1—కి రూపు 5—12—0. పోక్కుభిర్రలు కలెం.

అమృతాంజనం డిపో. } 109, ఫ్రెరి రోడ్డు, బొంబాయి,
6, తంబు శెట్టి వీధి, మదరాసు.

